

¹Bu yazı Birikim dergisinde yayımlanan yazımın çok az geliştirilmiş bir biçimidir. Bkz. Karaömerlioğlu, M. A. Bir Tepeden Reform Denemesi: Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu'nun Hikayesi, no. 107, (Mart, 1998): 31-47.

²Aydemir, Şevket Süreyya. İkinci Adam. Cilt II. (İstanbul: Remzi, 1968a), s. 323.

³Berkes, Niyazi. Unutulan Yıllar. (İstanbul: İletişim, 1997), s. 245-246.

⁴Konunun karmaşıklığının iyi bir tartışması için bkz. Keyder, Çağlar ve Pamuk, Şevket. "Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu Üzerine Tezler," Yapıt 8. Aralık, Ocak 1984-1985, s. 52-63.

⁵Tezel, Yahya. Cumhuriyet Döneminin İktisadi Tarihi, (Ankara: Yurt, 1986), s. 330; Keyder ve Pamuk (1984), s. 54.

⁶Avcıoğlu, Doğan. Türkiye'nin Düzeni. (Ankara: Bilgi Yayınevi, 1968), s. 232.

⁷Adnan Menderes'in 16 Mayıs 1945 günü yaptığı konuşma. Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, 7 (17), s. 111-117; Berkes (1997), s. 247; Sarç'dan aktaran Berkes (1997), s. 245-247.

⁸Keyder ve Pamuk (1984), s. 62.

⁹A.e.g., s. 61.

¹⁰A.g.e. s. 55.

¹¹Bu hayli tartışma götürür yaklaşım için bkz. Birtek, Faruk ve Keyder, Çağlar. "Türkiye'de Devlet-Tarım İlişkileri, 1923-1950," Birikim 22, 1976, s. 31-40.

¹²Barkan, Ömer Lütfi. "Balkan Memleketlerinin Zirai Reform Tecrübeleri," Türkiye'de Toprak Meselesi, Toplu Eserler I. (İstanbul: Gözlem, 1980) içinde s. 377. Bu yazımın orijinali İktisat Fakültesi Mecmuası 4, No. 4, 1943, s. 455-554. Bu kaynak bundan sonra Barkan (1943) olarak adlandırılacaktır.

¹³Barkan, Ömer Lütfi. "Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu' ve Türkiye'de Zirai Bir Reformun Ana Meseleleri," Türkiye'de Toprak Meselesi, Toplu Eserler I. (İstanbul: Gözlem, 1980) içinde s. 453. İlk basımı İktisat Fakültesi Mecmuası 6, no 1, ve 2, 1946, s. 54-145. Bu kaynak bundan sonra Barkan (1946) olarak adlandırılacaktır.

¹⁴A.e.g., s. 454.

¹⁵Milliyet, 2.11.1929'dan aktaran Kıvılcımlı, Dr. Hikmet. Yol. (İstanbul: Bibliotek Yayınları, 1992), s. 226.

¹⁶A.e.g., s. 142; Aktan, Reşat. "Problems of Land Reform in Turkey," The Middle East Journal 20, No. 3, Yaz 1966, s. 319.

¹⁷Avcıoğlu (1968), s. 234.

¹⁸Barkan (1946), s. 454, s. 478; Tezel (1986), s. 322-23.

¹⁹Tezel (1986), s. 323.

²⁰Barkan 1936 Ekim'inde "Büyük mikyasda bir zirai reformun hazırlanmakta olduğunu" yazmaktaydı. Barkan, Ömer (Lütfi). "Ziraat ve Sanayi Siyaseti," Ülkü 8, No. 44, Ekim 1936, s. 97. Benzer şekilde Türkiye'deki yabancı diplomatların da böyle bir gelişmeden haberleri olduğu görülüyor. "Yine de bütün ülkeyi derinden etkileyecek bir toprak reformu hazırlanmaktadır. Reformun amacı toprağı olmayan köylüye ve uygun ailelere gereksindikleri toprağı vermektir. İçişleri Bakanı Şükrü Kaya yasal hazırlıkların oluşturulması ve reformun kısmi uygulaması için görevlendirilmiştir." Von Kral, August Ritter. Kamâl Atatürk's Land. The Evolution of Modern Turkey. (Viyan: Wilhelm Braumüller, 1938), çeviren Kenneth Benton, s. 74.

²¹"Atatürk'ün Nutukları," Ülkü 8, No. 45, Kasım 1936, s. 172.

²²İnönü'den aktaran Avcıoğlu (1968), s. 232.

²³Başyazı. "Anayasamızdaki Değişiklik," Ülkü 9, No. 49, Mart 1937, s. 57.

²⁴"Atatürk'ün Nutukları," Ülkü 10, No. 57, Kasım 1937, s. 195.

²⁵Konuşma sonrası Ülkü dergisinin bir ay sonraki sayısında derginin yeni yazı işleri müdürü M. Fuad Köprülü bu durumu şu cümlelerle yansıtıyordu: "Halinin çok büyük bir ekseriyeti çiftçi olan Türkiye'nin kalkınması, herşeyden evvel, ziraatta kalkınmaya yani köylünün kalkınmasına bağlıdır. Bu, muhakkak. Fakat nasıl ve hangi yolla? İşte

yıllardan beri önümüzde duran ve bir türlü halledilemeyen bu büyük davayı, Atatürk'ün son program nutku, en açık ve en kat'i bir şekilde hallediyor: Anlarız ki, köylünün kalkınması, herşeyden evvel, toprak meselesine bağlıdır." M. Fuad Köprülü. "Toprak Meselesi," Ülkü 10, No. 58, Aralık 37, s. 289.

²⁶Barkan (1946), s. 469.

²⁷Tezel (1986), s. 327; Barkan (1946), s. 468, s. 491.

²⁸Barkan (1946), s. 470.

²⁹Bu nokta Keyder ve Pamuk'un "Öküz reformu" önerileri için önemlidir. Keyder ve Pamuk'un gözden kaçırdıkları nokta ÇTK'nun sadece toprak dağıtmayı değil, aynı zamanda alet, edavat, kredi vb. çiftçinin gereksineceği diğer araçları da sağlamayı vaad etmesiydi. Eğer doğru dürüst uygulanabilseydi bu soruna bir miktar çözüm olabilirdi belki. Bkz. Keyder ve Pamuk (1984), s. 61.

³⁰Barkan (1946), s. 459.

³¹A.g.e., s. 460.

³²A.g.e., s. 462.

³³Tezel (1986), s. 329.

³⁴Goloğlu, Mahmut. Demokrasiye Geçiş, 1946-1950. (İstanbul: Kaynak Yayınları, 1982), s. 31.

³⁵Tezel (1986), s. 329.

³⁶Keyder ve Pamuk (1984), s. 54. Cavit Oral büyük arazi sahiplerinin toprak reformu konusundaki Truva atıydı. 1960'larda da toprak reformu gündeme geldiğinde bu konularda Meclis komisyonlarına başkanlık etti. Toprak reformu konusundaki kendi konuşmalarında da ÇTK'nun uygulanamayan bir kanun olduğunu söylemiştir. Bkz. Oral, Cavit. *Toprak Reformu Hakkında Cavit Oral'ın Konuşması*. (Ankara: Ayyıldız Matbaası, 1965), s. 13-14.

³⁷Tezel (1986), s. 330.

³⁸İsmail Hüsrev (Tökin). "Türk Köylüsü Bir Toprak Reformu Bekliyor," Kadro 21, Eylül 1933), s. 21-22; Ahmad, Feroz. "The Political Economy of Kemalism," Kazancıgil, A. ve Özbudun, E. Atatürk: Founder of a Modern State. (London: C. Hurst and Company, 1981), içinde s. 154.

³⁹Mitrany, David. Marx Against the Peasant, A Study in Social Dogmatism. (New York: Collier Books, 1961), s. 110; Barkan (1943), s. 428.

⁴⁰Mitrany (1961), s. 116-117.

⁴¹"Bizde de bir ziraî reform yapılsa bunun vereceği netice, emtea iktisadî sisteminin insiyakı ve zarurî kanunlarından olan içtîmâî farklılaşma ve dağılımanın tesiri altında yine bir içtîmâî kutuplaşmadır. Köylüye tevzi edilen topraklar, yine zamanla borçlanma, fiat sukutları ilh.. gibi âmillerle bir kısım köylünün veya kasabalının elinde temerküze doğru gidecektir. Bunun için ziraî reformlar, haddi zatında toprak davasının hallinde kat'i tedbirler olmaktan uzaktır." Tökin (1934), s. 201.

⁴²Örneğin Feroz Ahmad'a göre kırsal Türkiye'nin sorunu toprak değil, emek kıtlığıydı. Bu konuda bkz. Ahmad (1981), s. 153.

⁴³Goloğlu (1982), s. 30-31.

⁴⁴Haim Gerber. The Social Origins of the Modern Middle East. (Colorado: Lynne Rienner Publishers, 1987), s. 105.

⁴⁵Gerber (1987), s. 104-105.

⁴⁶Gerber (1987), s. 111.

⁴⁷A.g.e., s. 108.

⁴⁸Bkz. Kıvılcımlı (1992), s. 115-314.

⁴⁹Bu konuda bkz. İsmail Hüsrev Tökin. "Köy İktisadiyatında Teknik İnkılap," Kadro 2, Şubat 1932, s. 20; İsmail Hüsrev (Tökin). "Türk Köylüsü Bir Toprak Reformu Bekliyor," Kadro 21, Eylül 1933, s. 24; İsmail Hüsrev. "Türk

Köylüsünü Topraklandırmalı. Fakat Nasıl?" Kadro 23, Ekim 1933, s. 37.

⁵⁰Barkan, Ömer (Lütfi). "Ziraat ve Sanayi Siyaseti," Ülkü 8, No. 44, Ekim 1936, s. 92-98; Barkan (1946), s. 456, s. 471-72, s. 509-510; Aktan (1966), s. 321 ve Tezel (1986), s. 308-309.

⁵¹Hakimiyeti Milliye, 15 Haziran 1934, aktaran Muzaffer Erdost, "Toprak Reformunun Ülkemizin Toplumsal, Ekonomik ve Siyasal Yapısında Yeri," TMMOB Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası. Toprak Reformu Kongresi (1978). (Ankara: İkiyaz Basımevi, 1978) içinde s. 216-17. Bu beyanat hakkında Barkan'ın 1936'da yazdıkları da aynı paraleldedir. Barkan şöyle der: "İç İşleri Bakanı, Mecliste 14 Haziran 1934 tarihli beyanatında, memleketin beş milyon nüfusunun başkalarının toprağında çalıştığını bildirmiştir. Binaenaley bu topraksız zürranın topraklandırılması da ziraat siyasamızın mühim bir meselesini teşkil eder." Beş milyon topraksız Türk köylüsü! Millet Meclisinde bir Bakan tarafından söylenmiş olmasına rağmen insanın inanmak istemediği kadar müthiş bir rakamdır... Çünkü, "memleketimizde 1927 tahririne göre, umumî nüfusun 67.7 si yani 9,216,918 kişi ziraatle meşguldür." Ömer Barkan. "Ziraat ve Sanayi Siyaseti," Ülkü 8, 1936, No. 44, s. 96.

⁵²Başyazı. "Anayasamızdaki Değişiklik," Ülkü 9, No. 49, Mart 37, s. 57.

⁵³Zhukovsky'den aktaran Tezel (1986), s. 308. Türkçeye de Türkiye'nin Zirai Bünyesi adıyla çevrilen eserin orijinali için bkz. Zhukovskii, P. M. Zemledelcheskaia Turtsiia. Aziatskaia Chast-Anatoliia. (Moskova: Gos. Izd-vo Kolkhoznoi i Sovkhoznoi Literatury, 1933).

⁵⁴Tökin, İsmail Hüsrev. *Türkiye Köy İktisadiyatı. Bir Millî İktisat Tetkiki*. (İstanbul: İletişim, 1990; ilk baskı 1934, Ankara, Kadro Mecmuası Neşriyatı), s. 151.

⁵⁵Barkan (1946), s. 480.

⁵⁶İstatistik Umum Müdürlüğü: 1950 Ziraat Sayımı Neticeleri, (Ankara, 1965), Yayın No: 371, s. 124.

⁵⁷Tezel (1986), s. 311.

⁵⁸A.e.g., s. 293-95.

⁵⁹Bu konuda bkz. Mitrany (1961), s. 106. Barkan (1943), s. 442, s. 446.

⁶⁰Barkan, Ömer Lütfi. "Harp Sonu Tarımsal Reform Hareketleri," Türkiye'de Toprak Meselesi, Toplu Eserler I. (İstanbul: Gözlem, 1980) içinde s. 24. Bu yazının orijinali Siyasal Bilgiler Okulu Dergisi, No. 55, 1935, s. 1-8'de yayınlanmıştır; bu konuda ayrıca bkz. Prosterman, Roy L. ve Riedinger, Jeffrey. Land Reform and Democratic Development. (Baltimore: The John Hopkins University Press, 1987), s. 10-11.

⁶¹Barkan 1917 Rus Devrimi'nin özellikle Doğu ve Orta Avrupa'da büyük bir korku saldıgını, bu yüzden de hükümetlerin mecburen bir toprak reformunu gündemelerine aldıklarını vurgular. Barkan (1943), s. 428

⁶²Barkan (1946), s. 452.

⁶³Köycülük için bkz. Karaömerlioğlu, M. Asım, "Tek Parti Döneminde Halkevleri ve Halkçılık," *Toplum ve Bilim*, no. 88, (İlkbahar, 2001): 163-187.

⁶⁴Bunun bir muhtemel nedeni de 1960'lı yıllarda sol-Kemalist kuşağın kendi tahayyüllerini gerçeklik gibi göstermeleridir.

⁶⁵"C. Bayar'ın Endüstri Planımız Üzerinde Söylevi," Ülkü 7, No. 37, Mart 1936, s. 9.

⁶⁶Nusret Köymen. "Büyük Kurultaydan Dilekler ve Kanadada Köycülük," Ülkü 5, Mayıs 1935, No. 27, s. 226; Kadro'culardan iki örnek için bkz. Vedat Nedim. "Niçin ve Nasıl Sanayileşmemiz Lazım," Kadro 6, Haziran 1932, s. 16, s. 18; Aydemir (1968a), s. 411, s. 424.

⁶⁷Kurmuş, Orhan. "Cumhuriyet'in İlk Yıllarında Sanayi'nin Korunması Sorunu ve Ticaret Sermayesinin Tavrı," Tarihsel Gelişimi İçinde Türkiye Sanayii (Ankara: TMMOB Makine Mühendisleri Odası, 1977), içinde s. 13. Genellikle bu durumun nedeni olarak 1929 yılına kadar Türkiye'nin elini kolunu bağladığı iddia edilen Lozan Antlaşması'nın ilgili hükümleri gösterilmiştir. Ancak bu tür sınırlamalar bir takım yaratıcı politik manevralarla pratikte üstesinden gelinebilirdi. Böyle bir iddia için bkz. Gülalp, Haldun. Gelişme Stratejileri ve Gelişme İdeolojileri, (Ankara: Yurt, 1983), s. 23. Öte yandan Orhan Kurmuş Lozan sonrası kabul edilen gümrük koruma oranlarının bile yeterince koruyucu olmadığını iddia etmiştir. Bkz. bu dipnottaki eser, s. 6.

⁶⁸ "Esendal, ... Sanayiîni ve sanayi medeniyetinin düşmanı geçiniyordu... Sanayiîni dünyaya felâket getirdiğine ve bizim kendimizi bu afetten mümkün olduğu kadar korumamıza taraftardı." Bkz. Aydemir, Şevket Süreyya. Suyu Arayan Adam. (İstanbul: Remzi, 1995, birinci basım 1959), s. 464 (bu eser bundan sonra Aydemir (1959) olarak adlandırılacaktır).

⁶⁹ Reşit Galip'in köycülüğü hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Ahmet Şevket Elman. Dr. Reşit Galip. (Ankara: Yeni Matbaa, 1953), s. 47-63.

⁷⁰ "Ama o sıralarda bizde sanayileşmek sözü, ara sıra söylene bile, pek inanılmayan, şüpheli bir söz gibiydi. 'Yerli malı kullanmak' bir parça da alay konusu olmuştu." Aydemir (1959), s. 453.

⁷¹ "Köycülük ve 'köye gitmek" gibi söylemlerle karşımıza çıkmaları bizi dönemin ileri gelenlerinin seçkinci olmadıkları gibi bir düşünce ve izlenime sevk etmemeli. Türkiye'deki köycülerin ya da Halkçıların Rus Narodnikleri gibi gerçek anlamda bir köye gitme niyetleri ve pratikleri olmadı. Şu kadarını söylemek gerekirse onlar köylünün "milletin efendisi" olduğu ama Ankara'nın bazı sokaklarına çeşitli nedenlerle köylülerin belirli saatlerde girmesine müsaade edilmeyen bir rejimin üst düzey bürokrat ve seçkinleriydiler. Köylülerin maruz kaldığı bu duruma bir örnek için bkz. Berkes (1997), s. 88.

⁷² "Bu tip bir köycü tavır alış için bkz. Sait Aydoslu. "Ökonomik Devridaim III," *Ülkü* 4, No. 23, Ocak 35, s. 356 ve Köymen, Nusret. "Sanayide Yayıncılık," *Ülkü* 7, No. 39, Mayıs 1936, s. 175-177.

⁷³ Köymen, Nusret. "Halk Seferberliğine Doğru," *Ülkü* 1, Haziran 1933, No. 5, s. 355.

⁷⁴ Köymen, Nusret K. "Köycülük Esasları," *Ülkü* 4, Ekim 1934, No. 20, s. 149.

⁷⁵ A.g.e. s. 147.

⁷⁶ "O zaman, uluslararası vasıflı her şey karşı Ankara'da, büyük bir ürküntü vardı. Hatta din bile, "gayri milli" olduğu, "uluslararası" bir nizam ifade ettiği için yadırganıyordu." Aydemir (1959), s. 421-22.

⁷⁷ Peker, Recep. "İnkılap Dersleri," Toplum ve Bilim 18. İnkılap Ders Notları Özel Sayısı, Yaz 1983, s. 37.

⁷⁸ "... yurdumuzda sanayi kurmak ülküsüne bütün duygumuz, bütün anlayışımız ve bütün gücümüzle sarılmış yürürken, tehlikeli bir birtarafılıktan ve gerçeği dumanlatmaktan başka bir şey olmıyan "sanayileşme" gibi sözlerin gizlediği ötopya ve hülyadan bütün özenimizle çekinmek isteriz. Sanayi kurmak başka, sanayileşmek başka şeylerdir... Sanayileşmeliyiz demek ise, varlığımızı bir yandan ve bir noktadan görmek, köyü ve köylüyü ortadan silmek demektir, ki bu, bir ötopyaya götürebilir." Aydoslu Sait. "Köycülük Esasları," *Ülkü* 4, Aralık 1934, No. 22, s. 300.

⁷⁹ "Hülasa köylüyü köyüne bağliyacık herşeyi köyünde olmalıdır, aksi takdirde köylü kendisine verilmiyen bu hakları aramak için şehirlerle hücum edecektir... Hülasa milletlerin yükselebilmeleri için köylülerin köylerinde bağliandırılmasına, nurlandırılmasına kani olan bir köycüyüm." Aptullah Ziya, "Köy Mimarisi," *Ülkü* 2, Ağustos 1933, No. 7, s. 38. Benzer şekilde *Ülkü* dergisi Köycülük Şubelerinden "Köylerden şehirlerle doğru akmanın, münevver ve zeki nüfusun büyük şehirlerde merkezleşmenin, yarın için zararlarını göz önüne seren yazılar" göndermelerini istiyordu. Bkz. "Ülkü'nün Yazı Bölümleri," imzasız. *Ülkü* 3, Mart 1934, No. 13, s. 79.

⁸⁰ Barkan (1943), s. 427, Peker'in 1931 beyanatından aktaran Kıvılcımlı (1992), s. 235; Pamak (1982), s. 20.

⁸¹ Tökin (1934), s. 191, s. 195; Barkan (1943), s. 380.

⁸² Bu konuda İnönü'den aktaran Avcıoğlu (1968), s. 234.

⁸³ Bu konuda 1945'de Tarım Bakanı Hatiboğlu ve Başbakan Saraçoğlu'nun düşünceleri için bkz. Erdost (1978), s. 218-220.

⁸⁴ Aslında ilginç bir şekilde küçük ve orta üretim tutkusu sadece tarımda değil şehir atölye ve fabrikaları için de arzu edilen birşey gibiydi. Bu konuda çarpıcı olması açısından Şevket Süreyya'nın söylediklerine kulak verelim: "Bir taraftan sanayiî teşvik ve sur-produksiyon kayıtları sanayiîni kurulmasını ve işletmeleri engellerken, diğer taraftan küçük ve iptidaî tesisleri büyük tesisler aleyhine koruyan bir Muamele Vergisi Kanunu, çeşit çeşit muvazaalara yol açıyordu. Bütün bunların mucip sebepleri ise kâğıt üzerinde gayet parlaktı: Milli Sermaye israf edilmeyecek, küçük müteşebbisler korunacaktır... Bu iptidaî Muamele Vergisi Kanunu, dükkanların atölye ve atölyelerin fabrika haline gelmesini önliyordu. Küçük sanayiîni himaye şiarı altında gerilik, dağınıklık ve iptidaîlik kıskançlıkla müdafaa

ediliyordu. Böylelikle de makineli sanayi, hanlarda, kervansaraylarda, Haliç kıyısındaki çamurlu bodrumlarda âdetâ bir kaçak iş halinde kendi kendine gelişme yolları arayıp duruyordu. 3 beygirlik derme çatma bir motor ve 3 kişilik bir acemi işçi kadrosu ile çalışan bir han odası, 400 beygir raketinde bir muharrik kuvvet ve 300 amele kadrosu ile çalışan bir fabrikadan üstün tutuluyordu." Aydemir (1959), s. 454.

⁸⁵ Köymen, Nusret, Köycülük Esasları. (Ankara: Tarık Edip Kütüphanesi, 1934), s.30.

⁸⁶ Bora, Tanıl. "Muhafazakârlığın Değişimi ve Türk Muhafazakârlığında Bazı Yol İzleri," Toplum ve Bilim 74, Sonbahar 1997, s. 16.

⁸⁷ Peker (1983), s. 37-38.

⁸⁸ Goloğlu (1982), s. 31.

⁸⁹ Peker'den aktaran Tezel (1986), s. 339 ve Goloğlu (1982), s. 31.

⁹⁰ Aktan, Reşat. "Toprak Reformu," *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi* 20, No. 2, Haziran 1965, s. 7.

⁹¹ Pamak, Mehmet. Türkiye'de Toprak Tarım Reformu ve Köy Kalkınması. (Ankara: Emel Yayınları, 1982), s. 31.

⁹² Bu konuda Amerika'da en tanınmış araştırmacı Roy L. Prosterman'dır. Prosterman 20. yüzyılın büyük devrimlerinin toprak sorunu olan bölgelerde meydana geldiğini iddia etmiş, Filipinler, El Salvador, Güney Vietnam gibi ülkelerde komünizmi önlemenin en temel yolunun toprak reformundan geçtiğini savunmuş, ve bu konuda gerek bu ülke, gerekse de Birleşik Devletler hükümetlerine somut programlar hazırlamıştır. Prosterman toprak reformu konusundaki çalışmaları nedeniyle 1993 yılında Nobel Barış Ödülüne aday gösterilmiştir. Bu konudaki önemli eserlerinden bazıları için bkz. Prosterman, Roy L. ve Riedinger, Jeffrey. Land Reform and Democratic Development. (Baltimore: The John Hopkins University Press, 1987) ve Prosterman, Roy L., Temple, Mary N. ve Hanstad, Timothy. M. Agrarian Reform and Grassroots Development, Ten Case Studies. (Boulder: Lynne Rinner Publishers, 1990).

⁹³ Böyle bir nitelendirmeyi Amerika'nın ünlü muhafazakâr dergilerinden National Review'de görmek mümkündür. Bu konuda bir örnek için bkz. Bethell, Tom. "Land Grab in El Salvador; Socialistic Aspects of the Land-Reform Program," National Review 36, Şubat 24, 1984, s. 24.

⁹⁴ Bu konuda örnekler için bkz. Mehmet Saffet. "Kültür İnkılabımız," Ülkü 1, Haziran 1933, No. 5, s. 352; Hıfzırrahman Raşid Öymen, "Köy İçin Yüksek Halk Okulları," Ülkü 5, Mart 1935, No. 25, s. 18.

⁹⁵ Korok, Danis R. 1951. Cumhuriyette Köye ve Köycülüğe Doğru, Millî ve İçtimai Tetkikler, İstanbul, Türk Neşriyat Yurdu (İlk baskı 1943), s. 23.

⁹⁶ Aydemir, Şevket Süreyya. İkinci Adam. Cilt II. (İstanbul: Remzi, 1968), s. 320.

⁹⁷ İsmail Hüsrev (Tökin). "Türk Köylüsü Bir Toprak Reformu Bekliyor," Kadro 21, Eylül 1933, s. 24.

⁹⁸ Toprak dağıtımı meselesi denilince hep ilk akla gelen "Şark" bölgesi olmaktadır. İnönü 1929 yılında "İşledikleri arazi kendi malları olmayan vatandaşları toprak sahibi yapmak için bu sene bazı şark vilâyetlerimizde işe başladık" demektedir. Bkz. Kuruç, Bilsay. İktisat Politikasının Resmi Belgeleri. (Ankara: Maliye Enstitüsü Yayını, 1963), s. 3.

⁹⁹ Kadro 1932 ile 1934 yılları arasında çıkan ve Türk inkılabının teorisini yapmak isteyen ve bu yolla yönetici sınıf için alternatif bir ideolojik çekim merkezi olma hülyasındaki beş kişinin ürünüydü: Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Şevket Süreyya Aydemir, Vedat Nedim Tör, Burhan Belge ve İsmail Hüsrev Tökin. Karaosmanoğlu dışındakilerin hepsi Marksist bir siyasi ve teorik gelenek içinde yetişmişler, ancak sonra Kemalizme dönmüşlerdi. Kadro'cular hızlı ve yoğun, ama devlet kontrollü bir sanayileşmenin taraftarıydılar. Onlara göre çağımızın en büyük sömürüsü gelişmiş sanayi ülkeleri ile "gerikalmış" tarım ülkeleri arasındaydı. Böyle olunca Türkiye gibi gerikalmış ülkelerin sanayileşmesi bu kutuplaşmadaki süregiden işbölümünü tehdit edeceğinden devrimci bir karaktere haizdi. (Kadro bu anlamda 1960'lar sonrası meşhur olan Latin Amerika'dan çıkmış *Dependencia* ekolünün öndelemiştir aslında). Bu anlamda iktisadi açıdan toprak reformuna bakışları devletçi sanayileşmenin gereksinimleri tarafından belirleniyordu. Ancak onlara göre de toprak reformunun ana gayesi iktisadi değil, siyasi ve toplumsaldı. Kadro üzerine aydınlatıcı bir çalışma için bkz. Tekeli, İlhan ve İlkin, Selim. *Kadrocuları ve Kadro'yu Anlamak*. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları, 2003.

¹⁰⁰ Ancak benzer görüşleri öne sürmelerine rağmen bazı konulardaki gerekçeleri ve hedefleri Kadro'cularınkinden farklıydı. Ayrıca Kadro'da bir bütün olarak toprak reformu "ilerlemeci" bir toplumsal perspektiften savunuluyordu,

CHP önde gelenleri için ise bu konu köycü ideolojinin şekillediği bir muhafazakârlığın teminatı olarak algılanıyordu daha çok.

¹⁰¹"Sanıyorum ki, 1923-1938 devresinin, yani aslında İsmet Paşa Hükümetinin en çetin, fakat hiç te verimli bir sonuç almamayan davası, Doğu İlleri davasıdır." Aydemir (1968a), s. 311.

¹⁰²Tökin 1934'de bu konuda şöyle diyor: "Bunun için kürt isyanının hakiki içtimaî manasını, bir sınıf nizamının idamesi cehdinde aramak lâzımdır. Bu bakıma göre kürt meselesi bir milliyet hareketi değil, bir sınıf mücadelesi meselesidir. Çünkü: Millî bir hareket ancak ve her şeyden evvel iktisadî ve millî bir menfaat iştirakinden doğabilir." Tökin (1934), s. 180.

¹⁰³1930'lu yıllarda Türkiye'de yaşayan, bir ara Amerika Birleşik Devletleri Ankara Büyük Elçiliği Kültür Ateşeliği de yapan ve ülkemiz hakkında güçlü ve ilginç gözlemleri olan Donald Everett Webster 1939'da yazdığı kitabında 1937 Dersim isyanından sonra hükümetin bölgeye yönelik tarımsal reformlar yapacağını ilân ettiğini yazar. " (In the spring of 1937 it was necessary to subdue another rebellion in the Kurdish region, this time in Tunceli, south of Elaziz. When the first news of it was published (June 15, 1937), it appears that the revolt had been in progress for two months or more but was then under control. The Government announced that it would increase its application of reform measures, including modernization of agriculture and promotion of education, in the recalcitrant region.)" Bkz. Webster, Donald Everett. The Turkey of Atatürk; Social Process in the Turkish Reformation. (Philadelphía: American Academy of Political and Social Science, 1939), s. 111-112.

¹⁰⁴"Ecevit'in bu düşüncelerine bölgesel bir bakan "Ecevit Harran'ı halen 30 yıl öncesi gibi görüyor" diye sert tepki göstermektedir. Bkz. "Ecevit'e, Harranlı Bakandan Toprak Reformu Tepkisi," Sabah. 28 Ağustos 1997.

¹⁰⁵Tökin, İsmail Hüsrev. "Türk Köylüsünü Topraklandırılmalı. Fakat Nasıl?", Kadro 23, İkinci Teşrin, 1933, s. 35.

¹⁰⁶Aydemir (1968a), s. 316-317.

¹⁰⁷Barkan (1946), s. 458; Avcıoğlu (1968), s. 233; Tezel (1986), s. 326.

¹⁰⁸Tezel (1986), s. 329. Menderes ve diğerlerinin muhalefetiyle "Çiftçi Ocakları" tasarıdan çıkarıldı. Bu olgunun Türkiye'nin toplumsal bünyesine uymayacağı iddia edilmekteydi. Ayrıca böyle bir kurumsallaşmanın gerektireceği "teşkilat ve tedbirler" ortada yoktu. Örneğin köylülerin alternatif kredi kaynaklarıyla desteklenmesi, bu müesseseleri hayata geçirmeye uygun bir kadastronun yapılmış olması gerektiği söyleniyordu. Üstelik aile reisi kabul edilenlerin dışındakilerin toprakla alakalarının kesilmesi, yani "bir kimseyi rızası olmaksızın toprağından alakasını kesmeye icbar etmesi hayat şartlarımıza ve memleket menfaatlerine uygun telâkki edilmediğinden ocak müessesinin tasarıdan çıkarılması hükümetin de muvafakatıyla kabul edilmişti." Barkan (1946), s. 469.

¹⁰⁹Bkz. 6. nolu dipnot.

¹¹⁰Corni, Gustavo. Hitler and the Peasants : Agrarian Policy of the Third Reich, 1930-1939, çeviren David Kerr. (New York: St. Martin's Press, 1990), s. 144.

¹¹¹Poulantzas, Nicos. Fascism and Dictatorship, -The Third International and the Problem of Fascism. (London: New Left Books, 1974), s. 289.

¹¹²Barkan'a göre "Çiftçi Ocakları" Nazi Almanya'sından taklit edildi çünkü böylesi bir yapılanma Osmanlı döneminde zaten mevcuttu. Bkz. Barkan (1946), s. 507.

¹¹³Kemal Atatürk'ün ölümü münasebetiyle Nazilerin yayın organı Völkischer Beobachter gazetesi şöyle yazıyordu: "Türkiye'de ve Almanya'da kuvvetli bir köycülük milli kuvvetin tükenmez bir kudretidir. İki milletin aynı politik gayeleri mevcuttur." Aktaran "Atatürk Hakkında Dünya Neşriyatı," Ülkü 12, No. 79, Aralık 1938, s. 354. Benzer bir alıntıyı Kadro dergisinde görmek mümkündür: "Alman Başvekili Hitler, Siirt meb'usu Mahmut Bey'e şöyle diyor: "Nasıl ki, Türkiye'de hayat ve teceddüt hareketi köylüye istinat ettirildi; biz de aynı fikirlerden müphem olarak, aynı yolu takip ediyoruz. Yeni rejimde köylü sınıfının kalkınmasını temin edecek politika, en canlı bir mevzuumuzdur." Bkz. Tahir Hayrettin. "İnkılâp ve Köy," Kadro 20, Ağustos 1933, s. 29.

¹¹⁴Bu dönemde Nihal Atsız ve Fethi Tevetoğlu gibi ırkçıların köycülükleri için bkz. Toprak, Zafer. "Popülizm ve Türkiye'deki Boyutları," Tarih ve Demokrasi --Tarık Zafer Tunaya'ya Armağan-, içinde. İstanbul Öğretim Üyeleri Derneği (İstanbul: 1992).

¹¹⁵Nazilerin köylülüğe ilişkin söylemlerinin ipuçlarını vermesi açısından aşağıdaki üç belge son derece önemlidir. Bunlar için bkz. Darré, R. W. *Das Bauertum als Lebensquell der Nordischen Rasse*. (Munich: Lehmann Verlag, 1929); Hitler, Adolf. "Parteiämtliche Kundgebung über die Stellung der NSDAP zum Landvolk und zur Landwirtschaft," *Völkischer Beobachter*, 6 Mart 1930 ve Darré, R. W. "Landstand und Staat," *Völkischer Beobachter*, 19-21 Nisan 1931. Nazilerin köycülüğü için temel bir yapıt için bkz. Bramwell, Anna. *Blood and Soil: Walter Darré and Hitler's Green Party*. (Buckinghamshire: Kensal, 1985).

¹¹⁶Hitler'den aktaran Corni (1990), s. 19.

¹¹⁷Hitler'den aktaran a.e.g., s. 28. Dönemin üniversite iktisat profesörlerinden Ömer Celâl Sarçın'ın gözlemleri de bu yoldadır. "Nasyonal sosyalist toprak inkılabının siyasi-içtimaî bir gayesi vardır: kökleşmiş bir çiftçi sınıfı meydana getirmek, köylünün toprağa bağlılık, vatan sevgisi, milliyetçilik, muhafazakârlık gibi vasıflarını muhafaza etmek ve kuvvetlendirmek. Nasyonal sosyalist doktrinine göre böyle bir sınıf ideolojisi itibarıyla devletin en sağlam temelini ve cemiyetin istikrar unsurunu teşkil etmektedir. Üstelik memlekete asker verdiği gibi nüfus artışını da beslemektedir. Nasyonal sosyalist eserlerde köylünün Alman milletinin kan kaynağı olarak vasıflandırılması bununla ilgilidir. İşte Erbhoff müessesesi bu sınıfın genişlemesi ve bekası şartlarını yaratacaktır." Aktaran Berkes (1997), s. 247.

¹¹⁸Aktaran Zimmerman, Michael E. *Heidegger's Confrontation with Modernity, Technology, Politics, and Art*. (Bloomington: Indiana University Press, 1990), s. 42. Almanya'daki bu köycü yaklaşım iki savaş arası dönemde hem Nazizm'e hem de İtalyan faşizmine özgü liberalizm/kapitalizm ve sosyalizm dışında bir "üçüncü yolcu" anlayışın bileşenlerinden birisini teşkil etmekteydi.

¹¹⁹Toprak dağıtmanın ateşli savunucularından Barkan bile benzer düşünmektedir: "Esasen mevzuubahs mesele, ihtilafî bir toprak reformu olmaktan ziyade kimsenin mesur mülkiyet hukukuna dokunmadan, köylüyü fakrû zaruret içinde bırakan geri toprak münasebetlerini kaldırmağa çalışmaktan ibarettir." Ömer Barkan. "Kitaplar ve Mecmualar," *Ülkü* 11, No. 61, Mart 1938, s. 84.

¹²⁰Barkan (1946), s. 489.

¹²¹Barkan (1943), s. 405.

¹²²Barkan (1946), s. 508. Barkan'ın köylüyü devlet için vergi deposu olarak algılaması için ayrıca bkz. Berktaş, Halil, "The Search for the Peasant in Western and Turkish History/Historiography," *New Approaches to State and Peasant in Ottoman History* içinde, derleyen H. Berktaş and S. Faroqi. (London: Frank Cass, 1992), s. 158.

¹²³Berkes (1997), s. 247. Benzer bir yaklaşım için ayrıca bkz. Keyder ve Pamuk (1984), s. 62.

¹²⁴Bu konuda bkz. Pamuk, Şevket. "War, State Economic Policies, and Resistance by Agricultural Producers in Turkey, 1939-1945," *Peasants and Politics in the Modern Middle East* içinde s. 125-142, derleyen Kazemi, Farhad and Waterbury, John, (Miami: Florida International University Press, 1991), 125-142.

¹²⁵Bu politikaların küçük ve orta köylülüğün hem tüketim normlarını hem de reel gelirlerini düşürürken, bir yandan da pazar için üretim yapan büyük toprak sahiplerine yaradığı da burada not etmek gerekir. Bu konuda bkz. Pamuk (1991), s. 136.

PANEL

TÜRKİYE'DE TOPRAK REFORMU GEREKSİNİMİ

ve ARAYIŞLAR

Panel Yöneticisi: Prof. Dr. Birgül AYMAN GÜLER / Ankara Üniversitesi

PANEL YÖNETİCİSİ- İki günlük çalışmanın son oturumuna gelmiş olduk. Bu oturumu tamamladığımızda bir etkinliğimiz kalacak; Kongre Sonuç Bildirgesi odalar tarafından sunulacak.

Burada katılımcılarımızdan bazıları eksik. Aslında bütün siyasi partilere davet yapıldı. Ama AKP, herhangi bir temsilci konuşmacı öngörmediği için, burada temsil edilemeyecek.

Sayın Abdullah Aysu, maalesef, rahatsız olduğu için gelemedi. Sevgi ve saygılarını ilettili. Kendisine “geçmiş olsun” dilekelerimizi gönderiyoruz.

Burada hazır olan panelistleri kürsüye davet ediyorum.

Profesör Doktor Gürol Ergin, CHP Temsilcisi. Biliyorsunuz, Gürol hoca, aynı zamanda Ziraat Mühendisleri Odasının eski Başkanıdır.

Buyurun hocam. (Alkışlar)

Profesör Doktor Korkut Boratav. Korkut hocayı biliyorsunuz, Ankara Üniversitesi Öğretim Üyesi. (Alkışlar)

Sayın Hüseyin Ülkü, Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası Genel Başkanı. (Alkışlar)

Sayın Gökhan Günaydın, Ziraat Mühendisleri Odası Genel Başkanı. (Alkışlar)

İlk günden bu yana toplam dört oturum gerçekleştirdik. Çok yararlandığımızı inandığımız bildiriler dinledik, tartışmalar yaptık. Bu Panelde, hem dört oturumun genel bir değerlendirmesini, hem konuşmacılarımızın katkılarını alacağız. Kendileri için de uygunsa, 15'er dakikalık bir ilk tur yapalım. Geri kalan süreyi... 15 dakikaya itiraz var. O zaman, bir pazarlık yapalım. (Gülüşmeler)

Evet, 15-20 dakika içerisinde bunu götüreceğiz. Daha sonra zamanımız kalırsa salondan sorular alıp, tartışmaları karşılıklı hale getirmemiz mümkün olacak.

Buradaki sırayla başlayalım. AKP Temsilcisi olmadığına göre, Profesör Doktor Gürol Ergin'den başlıyoruz.

Buyurun hocam.

Prof. Dr. GÜROL ERGİN (CHP Temsilcisi)- Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Düşüncelerinden ve bilgilerinden ciddi kazanımlar edindiğim bir Oturum Başkanının yönettiği bir panelde olmaktan; Korkut Boratav gibi, ülkemizin yüz akı bir bilim adamıyla aynı kürsüde birlikte bulunmaktan; iki çok değerli oda başkanıyla birlikte bulunmaktan ve sizlerle olmaktan çok büyük onur, gurur ve mutluluk duyduğumu söyleyerek konuşmama başlamak istiyorum.

Değerli arkadaşlarım; bu toplantıyı düzenleyen her iki odamızı, başta eş başkanlar Sayın Profesör Doktor Hüseyin Erkan ve Sayın Profesör Doktor Duran Taraklı ve Kongre Sekreteri Sayın Levent Özmüş olmak üzere, Kongre Yürütme ve Düzenleme Kurulunun sayın üyelerini içtenlikle kutluyorum. Kendilerine ve Şanlıurfa Valiliğimiz başta olmak üzere, Kongreyi destekleyen kuruluşlara içten teşekkürlerimi sunuyorum.

Ben, konuşmama başlamadan önce, gıyabında konuşmuş olmaktan büyük bir rahatsızlık da duysam, benden önce konuşmuş olan arkadaşımızın söylemi üzerine çok özetle durmak istiyorum.

Değerli arkadaşlarım; bu kürsüde benden önce konuşan arkadaşımız, 1930'ların ve Tek Parti Döneminin köylülük ve köycülük hareketlerini -bana göre- çok basite indirgeyerek ele aldı ve sanki o hareketin, sanayileşme karşıtı bir hareket olduğunu söyledi. Hatta, bana göre, daha da ileri giderek, Şevket Süreyya Aydemir gibi, Türkiye Cumhuriyetinde, Sanayi Dairesi Başkanlığı yapmış bir kişiyi bile köycülük hareketi içerisinde gösterdi, ki bunları benim kabul etmem mümkün değildir. O, Şevket Süreyya ki, Türkiye'de, 1933 yılında, “Dünya İktisadiyatında Türkiye” kitabını yazmış, iktisat aleminde gerçek yerini almış bir Cumhuriyet aydını olarak, ben de ve tahmin ediyorum sizlerde de çok ciddi yeri olan; sanayinin ne olduğunu, biraz önce konuşan arkadaşımın ve benden çok daha iyi bilen bir kişiydi. Bunu özellikle söyleme gereğini duydum. Ama arkadaşımın gitmemesini çok dilerdim.

Değerli arkadaşlarım; hepinizin bildiği ve benden önceki değerli konuşmacıların mutlaka belirttikleri gibi, Türkiye'de toprak dağılımı adaletsizliğini yansıtan söylemler 30'lu yılların ortalarında dillendirilmeye başlandı. Aslında, 1925'da Medeni Yasanın kabulüyle, Türkiye'de mîri toprakların dağıtımına başlandı; ama o hareket, getirdiklerinden çok, mütegalibe sınıfı yaratarak, çok şeyi de götürmüştür. Onu da bu arada belirtmek isterim. Atatürk'ün, 1937 yılındaki Meclis açılış konuşmasında, “Memlekette topraksız çiftçi bırakılmamalıdır” şeklindeki konuşmasıyla, toprak konusu, dönemin hükümetlerinin görevleri arasında yerini almıştır. Diyebilirim ki, Atamızın dileyip de, yaşadığı süre içerisinde gerçekleştiremediği tek konu, topraksız çiftçiye toprak dağıtma konusu olmuştur.

30'lu yılların ortalarından sonra ve dünya ekonomik buhranının Türk tarımı üzerinde yarattığı yıkıcı etkinin de zorlamasıyla, köy kalkınması bir bütünlük halinde düşünülmüştür. Köylerin birleştirilmesi, tarım satış kooperatiflerinin kurulması, Ziraat Bankasının güçlendirilmesi, zirai kombinaların ve Devlet Ziraat İşletmelerinin, Toprak Mahsulleri Ofisinin kurulması, köy enstitülerinin açılması; toprak reformuyla birlikte, tarım ve köy kalkınma hareketinin tamamlayıcı öğeleri biçiminde eşzamanlı olarak gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. Nitekim, üyesi olmakla büyük iftihar duyduğum Cumhuriyet Halk Partisinin, 29 Mayıs 1939'da toplanan 5. Kurultayında, Parti Programına çiftçinin refahını hedefleyen eklemeler yapılmış; “Çiftçinin işletme sermayesini çoğaltacak krediyi sağlamak, tarım ürünlerinde verim ve kaliteyi arttırmak, çiftçiyi toprağa ve tarım işletme vasıtalarına sahip kılmak gerekir” ifadeleri ilk kez bu Programa alınmıştır. Programa tarım alanında yapılan bu eklemeler, daha sonra 11 Haziran 1945'te çıkarılacak olan Çiftçiyi Topraklandırma Kanununun ilk işaretleridir.

Tarihsel süreci burada bırakarak, günümüze geliyorum.

Değerli arkadaşlarım; toprak reformu, Cumhuriyet Halk Partisinin bugünkü Programının 138. sayfasında yer almaktadır. Programda, bu konuda, “Cumhuriyet Halk Partisi iktidarında, GAP Bölgesi öncelikli olmak üzere, demokratik kooperatifçiliği temel alan, verimli işletmecilik kriterlerini gözetken, adil ve etkili bir toprak reformuyla, Güneydoğu ve Doğu Anadolu'da verimli ve çağdaş bir tarım yapısına ulaşarak feodal koşullar aşılacaktır” ifadesi yer almaktadır.

Ayrıca, bugünlerde basımda olan ve Cumhuriyet Halk Partisi Bilim, Yönetim ve Kültür Platformu Tarım Masası tarafından hazırlanan, “Soru ve Yanıtlarla Türkiye'de Tarım” adlı

kitapta da, Cumhuriyet Halk Partisinin, Türkiye'de, toprak mülkiyeti yapısının ne olduğu ve nasıl olması gerektiği konusundaki ve toprak reformu hususundaki düşünceleri yer almaktadır. TİGEM işletmelerinin özel sektöre satış ya da kiralanması konusundaki görüşlerimiz ile Hazineye ait tarım arazilerinin satışı ve vatan topraklarının yabancılara satışı konusundaki düşüncelerimiz de yine aynı yayında ele alınıp açıklanmaktadır.

Konuyu irdeleyebilmek açısından; önce ülkemizdeki toprak mülkiyet yapısını bilmemiz gerekir. Elbette biliyorum ki, benden önceki konuşmacılar, bu konuda çok ayrıntılı, çok doğru bilgiler vermişlerdir; ama yineleme pahasına da olsa, düşüncelerimize esas oluşturması bakımından, durumu bir kez de benim saptamam gerektiğine inanıyorum.

Türkiye'de toprak mülkiyet yapısı, mülk sahipliği, mülkün büyüklüğü ve mülk sayısı yönünden sorunludur. 2001 Genel Tarım Sayımına göre, nüfusu 5 binin altındaki yerleşim birimlerinde 3 milyon 75 bin işletme vardır. Bu işletmelerin 54 bin kadarının hiç toprağı yoktur. 54 bin kadar işletmenin hiç toprağı olmaması, 50 dekardan az toprağı bulunan yaklaşık 2 milyon işletmenin 52 milyon; buna karşılık, 500 dekardan fazla toprağı sahip yalnızca 21 900 işletmenin 25 milyon dekar araziye sahip bulunması, toprak mülkiyetinde yaşanan derin uçurumu göstermektedir. Bu durum, korkunç bir sosyal adaletsizliği ifade ettiği gibi; bu şekilde ne topraksız köylünün, ne de uçsuz bucaksız toprak sahiplerinin ekonomik bir işletme olarak çalışması mümkündür.

Güneydoğu ve Doğu Anadolu bölgelerinde hüküm süren feodal yapı -ki bu konuda Sayın Erdost (Düşüncelerinden her zaman çok yararlanıyorum, kendisine şükran borçluyum) gerçek açıklamaları yaptı- yaşanan toplumsal huzursuzlukları beslemektedir.

Avrupa Birliği ülkelerinde ortalama 174 dekar, Amerika Birleşik Devletlerinde 1 800 dekar olan ortalama işletme büyüklüğü, Türkiye'mizde tarımsal işletme başına 55-60 dekar kadardır. Türkiye'deki işletmelerin, verimli üretime uygun olmayan cüce işletmeler olduğunu söyleyebiliriz. İşletmelerin sahip olduğu mülkler de çok parçalıdır ve ortalama parça sayısı 4'tür.

Cumhuriyet Halk Partisi, bu çarpık yapıyı kabul etmemektedir. Cumhuriyet Halk Partisi iktidarında, adil bir toprak reformuyla, toprak mülkiyet dağılımındaki dengesizlik giderilecektir. Arazi toplulaştırma çalışmaları hızlandırılarak ve yaygınlaştırılarak, işletmelerin büyümesi ve bütünleşmesi sağlanacaktır.

Çiftçimize toprak edindirmede, TİGEM işletmelerini de devreye sokmak istiyoruz. Kaliteli tohumluk ve damızlık üretmek amacıyla kurulan bu 38 işletmenin yaklaşık 3 milyon 800 bin dekar arazi varlığı vardır. TİGEM, hububat ve yem bitkileri tohumculuğunda da % 90 pazar payına sahiptir. Bu bakımdan, biz, TİGEM işletmelerini kiralama ya da satış yoluyla, yerli ya da yabancı büyük sermayeye vermeye kesinlikle karşıyız. Bizim bu alanların satışını doğru bulmayan anlayışımız, tohumluk ve damızlık yetiştirme görevlerini sürdürmesi gereken TİGEM işletmeleriyle ilgili olarak bize iki seçenek sunmaktadır. Bunlardan birincisi, bu işletmelerin uygun sözleşme koşullarında kooperatiflere kiralanması. İkincisiyse, işletmelerin, yöredeki topraksız ya da az topraklı çiftçilere tahsis edilerek, bunlar tarafından, ziraat mühendisleri ve veterinerlerin teknik danışmanlığında işletilmesidir. Her iki seçenekte

de, işletmelere bırakılacak belli bir miktar arazide tohumluk ve damızlık üretimi yine kamu eliyle yürütülecektir.

Üretimde bulunan köylünün büyük bir bölümünün topraksız olması ya da işçilik, ortakçılık gibi ilişkilere girmeden üretemeyecek ölçekte küçük toprağa sahip olması, bize göre, toprak reformu kavramının 2005 yılında da geçerliliğini koruduğunu göstermektedir.

Cumhuriyet Halk Partisi, toprak-insan ilişkilerini hukuksal, ekonomik ve toplumsal önlemlerle düzenleyerek, bu bozuk mülkiyet yapısını değiştirmeye; öncelikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da gerçekçi, ama uygulanabilir, adil bir toprak reformu yapmaya kararlıdır. Uygulamayı düşündüğümüz toprak reformu sadece dağıtım boyutunda kalmayacak; yaşayabilir, gelişebilir, yarışabilir işletme yapıları kurulacak ve bunlar belli bir süre desteklenecektir.

Çok büyük ya da çok küçük toprağa sahip işletmelerin ekonomik ölçekli işletmelere dönüşmesi sürecinde öncelikle ekonomik araçlar etkin kılınacaktır. Bu anlayışla, tarım desteklerini yeter ölçekli işletmelere yönelteceğiz. Vergilendirme ya da bağışıklık, altyapı sağlama, kredileme ve benzeri özendirici ve caydırıcı araçları kullanarak, işletmelerin ekonomik ölçeğe ulaşmasını sağlayacağız. Çok büyük ve çok küçük işletmelerin topraklarını, gerekirse ve hoşnutluk durumunda, devletçe satın alacağımız gibi; tek yanlı ve pahalı, katılımcılığı dışlayan kamulaştırmalar yerine, öncelikle Hazine topraklarının bu amaçla kullanımını sağlayacağız. Anayasanın 44. Maddesine yürürlük kazandıracak şekilde, iyileştirilmiş Hazine arazilerinin üretimde bulunan topraksız ve az topraklı köylülere verilmesi, toplumsal yapıyı iyileştireceği gibi, köylüleri sürekli üretici kılarak, refah düzeylerini arttırıp, onlara istihdam alanları sağlayarak, onları yerlerinde tutacaktır.

Süreç nedeniyle zorunlu olarak tasfiye olan ve toprakları tarıma elvermeyecek ölçeğe düşen üreticilerin, tarım dışı sektörlerde ekonomik uğraş vermelerini özendireceğiz.

Ülke düzeyinde arazi üretimi ve birikimi yaparak, bu arazilerin, oluşturulacak işletmelere, tarımsal amaçla kullanılmak üzere dağıtım görevini yürütecek, katılımcı ve özerk yapılı Arazi Edindirme Ofisini kuracağız. Ofis bünyesinde, Hazine arazileri ve işletilmeyen veya kullanılmayan arazilerin satın alınması sonucu tarım arazisi rezervi elde edilecek ve bu araziler, yapılacak toprak reformunda kullanılacaktır.

Türkiye'de, Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğünün bilgilerine göre, kadastro yapılmış tüm taşınmaz parsellerin kırsal alanda % 11'i Hazineye kayıtlıdır. Bu çok büyük bir rakamdır. 4706 sayılı Yasayla satılması istenilen Hazine arazilerinin büyük çoğunluğu, büyük kentlerin su havzalarında yer alan, ihtilaflı ya da imar değişiklikleriyle çok yüksek rant yaratan arazilerden oluşmaktadır. Hazineye ait tarım arazilerinin satışını öngören 4707 sayılı Yasadaysa, toprakları korumaya yönelik hiçbir kısıtlama getirilmeyip; doğal kaynakları koruyucu nitelikte yasaların hükümleri işlemez kılınarak, değer tespit komisyonunun belirleyeceği bedele göre arazi satışı söz konusudur.

Cumhuriyet Halk Partisi olarak, Hazineye ait tarım arazilerini satmayıp, topraksız ve az topraklı yöre çiftçilerine bedelsiz dağıtma düşüncesindeyiz. Hazineye ait tarım arazilerinin satışını doğru bulmayan Cumhuriyet Halk Partisi, Hazineye ait tarım arazilerinin öncelikle

topraksız ve az topraklı çiftçilere, orman sınırları dışına çıkan yerlerinse orman köylülerine verilmesini sağlayacaktır.

Vatan topraklarının yabancılara satışı konusuna gelince; vatan topraklarının yabancılara satışı elbette kabul edilemez. Çünkü vatansız toprak, topraksız vatan olamaz.

Adalet ve Kalkınma Partisinin bugüne kadar çıkardığı, halkın çıkarı aleyhine, Anayasaya aykırı pek çok yasa oldu. Ama 3 Temmuz 2003 tarihinde, Cumhuriyet Halk Partili milletvekillerinin tüm karşı çıkışlarına rağmen, 442 sayılı Köy Kanununun, yabancılardan köylerde mülk edinmesini yasaklayan 87. Maddesini yürürlükten kaldırarak, köy sınırları içindeki arazilerin yabancılara satışını mümkün kılan yasa değişikliğini gerçekleştirmesi; Adalet ve Kalkınma Partisinin ülkemiz için ne büyük bir tehlike olduğunu tüm açıklığıyla ortaya koymuştur. Bu Köy Yasasının 87. Maddesiyle konulan, yabancı özel ve tüzel kişilere köylerde emlak satın alma yasağı, Cumhuriyetimizi kurmuş olanların, egemenlik, bağımsızlık, vatana sahip çıkma ve köylüyü efendi yapma anlayışını ifade etmektedir. Bu Maddenin kaldırılması, yabancılara, köylerde istedikleri yerde ve istedikleri miktarda toprak edinme hakkını vermekte; Türk köylüsünü kendi toprağında yabancı yapmakta, ırgat durumuna düşürmektedir. Bu telafisi olanaksız sonuçlara yol açacak bir uygulamadır.

Köy topraklarının yabancılara satışı, bize bu toprakları vatan olarak bırakmak için toprağa düşmüş şehitlerimizin kemiklerini sızlattırmakla kalmayacak; en önemli tarımsal üretim aracımız olan toprağımızı da kendi ellerimizle yabancılara verip, topraksız ve üretimsiz kalacağız. Bu yanlıştan mümkün olan en kısa sürede dönülmelidir.

Değerli arkadaşlarım; şimdi sizlere, Cumhuriyet Halk Partisi olarak, toprak konusundaki genel görüşlerimizi açıkladıktan sonra, son günlerde Tarım ve Köy İşleri Bakanlığının konuya ilişkin çok yeni bir uygulamasını aktarmak istiyorum.

Tarım Reformu Genel Müdürlüğünün görevi, Anayasanın 44. Maddesinde belirtilen tedbirlerin alınabilmesi için çıkarılan 3083 sayılı Sulama Alanlarında Arazi Düzenlenmesine Dair Tarım Reformu Kanunu hükümlerini, yine bu Kanun ve çeşitli kanunlar ile Bakanlar Kurulu kararıyla verilen görevler çerçevesinde uygulamaktır. Yani bu Genel Müdürlüğün ana görevi, araziyi toplulaştırıp, araziye düzeltip, topraksız, az topraklı köylülere, kendileri için belirtilen alanlar üzerinde dağıtmaktır.

Anayasamızın, “Toprak Mülkiyeti” başlıklı 44. Maddesi bakınız ne diyor: “Devlet, topraksız olan ya da yeter toprağı bulunmayan çiftçilikle uğraşan köylüye toprak sağlamak amacıyla gerekli tedbirleri alır. Kanun, bu amaçla, değişik tarım bölgeleri ve çeşitlerine göre toprağın genişliğini tespit eder.”

Yasanın bu açık hükümleri, bugüne kadar yalnızca Sulama Alanlarında Arazi Düzenlenmesine Dair Tarım Reformu Yasası gereği ilan edilen bölgelerde gündeme getirilip işletilmiştir. Bugün, çok garip, anlaşılmaz ve kabul edilemez bir durumla karşı karşıyayız. Genel Müdürlük, Tarım ve Köy İşleri Bakanlığından aldığı bir oluru, gereği için bölge müdürlüklerine gönderiyor. Bu olur yazısında şöyle deniyor:

“Çok dikkatli izlemenizi özellikle ve bugünkü konu çerçevesinde rica ediyorum.

Hazine arazilerinin topraksız ya da az topraklı çiftçilere dağıtımı esnasında, bir taraftan toplulaştırılan, müşterekliliği giderilerek tek parça haline getirilen araziler norm dahilinde tekrar bölünerek, çiftçilik konusunda bilgi birikimi, deneyimi bulunmayan, hatta tarlayı sürecek, tohum, ilaç ve gübre atacak maddi imkanı olmayan, yeterli alet ve ekipmanı olmayan kişilere, çiftçilik yapılmak üzere dağıtılmak zorunda kalınmakta. İşletme büyüklüğü azaltıldığı gibi, çiftçi sayısı arttırılmaktadır. Bu durum, arazi parçalanmasını arttırarak, Avrupa Birliği müzakereleri kapsamında karşımıza en önemli olumsuzluklardan biri olarak çıkacak ve giderilmesi büyük zaman, emek ve maddi kaynak gerektirecektir.

Hazine arazilerinin kullanana satışıyla, devletçe, bir nevi toplulaştırma hizmeti, hiçbir yatırım yapmadan sağlanmış olmaktadır. Bu sayede, yıllardır tarımla uğraşan, bilgi ve donanım açısından yeterli kişilerin çiftçiliğe devam etmesiyle tarımda işletme büyüklüğü arttırılmış, çiftçi sayısı azaltılmış ve Avrupa Birliği çiftçileriyle rekabet etme şansı yaratılmış olacaktır.

Bütün bu bilgiler ışığında, işletme büyüklüğünün arttırılmasının temini için, Tarım Reformu Genel Müdürlüğü uygulama bölgelerinde dağıtım amaçlı yatırım projesi programa alınmamış yerler ile programa alınmış; fakat kesin hak sahipliği listeleri ilan edilmemiş köylerde, talep edenlere, 4070 sayılı Kanuna uygun olarak, bu Hazine arazilerinin satışı için 19 Temmuz 2006 tarihine kadar Maliye Bakanlığına süre tanınmasının yarı sıra, bu süre içerisinde dağıtım amaçlı yeni projeleri uygulamaya ara verilmesi; 19 Temmuz 2006 tarihine kadar satılmayan Hazine arazilerinde, 3083 sayılı Kanun ve Uygulama Yönetmeliği hükümleri doğrultusunda dağıtılmasına devam edilmesini olurlarınıza arz ederim.”

Bakan, bu yazıya olur vermiştir. Her ne kadar yazının son cümlesinde, 19 Temmuz 2006'ya kadar satılmayan Hazine arazilerinin 3083 sayılı Kanun doğrultusunda dağıtılmasına devam edilmesi isteniyorsa da, dağıtım amaçlı yatırım projesi programına alınmamış yerler ile programa alınmış; fakat kesin hak sahipliği listeleri ilan edilmemiş köylerde dağıtım amaçlı proje uygulamasına son verilmesi isteminin gerekçelerine bakıldığında; bu uygulamanın belli bir tarihe kadar olmadığı, süreklilik kazanacağı açık ve belirgin olarak görülmektedir. Bakanlık böyle bir uygulamaya giremez, girmemelidir. Çünkü yapılmak istenen, Anayasamızın 44. Maddesinin ruhuna ve lafzına aykırıdır. Anayasanın bu Maddesine dayanılarak çıkarılmış tüm mevzuatlara aykırıdır. Ama hepsinden daha önemli olarak, temel insan haklarına ve insanlığın vicdanına aykırıdır.

Şu gerekçelerdeki trajikomik açıklamalara lütfen bakın: Neymiş efendim, Anayasa ve 3083 sayılı Yasaya göre, toprak dağıtımı yapılan çiftçiler, bilgi birikimi, deneyimi bulunmayan, hatta tarlayı sürecek, tohum, ilaç ve gübre atacak maddi olanağı bulunmayan, yeterli alet ve ekipmanı olmayan kişilermiş!() Bunlara toprak verilirse, işletme büyüklüğü azaltıldığı gibi, çiftçi sayısı artmaktaymış(!) Bu durumsa, arazi parçalanmasını arttırdığı için, Avrupa Birliği müzakereleri kapsamında karşımıza en önemli aksaklıklardan bir olarak çıkacakmış ve giderilmesi büyük zaman, emek ve maddi kaynak gerektirecekmiş(!) Böyle bir durumla karşılaşmamak için de, Hazine arazileri kullanıcılarına satılmalıymış (!) Böyle yapılırsa, Avrupa Birliği çiftçileriyle rekabet etme şansı yaratılmış(!)

Yapılmak istenen bu yanlış ve haksız uygulamaya, son derece vahim, kabul edilemez, zorlama, yapay bir gerekçe uydurulmaya çalışılıyor. Bu gerekçeyi hazırlayan, altına imza atan Genel Müdür, uygun görüşle bakan ve arz eden Müsteşar ve olurlayan Bakan, Anayasamızı eğer okumuşlarsa, hiç anlamamışlar. Anayasamızın 44. Maddesi, devlete, özellikle topraksız ve az topraklı köylüleri destekleme görevi veriyor. Ama bir hususun da altını çiziyor: “Toprak sağlayacağımız köylü, çiftçilikle uğraşan köylü olsun” diyor. Bu insanlar, topraksız ya da az topraklı olsa da, zaten çiftçi konumunda. Bunlara toprak vermekle çiftçi sayısı niye artsın?! Verilen topraklar, norm olarak küçükse ve istenen gelişmenin sağlanmasını vermiyorsa; çare, bunu gerekçe yaparak, bu insanlara toprak vermemek mi; yoksa normu değiştirmek mi olmalıdır?

Toprağı olmayan bir kimsenin bilgi birikimi olmayışı, tarla sürecekle, tohum, ilaç, gübre alacak, alet, ekipman edinecek gücü olmayışından daha doğal ne olabilir?! Köylünün bu durumunun düzeltilmesi gereken bir sorun, düzeltilmesinin üstlenilmesi gereken bir görev olması gerekirken; bu insanları ebedi açlığa mahkum edecek bir gerekçe oluşturması nasıl düşünülebilir, nasıl kabul edilebilir?! Bu gerekçeleri okurken, Sayın Genel Müdür adına, utanç duydum. Bu gerekçeleri haklı bularak, “Bu toprakları, topraksız ya da az topraklı köylülere vermeyelim; üzerine konmuş olanlara verelim. Böylece de bir nevi toplulaştırma hizmetini de devletçe, yatırım yapmadan gerçekleştirelim” diyen Sayın Müsteşar ve Sayın Bakanı, yalnızca Anayasa çizgisine davet ediyorum ve vicdanlarıyla baş başa bırakıyorum.

Hele böyle bir yanlış, AB müzakerelerinde daha rahat hareket edebilmek adına yapma isteğini de sizlerin özel değerlendirmelerinize sunuyorum. AB'ye verilecek ilk kurban benim topraksız köylüm mü olmalıdır?! Yazık, gerçekten yazık!

Ben bu değerlendirmeleri, eleştirileri Tarım Bakanının olduğu ortamda da yaptım, kendisini vicdanıyla hesaplaşmaya çağırdım. Ama ondan önce de, Cumhuriyet Halk Partisi adına, kendisini Anayasa çizgisine davet ettim.

Bu kadar vicdana aykırı, bu kadar Anayasaya aykırı bir uygulama sanıyorum Tarım ve Köy İşleri Bakanlığında bugüne kadar hiç gündeme gelmemiştir. Hiçbir biçimde kabul edilebilir tarafı yok.

Ama bakınız, aynı mentaliteyi mayınlı araziler konusunda da görüyoruz. Bizim Cumhuriyet Halk Partisi olarak düşüncemizi açıkladım; biz, mayınlı arazilerin kesinlikle mayından arındırılmasını ve bu arazilerin topraksız ya da az topraklı yöre köylülerine verilmesini istiyoruz. Çünkü biz, biliyoruz ki, Güneydoğumuzda 5 ilimizde bulunan, toplamı 189 bin hektar olan bu araziye mayından arındırmak ve oraları tarıma kazandırmak zorundayız. Ama tarıma kazandırırken de, bölgenin sosyoekonomik yapısını, bölge insanının durumunu dikkate almak zorundayız. Biz, Cumhuriyet Halk Partisi olarak, bu toprakların hiçbir biçimde, ister yerli, ister yabancı olsun, büyük sermaye kuruluşlarına verilmesini kesinlikle kabul etmiyoruz. Bunu, bu yöre insanına yapılabilecek en büyük haksızlık olarak görüyoruz ve şunu özellikle söylüyoruz: Türkiye'nin üretimi ileri gitmelidir; ama üretimde ileri giderken, insanımı da daha ileri götürmek zorundadır. Yoksa, biz de biliyoruz ki, bir büyük sermaye şirketine verdiği zaman, o arazilerde elbette ki gelir getirici bir işletme kurup, oralarda gelir getirici iş yapar. Yapar da, o yöre insanı ne olur; bunun hesabının yapılması gerektiğini düşünülüyor.

Değerli arkadaşlarım; bakınız, Milli Emlak bu konuda ne diyor: Milli Emlak, diyor ki, “Ben buraları ihaleye açıyorum. İhaleye girecek firmalar buraları temizleyecekler ve temizledikten sonra kaç yıl kullanmak istediklerini bana bildirecekler ve ben, kullanma süresini en kısa tutan teklif sahibine burayı vereceğim.”

Değerli arkadaşlarım; buraya kimler başvuruyor? Buraya başvuranlar, Amerikan ve İngiliz firmalar. Ama bunun yanında, Ukrayna ve Bulgaristan'dan da firmaların bundan sonraki ihalelere başvurma durumunda olduklarını biliyoruz. İlk ihale Mardin için açılmış.

Değerli arkadaşlarım; eğer bu topraklar mayından arındırılıp yöre çiftçisine verilirse, bu şekilde hareket edilerek, hem sosyal eşitsizliği azaltmış, hem ekonomiye katkı sağlamış, hem de yöredeki sosyoekonomik ve politik sorunların çözümüne katkıda bulunmuş oluruz.

3 yıllık iktidarında çiftçiyi bitiren, tarımı çökerten AKP iktidarı, Güneydoğu Anadolu köylüsünün sıkıntısı bir parça da olsa hafifletecek olan mayınlı arazileri köylüye değil, yerli ve yabancı büyük sermayeye vermeye hazırlanmakla büyük bir yanlışta hazırlanıyor. Uluslararası Para Fonunun ve Dünya Bankasının direktiflerine kayıtsız ve koşulsuz telsim olan anlayışıyla, Adalet ve Kalkınma Partisi iktidarı, köylünün yoksulluğuna yoksulluk katmakta, çiftçiyi açlığa mahkum etmektedir. Hükümeti, bu konuda da yapmayı düşündüğü yanlıştan geri dönmeye çağırıyor; hepinizi, Cumhuriyet Halk Partisi adına ve kendi adıma, içten gelen saygılarımla selamlıyor; bu toplantıyı düzenleyen bütün arkadaşlarıma sevgi ve saygı dolu en iyi dileklerimi sunuyorum.

Sağ olun. (Alkışlar)

PANEL YÖNETİCİSİ- Profesör Ergin'e teşekkür ediyoruz.

Şimdi, sözü hemen hocama, Profesör Doktor Korkut Boratav'a aktarıyorum.

Buyurun hocam.

Prof. Dr. KORKUT BORATAV- Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın Ergin'in de, konuşma sırasını ödünç aldığı AKP'li arkadaşımı yakın zamanda CHP'ye transfer edeceğini tahmin ediyoruz. Çünkü bildiğim kadarıyla, AKP'de kalmaya niyetli kimse, sırasını başkasına kaptırmaya yanaşmaz. Sayın Ergin'i arada görüyorum, özellikle komisyon toplantılarındaki kahramanca mücadelesinden biliyorum; klasik bir AKP'linin ona sıra verdiğini hiç zannetmiyorum. Ama kendisini özellikle dinledik, dinledikçe de hayrete saplanıyorum. Yani mayın temizleme uzmanlığı ile tarımcılık arasında ne ilişki var?! İhaleler açılıyor, temizleyen şirket, anladığım kadarıyla, işletme hakkı da alıyor. Bu, Türkiye Cumhuriyeti Devletinin ne kadar müflis, çaresiz ve utanç verici bir hale geldiğini gösteriyor. Daha önce Aziz Konukman'ın bize söylediği faiz dışı fazla gibi sloganların gerçek hayata yansımaları da gösteriyor. Sayın Ergin'in verdiği bilgiden aldığım tepkiyle, öncelikle bunu ifade etmek zorunda hissediyorum kendimi.

Bu değerli meslektaşlarımın, Ziraat Mühendisleri Odası ve Harita ve Kadastro Mühendisleri Odasındaki değerli dostlarım, meslektaşların beni çağırması olmalarını mutlulukla karşıladım. Hemen söyleyeyim ki, ben, burada ilk günün toplantılarına katılamadım. Dolayısıyla, o günkü katkılar hakkında bir gözlem ve izlenimim yok. Fakat şu

listeden ve bugünkü dinlediklerimden, konunun gerçek sahiplerinin sizler olduğunu bilerek; ben de biraz tepeden, üstten bakarak, toprak reformunun, Muzaffer Erdost arkadaşımın söylediği tema etrafında bir değerlendirmesini yapmaya çalışacağım. Yani demokratikleşmeyle toprak reformu arasındaki ilişkiyi, Muzaffer dostumun başlattığı çizgiden sürdüreceğim.

Muzaffer dostum diyor; çünkü 46 yıl önce, bu salonda bizi izlemekte olan eşimle kıydığımız nikah töreninde varolan bir arkadaşım. Yani hukukumuz 46 yıl öncesine uzanır. Kendisiyle uzun ilişkilerimiz, dostluklarımız oldu. o sırada, o, bir derginin yazışları müdürü, ben de sıradan bir yazardım. Bugünkü tebliğinden de çok yararlandım. O çizgiyi sürdüreceğim. Sürdürürken de, şu tespitle başlayacağım: Sizlere biraz ilgisiz gibi gelebilir; ama değil.

Biraz önce değindiğim Türkiye Cumhuriyetinin bu çaresiz ortamına bizi getiren bir slogan var. Bu slogan aslında 1980'den beri süregelen bir slogan. Faka bize açık seçik 1999 yılının sonunda, 2000 yılının başlarında empoze edildi, zorlandı. Bu slogan, “Siyaset, ekonomiden elini çeksin” sloganıdır. Aslında bunun gerçekçi yorumunun yaparsak, şu üç anlama gelir:

Birincisi şu: Ekonomiyi devlet yönetmez. Ama dar anlamda ekonomiyi. Yani ekonomi genişleyecek mi, daralacak mı; bunu devlet yönetmez. Bunu, para politikası yapacaksa, Merkez Bankası yönetir. Merkez Bankası, devlet değildir, özerk bir kuruluştur; devletten, yani siyasi iktidardan emir ve komuta almaz. Maliye politikasını devlet yönetmez. Maliye politikasının ana görevi, Türkiye Cumhuriyetinin iç ve dış borçlarının yönetimidir. Bunu yapmak için, kamu hizmeti değil, faiz dışı fazla yapmakla görevlidir. Bu iki sektörü, bu iki alanı dışladığımız zaman, geriye bölüşüm kalır. Bölüşümse, ne Merkez Bankası, ne Maliye Bakanlığının işi değildir; bölüşüm, piyasaların işidir. Piyasalar bölüşümü düzenler. Bu, bütün parlak cilasına rağmen, duyabileceğiniz en antidemokratik slogan ve gündemlerden biridir. Bu, şu anlama geliyor: Siyaset, bölüşüme bulaşmasın; piyasalar bölüşümü yapsın. Piyasaların antidemokratik bir aygıt, bir mekanizma olduğunu sizlere tekrarlama ihtiyacı duymuyorum. En elemanter ve Batı kökenli iktisat ders kitaplarında denir ki, “Piyasalarda bir doların bir oyu vardır.” Dolayısıyla, milyarların milyarlarca oyu vardır; sıradan işçininse, aldığı yıllık gelir kadar oyu vardır. Piyasalar, mahiyeti gereği eşitsizdir.

Siyaset ise, ki bize siyaset bilimi şunu öğretmeye çalışıyor: Siyaset, eğer temsili demokrasiye yansıyan bir siyasetse, her vatandaşın, yani her seçmenin eşit ağırlıkla katıldığı bir süreçtir, birer oyla katıldığı bir süreçtir. Dolayısıyla, “Siyaseti bırakın, piyasayı egemen kılın” dediğimiz andan itibaren; bölüşüm gibi, insanların kaderini belirleyen bir toplumsal alanı, paranın, yani sermayenin, zengin, varlıklarının güdümüne koymuşuz demektir. Ama burada hemen bir uyarı yapacağım. Siyaset biliminin bize öğrettiği veyahut telkin ettiği demokrasi anlayışı eksiktir. Zira, temsili demokrasinin her insanı bir oyla sürece fiilen katabilmesi için, ekonomik gücün siyaset üzerindeki baskı ve etkisinin nötralize edilmesi; kısmen veya tamamen değilse bile büyük ölçüde hafifletilmesi gerekir. Ekonomik gücün siyasete, yani özgür insanların iradesine ipotek koyduğu en önemli alan da, bizim gibi az gelişmiş toplumlarda, kapitalizm öncesi üretim ve bölüşüm ilişkilerinin mirasını hâlâ taşıyan toplumlarda, tarımdır. Yani feodal ve yarı feodal ilişkilerin üreticiyle mülk sahiplerinin, varlık

sahiplerinin, ağaların, toprak sahiplerinin arasındaki ilişkinin yarattığı siyasi bağımlılık mekanizmalarıdır. Dolayısıyla, bu ilişkinin zayıflaması; yani toprak alanında siyaseti, insanların kaderini, toplumun gidişatını en azından kendi coğrafyası içinde belirleyecek bir sınıfın etkisiz hale getirilmesi; toprak reformunun özü budur. O yüzden, demokratikleşmenin ön koşuludur. Toprak alanında özgürlüğe giden; yani topraksız, az topraklı, yoksul kır üreticisini, köylüyü özgürleştirmenin ana ön koşulu toprak reformudur dememizin arkasındaki temel gerekçe budur.

Buradan hemen şunu söyleyelim: Yeterli değildir. Çünkü insan iradesinin, sıradan insanların iradesinin siyasete taşınmasının eşitsiz bir toplumda; yani sermayenin esas olarak toplumun başka alanlarına hakim olduğu bir mekanizma, ortam içinde; siyasete, sıradan insanların, emekçi insanların bir oy; patronun, işçinin, toprak sahibinin, ağanın, marabanın, köylünün, ırgatın, hepsinin aynı ağırlıkla siyasete taşınabilmesinin ikinci koşulu örgütlenmektir. Örgütlü halkın olmadığı yerde temsili demokrasiye demokrasi demek; yani halkın iradesinin siyasete taşınacağı mekanizmaların gerçekleştirildiğini ileri sürmek imkansızdır.

Kent koşullarında; yani kapitalizmin tarım dışında işlediği koşullarda özgür irade, kırsal koşullardaki kadar bağlanmış değildir. Hemen şunu söyleyeyim: Orada da buna benzeyen bağımlılık ilişkileri giderek artmaktadır. İşsiz insanın siyasete katılmasıyla veyahut siyaseti etkileme gücüyle, örgütlü çalışan insanın, yani emekçinin siyasete katılma, nüfuz etme alanı daha farklıdır. Onun için, örgütlülük, örgütlü halkın varlığı demokrasinin olmazsa olmaz koşuludur. Bu nedenle, toprağa dönecek olursak; toprak reformu yetersizdir. Toprak reformu, tek başına, kır üreticisinin ekonomik bakımdan özgürleşmesinin önkoşuludur; ama bir adım sonra başka bağımlılık ilişkilerini de getirebilir. Ortakçı-kiracı ilişkileri içinde toprak ağasına bağımlı olan köylüyü, kendi toprağına ve kendi üretim araçlarına sahip, piyasaya üretim yapan bir köylü haline dönüştürmek; bu köylüyü, finans kapitalin, ticaret sermayesinin, hatta bazı koşullarda çok uluslu, dev ticaret sermayesinin bağımlılık ağlarına da sürüklemek anlamına gelebilir. Bu nedenle, toprakta demokratikleşmenin, yani kırsal dünyada demokratikleşmenin ikinci koşulu, örgütlenmektir. Yani ekonomik alanda, üreticinin, kredi alanında, pazarlama alanında ve olabildiğince üretim alanında örgütlenerek, kolektif kapitalizme karşı kendi güvencelerini sağlayacak koşullarının yerine gelmesidir.

Bunları da söyledikten sonra şunu söylemek lazım: Bütün bunlar da yeterli değildir. Çünkü örgütlenmek, ancak devleti muhatap alarak işe yarar. Yani siyasi iktidara ulaşabildiğiniz, onu etkileyebildiğiniz zaman, kır emekçisi, kent emekçisi, temsili bir demokraside iktidarın karar alanlarını etkiler ve etkilemiştir de. Türkiye Cumhuriyetinin tarihi boyunca, farklı konjonktürlerde, farklı biçimlerde, kır ve kent emekçileri siyasi iktidar üzerinde etki sahibi olmuşlardır.

Vakit olursa, bu Panelden önce konuşma yapan Karaömerlioğlu'nun, Sayın Ergin'in de değindiği gibi, 1930'lu ve 1940'lı yıllarla ilgili değerlendirmelerine katılmadığımı ve belki bu söylediklerimle bağlantılı tespitler yapabileceğimi söyleyeyim. Ama o bir yana, mesele şudur: Devlet aygıtını etkileyebildiği oranda, emekçiler, bir anlamda, iktidara ortak değilse bile, iktidarı etkileme olanaklarını kullanıyor demektir. Türkiye Cumhuriyetinde, mesela, 1960'lı yıllarda, bizi 1980'e kadar getiren çeşitli çalkantılı dönemler içinde kır emekçilerinin, yani

küçük üretici köylünün, destekleme politikalarından yararlanma imkanı bulması bu anlamdadır. Yani parlamenter demokrasi, kır emekçilerinin; yani küçük köylü, orta köylü ve keza tabii büyük çiftçinin destekleme politikalarından yararlanmasına olanak vermiştir. Bunun için devletin hareket alanının geniş olması lazım. Devlet, peşinen, ekonomiye siyasetin katılmayacağı taahhüdünde bulunarak elini kolunu bağlamış ve kendisini felce uğratmışsa, bunun anlamı yoktur. Ama hemen şunu söyleyeyim: Bu karar alındığı anda, kır ve kent emekçileri esasen örgütsüzleşmişti. Onun için, bu kararı alabildiler. 1960'lı, 70'li yılların örgütlenme düzeyi içinde böyle bir karar alınamazdı. Bütün kolaylık, 1980'i izleyen yıllarda önce askeri rejimle, dikta rejimiyle başlayan, daha sonra Anavatan Partisi ve benzeri iktidarlarla sürdürülen, emekçi örgütlerini siyasetin dışına sürükleyen ekonomik, siyasi ve başka mekanizmalarla sağlanmıştır.

Devlet güçlü olacak ki; ama ekonomik ve sosyal alanlarda güçlü olacak; yoksa jandarma devlet olarak güçlü değil. Jandarma devlet olarak, minimum güçlü devlet. Demokratikleşmenin sloganı odur. Şiddet uygulayan devlet aygıtı olarak küçük; sosyal ve ekonomik anlamdaki hareket alanı olarak büyü. Neo-liberal dostlarımız ve arkadaşlarımız bu ayrımı yapmazlar ve devletçilik yaftası altında yönelttikleri saldırıyı, bu iki alanı birbirine karıştırarak kabul ettirmeye çalışırlar.

Bir Fransız sosyal bilimci, Pierre Bourdieu diyor ki, “Devletin bir sağ eli vardır, bir de sol eli. Sağ eli faşizmdir, sol eli sosyal devlettir, refah devletidir.” Faşizm demek, polis demek, jandarma demek, hapishaneler demek ve emperyalist bir devlet için askeri güçtür. Sol el ise, halkın kazanımlarıdır; yani sosyal devlettir, Batı anlamıyla refah devletidir, eğitim ve sağlıktır; eğer köylüyle muhatapsınız, desteklemedir, toprak reformudur ve sosyal haklardır, sendika hakkı vesairelerdir. Bu ayrımı dikkate alarak, diyoruz ki, devlet, ancak bu anlamda, sosyal ve ekonomik hareket alanlarında güçlü olursa örgütlenmenin anlamı vardır. Esasen, halk örgütlüyse, devlet de güçlü olmak zorundadır. Ancak bu anlamda güçlü devlet, emperyalizmin, çokuluslu şirketlerin dünya tarımını birkaç yüz bin gelişmiş ülke çiftçisinin tahakkümü altına koyma manevralarına engel olabilir. Sadece devlet engel olabilir.

Bu bağlamda son olarak şunları söyleyeyim: Fransızca yazan bir Mısır kökenli iktisatçı Samir Amin, bir süre önce yazdığı bir yazıda şöyle bir öngörü yapıyor: “Bu işler böyle devam ederse, Batı ve Kuzey Avrupa'nın 750 bin çiftçisi, üçüncü dünyadaki 2 milyon köylüyü tarımdan koparacak güçtedir.” Yani 2 milyar köylünün şu andaki üretimini Kuzey ve Batı Avrupa'nın 750 bin çiftçisi yerine getirebilecek, onu ikame edebilecek güçtedir. Bu gücü hayata geçirdiği zaman, 2 milyar insan, topraksız, işsiz ve çaresiz kalacak. O dünyanın nasıl bir dünya olacağını tahayyül etmeye başlayalım. Belki de yeni devrimlerin açılması için en uygun koşulları getirecek diye, felaketleri özleyen perspektiflerle, “İyi olur” diyenler olabilir. Ama ben, şahsen o görüşte değilim. Buna karşı direnme gücü ancak bu anlamda güçlü; yani emperyalizmin ve çok uluslu şirketlerin dünya ekonomisine, keza bizim tarımımıza, bizim çiftçimize hakim olma çabalarını önleyecek savunma mekanizmalarını canlı tutmasıyla mümkün olabilir. Bu konuda, öyle sanıyorum ki dün yeterince tebliği sunuldu, katkı yapıldı. Onun için, sözlerime burada son vereyim.

Teşekkür ederim. (Alkışlar)

PANEL YÖNETİCİSİ- Profesör Doktor Boratav'a biz teşekkür ediyoruz.

Hemen devam ediyoruz.

Buyurun Sayın Ülkü.

HÜSEYİN ÜLKÜ (Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası Genel Başkanı)- Değerli katılımcılar, tümünüze sevgiler sunuyorum.

Elbette ki, toprak reformunu, toprak reformu sorunsalını ele alırken, bunu 1950'li, 60'lı ya da 70'li, 80'li yıllardaki koşullarda ele alınmaması gerektiğinin bilincindeyiz. O gerçekleri kısaca özetleyip, “Bugün yapabilir miyiz; ne yapmalıyız?” sorularının yanıtını da arayıp bulmaya çalışmalıyız.

Geçmişe baktığımızda, gerçekten sermayedarların çok planlı bir çalışmaları var. Ben, Sayın Gökhan Günaydın'a teşekkür etmek istiyorum; bir uyarıda bulundu. Doğru. “Küresel düşün, yerel hareket et” dedim ben, bu deyimini bilerek kullandım. Nedeni şu: 1947'de, Türkiye'de, Cumhuriyet Halk Partisi, kendi kurultayında köy enstitülerinin kapatılması kararını alırken; Aynı tarihlerde “Amerika Birleşik Devletleri'nde, Chicago Üniversitesi'nde, Milton Friedman'ın ve Frederich Van Hayek'in çevresinde toplanan gençlerden oluşan çekirdek bir kadro” genç bir akademisyen grubu, yeni bir ideolojik çalışma başlatıyor. Bu grup, vakıflar aracılığıyla, büyük sermaye tarafından destekleniyor ve bunlar, yeni dünya düzeninin 40'lı yıllardan beri ideolojisini ve kavramlarını kesintisiz oluşturuyorlar.

Susan George'un, Harb-iş Konferanslarında belirttiği gibi: “Bu kişiler sağın ve aşırı sağın temsilcileridir ama solun en yetkin marksistlerinden daha iyi eğitilmiş marksistlerdir ve elbette Gramscicilerdir... Eğer insanların beynine egemen olabilirsiniz ellerine, yüreklerine ve yazgılarına da egemen olabilirsiniz. Bu grup bu gerçekten yola çıkarak, gençlerin eğitildiği onlarca üniversiteyi pek çok gazete ve dergiyi, yine gençlerin eğitildiği yaz eğitimi merkezlerini, üniversitelerde çıkarılan dergileri finanse” ederek, yeni liberal ideolojiyi yaymışlardır.

Herritage Vakfı gibi kuruluşların da, Hayek tarafından 1947'de 40 kişiyle kurulan Montpellier Birliği'nin de aynı teknikle çalıştığını vurgulamaktadır Susan George. Çeviride “Marksist” denilmektedir; ama aslında onlar, Marksologdur, yani Marksizm'i bilir ve Marksist terminolojinin ve Marksizm'in ürettiği kavramların içini boşaltarak, kendi istedikleri biçimde doldurup, o kavramları bizim elimizden alarak büyük sermayenin çıkarları doğrultusunda kullanımını sağlarlar. Bugüne değin bunu planlı, programlı biçimde yaparak gelmişlerdir.

Örneğin, siz, düne kadar, Türkiye'de muhafazakar bir partiye, reform sözcüğünü, ilericiliği ifade ettiremezsiniz. Ama bugün, ne yazık ki, bu ilericilik, reformculuk kavramlarının içini boşaltıp, bizim elimizden alıp, bize karşı kullanıyorlar. Biz, kavramların içini kendimiz doldürmeliyiz; bunu açıklamalı ve eksik bırakmamalıyız diye düşünüyorum.

Tıpkı, demokrasi kavramı gibi. Çok basite indirgeyerek soralım; Kimin demokrasisi? Halkın demokrasisi mi, bir başkasının yani toprak ağasının demokrasisi mi? Eğer demokrasi halkınsa, halkın temsilcilerinin Mecliste olması gerekir. Ama Türkiye'ye baktığımızda ve Güneydoğu Anadolu Bölgesine baktığımızda, bugüne kadar bizleri temsil eden insanlar,

azınlıkta olan toprak ağaları ve eşraflardır. Çoğunlukta olan köylülerin, çiftçilerin, işçilerin hiçbir zaman Türkiye Büyük Millet Meclisine gitmeleri bugünkü demokrasi ile mümkün değildir. O zaman, bugünkü demokrasi kimin demokrasisi; onların demokrasisi. Henüz bizim demokrasimiz değil. İşte, biraz önce bu kongreye çok değerli katkıları olan Sayın Erdost da belirtti; Türkiye'de demokratikleşmenin önündeki bu engellerin aşılabilmesi için, toprak reformunu hep savunageldik. Hatta o dönemde, bir grubumuz toprak devrimini savundu. Son derece geçerli bir kavram doğru bir tercih olduğunu da söyleyebilirim.

O günden bugüne gelirken topraksız köylü kırdan atılırken, mevcut düzene karşı direnci kırılabilir şekilde kente gönderildi. Niye? Montaj sanayi biçiminde de olsa, kırdan kente giden insan, bir iş bulma olanağı ve Hazine arazilerinin kentin etrafındaki kesimlerini işgal ederek, gecekondular yaparak yaşama olanağı buldu. Öyle bir dönem geldi ki, o dönemde siyasal iktidara karşı, gecekondular alanlarında örgütlenmeler ve karşı duruşlar, Türkiye'deki topraksızları destekleyen bir devrimin de ilk adımlarını atmışlardı. Ama bu, hemen yeni dünya düzeni genel bakışında yakalandı ve onların tasfiye edilmesi için, varoşlardaki ilerici, devrimci hareketi tasfiye etmeyi de amaçlayan 1980 askeri darbesi gerçekleşti. Hatırlarsak, 1980 sonrası ANAP döneminde, imar afları biçiminde, işgal edilen yerlerin tapu tahsis belgeleri verilerek, ıslah imar planlarıyla 4 kata kadar rantın kırıntılarından onlar da yararlandırıldı ve sistemle uyumları sağlandı.

Ancak, bugüne geldiğimizde, aynı gecekondular, bu kez, kentsel dönüşüm yasaları adı altında, rantsal dönüşüm amacıyla artık onların başlarına yıkılmaya başlandı. Yine bir grubuna, o kentsel dönüşüm içerisinde, daha fazla kâr edebilecek biçimde sus payı verilerek bu projeler yürütülüyor. O zaman, biz “Toprak reformu sorunsalını çözebilmemiz için, karşımızda kimler var, yanımızda kimler olabilir?” sorusunu sorup, bunları ortaya koyabildiğimizde ancak bu sorunu daha net çözebilecek bazı düşünceler geliştirebiliriz.

Ben, buradan hemen bir atlama yaparak, Topraksızlar Hareketine geçmek istiyorum. Çünkü Topraksızlar Hareketi, işçi sınıfından da farklı bir biçimde tavır koyuyor. Hangi dönemde; 2000'li yıllarda. Peki, işçi sınıfı hangi hale düşürülmüş? Dün kendi kentlerinde çalıştıkları fabrikalar yerlerinde sabitti. Bugün ise başka ülkelere taşınan fabrikalar haline getirilmiş durumda. Dolayısıyla, onların herhangi bir şekilde toplu sözleşmede direktmeleri halinde, o fabrikaların taşınabileceği, kendilerinin işsiz kalabileceği çok açık ve net bir şekilde kendilerine ve sendikalarına söylenmeye başlanıyor. İşte biraz önce belirtmeye çalıştığım yeni ideolojik kavramlar içerisinde, uluslararası teknelci sermaye, esnek üretim, sınır ötesi hizmet satın alma adı altında teknolojinin gelişmesi sonucu farklı ülkelerde yeni endüstri bölgeleri, yeni teknoloji bölgeleri oluşturarak, hem de hiç vergi ödemedi orada üretim yapabilecek olanakları elde etmiş durumda.

Biz hepimiz, işçimiz, memurumuz, esnafımız, sanatkarımız serbest çalışan Mühendis ve Mimarlar zor koşullarda vergi öderken, hiç vergi ödemedi üretim yapabilme olanakları elde ediyorlar. Bunları zorladığımız, “Biz, vergi koyarız” dediğimizdeyse; “Biz de başka memleketlere uçarız; biz kırlangıcız” diyorlar. Tıpkı, bizim sermaye gruplarımızın, tekstil fabrikalarını Romanya'ya, Bulgaristan'a taşınmaları gibi. Sanıyorum, bunları görerek belli kararlara varmalıyız. Ancak bu, işçi sınıfını bir kenara itelim, onsuz Türkiye'de demokratikleşmeyi ve toprak reformunu gerçekleştirebiliriz anlamını çağırıştırmamalı.

Dünyadaki Topraksızlar Hareketi, çok farklı bir tavır koyuyor. Bu farklı tavırlardan biri şu: Az topraklı köylüye tohum vererek, fide vererek ittifak kuruyor. İki, artık ürününü, kentteki, varoşlardaki kişilere satarak, üretim-tüketim zincirini kurarak örgütleniyor. Artı, yolları keserek, hangi ülkede üretim yapılırsa yapılsın, üretilmiş malların tüketim pazarına ulaşmasını engelliyor. Dün, bu görevi, işçi sınıfı, grev yaparak, üretmeyerek, fabrikanın merkezinde yapabiliyordu. O zaman, emek cephesindeki bu yeni gelişmeleri algılamamız ve sanıyorum buna göre belli sonuçlar çıkarma zorunluluğumuz var.

Bu arada, Yücel Çağlar'a da teşekkür ediyorum. Gerçekten, kırsal alanda orman köylerinde, köylülerin tavır koymaması, düzene karşı başkaldırmaması için, ormanların tırtıklanmasını, tıpkı imar afları gibi, orman aflarıyla onların da sus payı verilerek susturulması döneminden geçilerek bugünlere gelindi. Tabii ki bunları da görmek durumundayız diye düşünüyorum.

Bu arada şunu da belirtmek istiyorum: Ben, 1976'da, Cumhuriyet Halk Partisi Programı yapılırken, o programın yapılışında görev aldım; o zaman ilçe başkanıydım, Muğla Temsilcisi olarak katıldığım çalışmada şöyle bir değerlendirme yapılmıştı: Anımsadığım kadarıyla, Besim Üstünel ve Ziya Müezzinoğlu, "Türkiye'de toprak reformunun yapılabilmesi için kadastronun bitmesi gerekli" dediler. Ben, buna itiraz ettim; çünkü 60'lı yıllardan beri, "Türkiye'de toprak reformunun yapılabilmesi için kadastronun bitmesi gerekmez" noktasına varılmıştı, bilim insanları bunu ortaya koymuştu. Ben, bunu dile getirdiğimde, Sayın Ecevit, Prof. Dr. Saim Kendir'i çağırttı ve bu konuyu sordu. Sayın Kendir dedi ki, "Elbette, kadastronun bitmesine gerek yoktur."

Ancak, o günün koşullarında kadastronun bitmesine gerek yoktur; ama bugün artık Türkiye'nin planlanması ve bizim kendi açımızdan da, sabahtan beri ve dününden beri tartıştığımız gibi, "Biz, karar sahibi olsak, kendi topraklarımızı nasıl değerlendirebiliriz, nasıl bir üretim yaparız ve dünya pazarlarına ve Türkiye pazarlarına nasıl açılırız?" sorusu sormak zorundayız. Tabii ki dün kadastro gerekli değildi, zaten bugün de neredeyse bitme noktasına geldi. O nedenle, geçmişteki değerlendirmelerimizle bugünkü değerlendirmelerimizin mevcut koşullara göre olması gerektiğini düşünüyorum.

Burada şunu da vurgulamalıyım. Elbette, kırdan kente gelenlerin nöbetleşe yoksulluğunu da dikkatle değerlendirmekte yarar var. "Nöbetleşe Yoksulluk/ Sultanbeyli örneği", bunu, ODTÜ'lü iki öğretim üyesinin (Oğuz ışık- M.Melih Pınarcıoğlu) yazdığı kitap çok güzel anlatıyor. Önce gelip, kentteki üç-beş dönüm yeri işgal edip, daha sonra köyünden çağırdığı kişinin köyde sattırdığı bütün malların parasını alıp, "Al, bunun bir dönümünün üzerine de sen ev yap" deyip, sonuçta onun kaçak yapısını da birlikte yapma yoluna gidiliyor. Bu şekilde, kaçak yapılar, kaçak bir ekonomi, kayıt dışı bir ekonomiyi oluşturma biçiminde gelişerek bugün yerel yönetimleri, merkezi yönetimi işgal eden iktidarların temelleri atılıyor.

Dolayısıyla, şimdi şu soruyu sormak gerekli: Türkiye'nin en büyük kenti İstanbul'da yapıların yarısından fazlası kaçaksa, ekonomisinin yarısından fazlası kayıt dışıysa; yani suyu kaçak, elektriği kaçak, evliliği kaçak bir toplum yapısında, biz, bu sorunları demokratik biçimde nasıl çözeceğiz? Kaçak yapılar yapmış insanlardan, arazileri işgal etmiş insanlardan, "Biz, bu kaçak yapıları başınıza yıkarız ve bu yerleri elinizden alırız" diye yaklaşarak oy alıp,

İktidar olup, toprak reformu amacımıza ulaşabilir miyiz? Bence bu soru önemli ve bu sorunun yanıtını mutlaka bulmalıyız. Ben bu soruyu İstanbul Şubemizin 1990'ların başında düzenlediği panelde de sormuştum. Elbette planlı sağlıklı kentleşmeden yanaydım. Ama planlı kentleşmeyi savunan bizlere karşı, plansız kentleşmeyi ve işgalleri, kayıt dışı ekonomiyi savunanlar daha sonra İstanbul Belediyesi'nde iktidar oldular.

1976'da, Cumhuriyet Halk Partisi, "Toprak İşleyenin, Su Kullananın" dediği için, topraksızların umudu olmuş ve 1977'de en fazla oyu almıştı. 1947'deki eksen kırılmasını düzelterek, halkla barışarak o noktaya gelmişti. Dolayısıyla, Türkiye'deki emekten yana partilerin, bilim insanlarımızın, örgütlerimizin hepsinin, artık günümüzde yeniden bir değerlendirme yaparak ve kıır-kent ayrımı yapmadan, toprak reformunu bunun bütünü içerisinde ele alarak gerçekleştirmemiz gerekli. Neden? Nedeni açık; sonuçta, son zamanlarda Arap sermayesinin, daha doğrusu petro-dolarların Türkiye'ye girişinde çok ilginç talepler var. Bu ilginç taleplerden çoğu artık açıkça dile getiriliyor. Bu sermayenin girişi ve çıkışı denetlenebiliyor mu; denetlenmesi mümkün mü? Bu soruyu niye soruyorum; şu nedenle soruyorum: Ben, Muğlalıyım, Muğla'da, Antalya'da, kıyılarda, hatırlarsanız, 1980 sonrasında devlet desteğiyle çok büyük oranda turizm yatırımları yapıldı. Ama 2000'li yıllara gelindiğinde, ekonomik kriz yaşandığında; devlet, karayolu, havayolu, liman yaparak yatırımcıların arazilerinin değerlerini yükselttiği halde, kriz sonrası, o taşınmazların değerleri birden dibe vurdu. Yarın, aynı şekilde, Türkiye'de oynanan oyunlar nedeniyle -ki biz, GAP'a büyük yatırım yaptık- şu anda toprak sahipleri de, kendi topraklarının yabancı yatırımlarla çok değerleneceğini düşünebilirler; ama şunu söyleyelim: Gerçekten de, önümüzdeki yıllarda o kentlerdeki yatırımlarda balon patladığında; Türkiye, tıpkı daha önceki bankerler faciasında, batık bankalar faciasında yaşadığı gibi, taşınmazda yeni bir kriz yaşandığında, bütün o değerlerin dibe vurması ve Türkiye'deki toprakların değerinin son derece düşük bir anda kendi ellerinden çıkabileceğini görmeliler, onlara göstermeliyiz. Orta ve küçük köylüyeyseniz, o zamana kadar zaten nefeslerinin yetmeyeceğini anlatabilirsek, kendi ittifaklarımızı genişletme olanakları bulabiliriz.

Ben, geçmişte şunu söylediğimizi çok iyi anımsıyorum: "Üretim-tüketim zincirlerini kuracağız; emperyalizmin tekel zincirlerini kıracağız" diyorduk. Ne zaman söylüyorduk bunu; TANSAN'ların kurulduğu, Köy-Koop'un öne çıktığı, üreten köylüden tüketen sendikaya bağların kurulmaya başlandığı bir dönemde söylüyorduk. Ama şimdi, öyle bir noktaya gelindi ki, TANSAN'lar o gün üretim-tüketim zincirleri kuracaklarına, büyük bakkallık rolüne soyundu. Sonuçta da, onlar geri plana itildi. Çünkü o dönemde bakkallar, esnaf, sanatkar, TANSAN'lara karşı direnirken, yerine marketler geldi. Şimdi süpermarketler geldi, hipermarketler geldi, bakkalları yok etti; bakkalların sessizliğini yaşıyoruz.

Eğer TANSAN'lar o zaman doğru işlev yapmış olsalardı, hakikaten o üretimden tüketime örgütlenme zincirini kurarak, bakkalın rakibi yerine, onlara mal verebilen biçime dönüşebilseydi, sendikaların tüketim kooperatiflerini destekleyebilseydi, belki Türkiye'de çok farklı örgütlenmeler olabilecekti. İşte, ben, Topraksızlar Hareketinin buna benzer bir örgütlenmenin içinde olduğunu düşünüyorum. Bizim hayata geçiremediğimizi onlar kendi ürettikleri kadarıyla da olsa hayata geçirmişler.

Son söz olarak da şunu söylemek istiyorum: Türkiye, gerçekten çok kritik bir eşiktir. AB sürecinde “Tarımdan atılması gereken, öyle programlanan bu kadar nüfus ne olacaktır?” sorusu kentteki insana da sorulmalıdır. Bunun uygulandığı belli bölgelerde, antidemokratik idarelerin bulunduğu Latin Amerika ülkelerinde, kentlere gönderilen, o varoşlarda bile yer bulamayan insanların sokaklarda yattığını, çocuklarının çöplerden yiyecek toplarken, ölüm mangaları tarafından “itlaf” edilerek öldürüldüğünü hepimiz okuduk. Eğer Türkiye böyle bir uçuruma götürülmek isteniyorsa, bunları görmek ve halkımıza göstermek zorundayız. İşte o zaman, bizimle kentte kimler hareket edebilir, kırdaki kimler tehlike noktasındadır; bunları doğru saptayabilirsek toprak reformu için emek ve demokrasi cephesini ancak o zaman oluşturabiliriz. Bu emek ve demokrasi cephesinde TMMOB ve biz meslek odaları, dün ve bugün olduğu gibi yarın da yer alma sorumluluğunun bilincindeyiz. Ancak ikinci temel görevimiz bilgiyi, bilim ve teknolojiyi emekçi halkın hizmetine sunmanın direnişini de idarelerimizde, yer aldığımız projelerde yaşama geçirmeyi de ertelemeden, ihmal etmeden.

Bugün çalıştığı fabrikayı sermaye bir başka ülkeye taşıdığı anda işsiz kalacak işçiye, teslim olmasının yaşamına yetmeyeceği kendisine anlatılarak; örgütlülüğü birlikte örüp, hem kentte, hem kırdaki kendi topraklarımıza sahip çıkan ve bunu yeni bir üretim ve örgütlenme modeliyle hayata geçirebileceğimizi bilerek, iktidara adım atmanın yol ve yöntemlerini siyasi partiler de bulmalı diye sözlerimi bitirmek istiyorum.

Teşekkür ederim. (Alkışlar)

PANEL YÖNETİCİSİ- Sayın Genel Başkan biz de teşekkür ediyoruz.

Son konuşmacı olarak, sıra, Sayın Gökhan Günaydın'da.

Buyurun.

GÖKHAN GÜNAYDIN (Ziraat Mühendisleri Odası Genel Başkanı)- Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Değerli katılımcılar; bence, aslında son derece başarılı bir şekilde sürmekte olan bir kongrenin artık son günündeyiz. Bize düşen görev, hem Kongreye ilişkin bir değerlendirme yapmak, hem de Toprak Reformu Kongresine bizi getiren süreç ile bu iki günün bize getirdiklerini kısaca sizlerle paylaşmak.

Bu, bize ne çağırırdı; ne planlamıştık, ne yaptık?

Şunu söylemek lazım: Bu ülkede tarım alanında yaşayan insanlar, yaklaşık 25 milyon. Yani bu ülkenin % 35'i köylerde yaşıyor. Bu insanların, 1991 Sayımına göre 4.1 milyon, 2001 Sayımına göre 3 milyon tarım işletmesi içinde işlendirildiğini biliyoruz. Tabii burada atıl istihdam kapasitesinden ve bu insanların önemli bir bölümünün özellikle son 5 yıllık süreç içerisinde mutlak yoksulluk oranının altına düştüğünü yaşayarak görüyoruz. Bu süreç içerisinde, yine bir rakam var, ki bence en ürkütücü olan bu; sayıları binlerle ifade edilen feodal toprak ağaları ve kapitalist toprak sahipleri. Bu iki ayrımı çok iyi yapmalıyız. Çünkü toprak reformu sorunu neredeyse “Doğu ve Güneydoğu Anadolu'nun sorunudur” gibi tartışılmaya başlandı. Hiç de öyle değildir. Özellikle Uşak ve Aydın illeri açısından, kapitalist toprak sahipliği de bir sorundur. O halde, feodal ağaların ve kapitalist toprak sahiplerinin elinde

bulundurduğu toprak, bu ülkenin topraklarının yaklaşık % 20'si. Bu insanların elinde bulunan işletme sayısıysa toplam işletmelerin % 1'inin altı. Diğer taraftan, yine bu ülkede bulunan tarım işletmelerinin % 65'inin sahip olduğu toprak büyüklüğü de aşağı yukarı yine aynı; % 20 civarında. Bu, çok büyük bir adaletsizliği tanımlıyor ve bu büyük adaletsizlik, yalnızca tarımın bir sorunu olmaktan öte, bu ülkenin demokratik yapısı açısından da önemli sorunları önümüze koyuyor. Küreselleşme çağında, bu sorunun çözümleri olarak bize sunulan şeyler, tam da sorunun özünden, bizim yaklaştığımız tarafın tam da zıt tarafından geliyor.

Böyle bir süreçte, Ziraat Mühendisleri Odası ve Harita ve Kadastro Mühendisleri Odasının Toprak Reformu Kongresi düzenleme zamanlamasını son derece doğru bir zamanlama olarak görüyorum.

Hepinizin bildiği gibi, dünyadaki ekonomik ve sosyal sorunlar hakkında genellikle hep istatistikler üzerinden yorumlar yapılır. Şu anda salonda bulunan Bahadır hocanın, "Tarımsal İşletmelerin Analizi" adlı kitabı -Ziraat Mühendisleri Odası Yayınlarından çıkmıştır- bu istatistik kirliliğine bir bilim aydınlığını taşımıştır. Hesaplama yöntemiyle, iller ve bölgeler arasında karşılaştırma yapılamazlık sorununu ortadan kaldırmıştır ve bizim üzerinde analiz yapabileceğimiz çok doğru bir istatistik setini önümüze koymuştur.

Üçüncü temel özellikle, Gürol hocanın konuşmasında bahsettiği mayınlı araziler sorununa, Ziraat Mühendisleri Odası, bu yılın şubat ayında yaptığı bir açıklamayla şu net yanıtı vermiştir: iki Kıbrıs adası büyüklüğünde mayınlı araziye, yörede yaşayan insanlara, Avrupa Birliği tarımsal işletme ölçeğinde böler de verirsiniz, 10 bin tane topraksız köylüye ve 2 500 tane işsiz ziraat mühendisine iş olanağı sağlıyorsunuz. Burada 13 hektarlık işletme genişliğinden bahsediyorum. Bu çerçeve içerisinde, bu mayınları temizleme parası eğer 500 milyon dolarsa, bu 500 milyon doları bütçe büyüklüğü içerisinde karşılırsanız, kişi başına 40 bin dolar civarında bir istihdam yaratma maliyeti ortaya çıkıyor. Bu da Türkiye'deki istihdam yaratma maliyetinin çok altında bir bedeldir.

O zaman, soruna şöyle bakalım: Ziraat Mühendisleri Odası, bir demokratik kitle örgütü olarak bu açıklamayı yapıyor. Bu ülkede binlerce topraksız köylü var ve sayıları on binleri bulan işsiz ziraat mühendisi de var. Peki, mevcut siyasal iktidarın tavrı ne oluyor? Mevcut siyasal iktidarın tavrı, biraz önce ifade edildiği gibi, yap-işlet-devret modeliyle, mayınları temizlemeyi taahhüt edene belirli bir süre içerisinde bu toprakları işleterek, daha sonra devretmesini sağlamak. Üzerinde konuşulan süre 30 yıldır, 40 yıldır. Biz de diyoruz ki, o zaman niye temizliyorsunuz?! Bırakın, mayınlı kalsın. Eğer birilerine 30-40 yıl buraları peşkeş çekecekseniz, bırakın, mayınlı kalsın.

Ama spekülasyondan öte, temel sorun şudur: Bu ülkede, bu ülkenin çok büyük bir bölümünü oluşturan insanlar yoksulluk gerçeğiyle karşı karşıya değil midir?! Sınıfsal olarak, şu anda % 30'un üzerinde oy alan mevcut iktidarın karşısında konumlanmaları gerekmez mi?! Peki, nasıl oluyor da, bir siyasal iktidar böylesine bir büyüklüğün sözlerine tümüyle kulak tıkayabiliyor?! İşte bu soru, bence, bu iki gün boyunca konuştuğumuz toprak reformu talebinin siyasallaştırılması sorununun tam odağında bir yaklaşım, tam odağında bir analizdir. Evet, siyasal iktidar şu anda bu soruna kulaklarını tıkayabilmektedir; çünkü Türkiye'deki büyük yığınlar, yaşadıklarını bilince çıkaramama sorunuyla karşı karşıyadırlar. Bu, sürece katkı

koyamayan herkesin ortak sorunudur. Aydınım da ortak sorunudur, köylünün de ortak sorunudur; şüphesiz, siyasetçinin de ortak sorunudur.

Şimdi, buradan hareketle, bir küçük geriye gidiş yapacağım. Bu geriye gidiş yine üretim araçlarının sahipliğini değiştirme gibi bir tutumu hangi iktidarların göze alabileceğine yönelik bir değerlendirme olacak.

Bir iktidar, iki koşulda üretim araçlarının sahipliği durumunu radikal olarak değiştirebilir. Bunlardan birincisi şu: Dayandığı sosyal sınıfın çıkarlarına ve gereksinimlerine uygun bir değişim yaratır ve bu süreci yürütür. İkincisiyse, dayanmayı umduğu bir sınıf idealiyle bunu yapabilir.

İzinizle, unuttuğum iki şeyi burada hemen söylemek istiyorum. Çünkü bunu söylemezsem, buradan eksik ayrılacağım. Yine Kongre düzenlemesiyle bağlantılı bir konu bu. Dün sabah, Şanlıurfa Valisi, açıkça şunu söyledi: “Kendinizin çalıp, kendinizin söyleyeceği bir toplantı yapıyorsunuz ve konuya ideolojik yaklaşıyorsunuz.” Ben, bu, konuya ideolojik yaklaşma lafının bizatihi kendisini ideolojik bulurum. Çünkü yaşanan her şeyin kendisi ideolojiktir ve “Bu konuya ideolojik yaklaşmayın” diyenler, aslında neo-liberal felsefeyi bu ülkeye oturtmaya çalışan ideologlardır. Dolayısıyla, bir kere, konuya ideolojik yaklaşmak zorundayız. Herkesin bir ideolojisi vardır. Bizim de ideolojimiz halktan ve emekten yanadır. Bu soruna böyle bakmaktan daha doğal bir sürecimiz olamaz.

İkinci konuya gelince, böyle yaklaşmak, sizden farklı düşünenleri buralara çağırmama anlamına mı gelir; hayır. Özellikle Türkiye’de mevcut siyasal iktidarın sahiplerini ve kamu yönetimini bu alanda yöneten insanlar buraya davet edilmişlerdir. Ama hiçbirisi gelmemiştir. Ben de bunu hiç de anormal bir süreç olarak değerlendirmiyorum. Eğer söyleyeceğiniz sözünüz varsa, bir yere gidersiniz. Toprak reformu konusunda söyleyecek hiçbir sözü olmayan insanlar, neden toprak reformunu işleyen, bu konuyu, bu sorunsalı her yönüyle işleyen bir kongreye gelsinler?! Dolayısıyla, davet edilmişlerdir ve gelmemişlerdir. Gelmemelerini de anormal bulmuyorum; ama biz, üzerimize düşeni yapmışızdır. Bunu da özellikle belirtmek isterim.

Bir başka konu da, “Gidenin arkasından konuşulmaz” konusu. Cumhuriyet dönemindeki, Tek Parti Dönemindeki tarım ve toprak ilişkilerine ve buna Tek Parti iktidarının yaklaşımına ilişkin sunuyu yapan ve insani bir gerekten dolayı salondan ayrılan arkadaşımızın söylediklerinin çok önemli bölümüne katılmadığımı ifade etmek istiyorum. Yani konuyu, sanki köylülüğü bu ülkede egemen kılmak için yapılan bir yönetim aracı boyutuna indirgemek; tümüyle üretim araçlarından, üretim ilişkilerinden, üretim biçiminden, üretim güçlerinden, o döneme ait böyle bir analizden yoksun kalmak anlamına gelir.

Bakınız, 1923 yılında, bu ülkenin % 75’i köylerde yaşamaktadır. Kırdan 10-11 milyon civarında insan vardır. Tarımın istihdamdaki katkısı % 81 dolayındadır ve ülke iki tane temel sorunla karşı karşıyadır. Bir, bu ülke, Osmanlı’nın 85 milyon altın lira tutarındaki borcunun üçte ikisini ödeyecektir. İkincisi de, 1928’e kadar, Osmanlı’dan devraldığı gümrük vergilerini arttıramayacaktır. Yani siz, elinizde bulunan yapıyla, bırakın kendi kendinizi geçindirmeyi, yeni vergi koyamıyorsunuz ve bir de borç ödemek zorundasınız. Bu, “Köylü, milletin

efendisidir” lafı, kendiliğinden, bir sabah uyanıldığında söylenilmiş bir laf değildir veya “Yurtta sulh, cihanda sulh” lafı da kendiliğinden söylenmiş bir laf değildir. Aşar vergisinin kaldırılması da, “Bu köylüler çok eziliyor; bunu kaldırayım” diye yapılmış bir şey değildir. Bu üç temel etkenin altında yatan şey, köylüyü savaşlarda heba etmeyip köyünde tutmak ve ona gerekli üretim desteğini, kamu yönetimi desteğini sağlayarak, vergiyi sırtından kaldırarak, tarım sektörünü ülke ekonomisinin temel dinamiği haline getirmektir. Acaba 1923-24’de, sanayi sektöründen yana bir tercih kullanılabilir miydi? Tercih kullanılırdı da, Cumhuriyeti kuranlar bu tercihi kullanmadılar mı?

Hepinizin bildiği şeyleri söylemek istemiyorum; ama devralınan yapıda, sanayi tesisi olarak nitelenebilenler, sabun fabrikasıyla tuğla fabrikalarından ibarettir. Yapabileceğiniz bir şey yoktur ve işte o tarıma verilen gazla, 23-29 aralığında tarım sektörü yılda % 16-17 büyümüştür. Türkiye ortalaması % 10’ların üzerindedir. Cumhuriyet böyle ayakta kalmıştır.

Ancak, 1929 yılına gelindiğinde paradigma değişmiştir. Aslında, 1923 yılı, geçmiş ile Cumhuriyeti, Omsalı ile Cumhuriyeti siyaseten ayırmıştır; ama ekonomik anlamda ayırması falan değildir. Neyi devraldıysa, o liberal politikaları, Cumhuriyet de, Osmanlı’dan devraldığı şekilde sürdürmüştür. Ancak, 1929 yılında, dönemin, belki biraz da dünya ekonomik buhranının etkisiyle, yeni bir devletçi anlayışa geçmiştir ve bu devletçi anlayışta tarım sektörüyle ilgili dört tane temel felsefe vardır. Bir, köylü toprağa sahip olacak. İki, zirai kombinalar vasıtasıyla modern tarımı öğrenecek. Üç, kooperatifler vasıtasıyla, pazarlama kanallarına egemen olacak. Dört, köy enstitüleri vasıtasıyla, Aydınlanma felsefesinin bir temel parçası niteliğine dönüşecek.

Bu dört temel aracı teker teker değerlendirdiğimizde, Cumhuriyet, bunların hepsinde geriye düşmüştür ve bugün güneydoğusundan, doğusundan, batısına sömürülen köylü yapısının altında yatan temel şey, karşıdevrimin bu süreç içerisinde yarattığı güçtür. Bu ülke, ne toprak reformunu başarabilmiştir, ne zirai kombinalar, Devlet Üretim Çiftliği, TİGEM’lerle gelen süreçte önemli bir aşama kaydedebilmiştir. Yine sayıca büyüklüğüne rağmen, yaşama müdahale edebilen bir kooperatifçilik yapısından söz etmek de maalesef mümkün değildir ve Tek Parti döneminde büyük bölümü kapatılan, Demokrat Parti döneminde de kalan kısmı kapatılarak, dönüştürülerek tümüyle yaşamımızdan çıkartılan köy enstitüleri gerçeğini hepimiz biliyoruz.

Buradan şuna gelmek istiyorum: 1927 ve 1929 yıllarında, örneğin, Şark Menakısı Dahilinde Muhtaç Züraa Tavzih Edilecek Araziye Dair Kanun çıkmıştır bu ülkede. Bu Yasa, aslında pekala toprak reformunun temeli olarak nitelendirilebilir; ama bu yasa sadece Doğu Anadolu’da değil; Doğu Anadolu’da, Muğla’da ve Konya’da toprakları kamulaştırarak üreticilere dağıtmıştır. Ama Şura-i Devlet’e yapılan başvuru sonucunda bu Yasa iptal edilmiştir.

Demek ki, eğer hukuk düzeni içerisinde bir şey yapmak istiyorsanız, Anayasamızın ve yasaların yapmak istediklerinizle paralel olması lazım. Tek Parti dönemi içerisinde Atatürk’ün yapmak istediği şeyin Şura-i Devlet tarafından iptal edilebildiğini hep beraber burada görüyoruz.

Bu ülke, 1935 yılında, Toprak İskân Kanununu çıkartmaya çalışmıştır ve hepsinden önemlisi, 193039 aralığında yapabileceği şeyler varken, bu dönemde gerçekleştirilemeyen iş, İkinci Dünya Savaşının sonuna, 1945 yılına bırakılmak zorunda kalınmıştır. Ancak, 1945 yılında, ne dünya eski dünya, ne de Türkiye eski türkiyedir. Çünkü İkinci Dünya Savaşı aralığında modus vivendi bozulmuştur. Kim lehine bozulmuştur; büyük toprak sahibi, aracı, tefeci lehine bozulmuştur. Bu insanlar artık şunu görmüşlerdir: “Bizim kaderimiz, bu ülkenin kaderiyle eşit bir kader değil. Bu ülke yoksulluğa, yokluğa sevk edilirken; biz, servetimize servet katabiliyoruz. O halde, biz, pekala farklı bir yol sürebiliriz.” Bakın, meşhur, “Vasisiz ve Mürebbisiz Bir Demokrasi” başlığı altında ortaya konulan Dörtlü Takrir, Cumhuriyet Halk Partisi içinden Demokrat Partinin doğmasına yol açan bu süreç, bu ülkede toprak reformu çabalarının temel bir tezahürü olarak göstermiştir.

O zaman, şunu soralım: Acaba, tıpkı bugün söylediğimiz gibi, 1950'lerde, Demokrat Partinin arkasında toplanan köylü yığınları refah içinde miydiler de DP'yi desteklediler? Rakamlara baktığımızda, tam tersini görüyoruz. Özellikle 1950-52 yılları arasındaki o makineleşmenin de etkisiyle, toprak ağalığı ve kapitalist toprak sahipliği sistemi bu topraklarda daha kalıcı, daha büyük bir sorun haline dönüşmüştür ve bu dönem içerisinde bile, yoksul köylü sayısı son derece büyük olmasına rağmen, DP, köylüyü manipüle ederek, siyasi kanallara doğru şekilde akmasının önüne geçerek ve köylünün yaşadıklarını bilince çıkartmasına engel olacak süreçleri -adına ne dersiniz deyin, çok açık konuşmak istemiyorum; hepimiz bu ülkede yaşıyoruz- çok güzel kullanarak; köylüyü bir kez daha, çıkarının tam tersine olan bir siyasal sürece sürükleyebilmiştir.

1973-77 yılları bir kez daha bizim için çok önemli. 1973'te, Toprak ve Tarım Reformu Kanunu çıkmış; Adalet Patisi, Anayasa Mahkemesine başvurmuş, Anayasa Mahkemesi, 1977 yılında Yasayı iptal etmiş ve siyasal iktidarın sahipleri, herkesin gözü önünde, o bir yıl içerisinde gerekli yasayı çıkartmayarak, dağıtılan toprakların da tekrar eski sahiplerine dönmesine kanal açmıştır.

Bir kez daha aynı soruyu sorabiliriz; 1977 yılında, bunu yapan Adalet Partisini destekleyenler, bu ülkenin refah ve gönenc içindeki kesimleri midirler ya da şöyle söyleyeyim: O dönemde bu Yasayı çıkartan Cumhuriyet Halk Partisi, bu ülkenin yalnızca en yoksulunu mu temsil eden bir partidir? Varsıllar CHP'ye oy vermemekte midir? Bu sorulara kuşkusuz, temel bir “Evet” yanıtı verme olanağımız yoktur. O halde, toplumsal taleplerin, sınıfsal taleplerin siyasi yollara, kanallara akıtılması, görüldüğünden çok daha zor bir süreçtir. Hele Türkiye'nin içinde yaşadığı sosyoekonomik ve coğrafi koşullarda, stratejik bölgede çok daha zordur.

Bugünün sorunu nedir; en önemlisi bu. Geçmişe yaptığımız bu kısa yolculuk, sadece şunu sizlerle paylaşmak içindi: Eğer bugün de biz, toprak reformu talebini dile getiriyorsak, bunu öne çıkartıyorsak; bu ülke, bu konunun, arkasında yatan siyasi iradeyle ilişkisini nasıl organize etmelidir?

Bugünün sorununu şöyle değerlendirelim: Küreselleşme, yerelleşme ve özelleştirmeye insanların yaşam alanını kısıtlayan; emeğin yaşamını kendisine dar eden bir süreçle karşı karşıyayız. Aynı zamanda post-fordizm'in biçimlendirdiği yeni dünya düzeninde sınıai kaydırmacılık söz konusu.

Dün, Gaziantep’li işadamı Konukoğlu’nun bir açıklaması vardı; “Tekstilde dünya kralı olacağım” diyordu. Hiçbirimizin aklına şu soru geliyor mu: Nasıl oluyor da, Gaziantep’li bir işadamı tekstilde dünya kralı olabilecek bir iddia taşıyor? Çünkü tekstil artık merkez ülkelerin yaptığı bir iş olmaktan çıkmıştır. Nasıl oluyor da, biz, İngiltere’ye ve Amerika’ya bütün taşta toprağa dayalı seramiği ihraç eden ülke konumundayız? Bu, Türkiye’nin sanayi kapasitesinin artmasından mı kaynaklanıyor; yoksa yeni işbölümü çerçevesinde, emeğimizi, doğamızı ve toprağımızı kullanarak, onları sömürerek elde edebileceğimiz sınai üretim biçimlerinin bize transfer edilen yapısından mı kaynaklanıyor? Şüphesiz, ikincisinden kaynaklanıyor. Peki, ikinci temel sorun ne? Orta dönemde bizi bekleyen temel tarım politikaları nedir?

Birincisi, bütün dünya, Dünya Ticaret Örgütünden kaynaklanan rekabetçi bir yeni saldırıyla karşı karşıyadır. İkincisi, Türkiye, Avrupa Birliği üzerinden gelen yeni bir emperyalist saldırıyla karşı karşıyadır. Bize ne söylüyorlar; “Eğer bunlarla rekabet etmek istiyorsanız, tarımınızda bir dönüşüm yaratmalısınız. Tarımınızda dönüşüm yaratma, tarımsal işletmelerinizin ölçek büyüklüğüyle ilgili bir sorundur, tarımda istihdam ettiğiniz nüfusla ilgili bir sorundur.” Bunlara verilen yanıt şudur: “İşletmelerinizi en az iki kat büyütmelisiniz ve tarım nüfusunuzu en azından 10 yıl içerisinde hızla düşürmelisiniz.” Buna bizim vereceğimiz yanıt nedir? Toprak reformu tartışmaları bunun neresine düşer ve toprak reformu Türkiye’nin hangi bölgeleri için uygulanabilir bir politika seçeneğidir? Bu Kongrenin cevap bulması gereken en temel sorular bunlardır.

Ziraat Mühendisleri Odası olarak, bu iki günlük Kongre boyunca çıkardığımız dersi kuşkusuz geleceğe taşıyacağız; ama yetkili kurullarımızda daha sık tartışılmak üzere şu ham yanıtları sizlerle paylaşmayı gerekli görüyorum.

Türkiye’de, kapitalizmin emrettiği küçük köylülüğü tasfiye etme planlarının karşısında durmak ilericilik ve yurtseverliktir. Eğer bu planların aleti olursanız, eğer “Köylülüğü tasfiye etmek ilericidir” konumuna düşerseniz, Dünya Bankası ve Avrupa Birliğinin çizdiği çizgiyle aynı noktadasınız demektir.

Metin’in babasının söylediği laf önemli laf; “Bu zenginler ne söylüyorsa, tersini yapmak iyidir.” Ama başka bir şey daha var: Eğer biz, bu küçük köylülüğü normal süre içinde sanayi sektörüne, hizmetler sektörüne kaydıramıyorsak; bu insanları köylerinden kopartıp kentlere atmak hiç kimsenin yaşamı için de, bu ülkenin yaşamı için de sağlıklı bir şey olmayacaktır.

İkincisi, acaba biz, verili işletme yapımız üzerinden rekabetçi bir tarım ekonomisi kurabilir miyiz? Buna bizim vereceğimiz yanıt “Evet” tir. Ortalama işletme büyüklüklerini keşke arttırabilsek. Ama ortalama işletme büyüklüğünü arttırmak, mülkiyet sorununu görmezden gelen bir çözüm içerisinde, yalnızca hem köylülüğün, hem de bu ülkenin aleyhine sonuçlar verir. Her yerde söylüyorum; mesela, yabancılara toprak satılmasının serbest bırakılması, ortalama işletme büyüklüğünün artmasına yönelik bir açılım olabilir mi; evet, olabilir. Peki, bu, bu ülkenin lehine midir? Buna bizim verdiğimiz yanıt, “Hayır”dır; bu, bu ülkenin lehine değildir.

Bir başka gerçeklikten daha söz edeyim. Bırakın sosyalist ülkeleri, alternatif modeller, kendine özgü başarılı modeller uygulayan diğer ülkeleri bir tarafa bırakın; Avrupa Birliğinin

göbeğindeki ülkelerin birçoğunda dün da söylediğim gibi, ortalama işletme genişliği 4-7 hektar düzeyindedir ve onlar, pekala, bu yapı içerisinde rekabetçi bir tarım yapısı kurgulayabilmektedirler. Bunun altında yatan temel neden de, pazarlanılan sütun % 95'inin kooperatifler aracılığıyla pazarlanıyor olmasıdır. Demek ki, eğer biz sağlıklı bir üretici örgütlenmesi modeli gerçekleştirebilirsek; neyi nerede üreteceğimizi, ne zaman üreteceğimizi, hangi koşullarda üreteceğimizi, nasıl işleyeceğimizi, hangi pazarlarda buna nasıl sahip çıkacağımızı, üreticiden tüketiciye zincirini nasıl kuracağımızı bilirsek; pekala, bu ülkede de, verili işletme ölçekleriyle, kapitalist anlamda rekabetçi bir tarım yapısı kurulabilir.

Son yanıtımız da şu: Toprak reformunu Urfa'ya, Diyarbakır'a, Van'a, Siirt'e, Ağrı'ya özgü bir sorun olarak görmemek; bu sorunun Uşak için de, Aydın için de geçerli olan bir sorun olduğunu görmek gerekiyor. Eğer Diyarbakır'daki toprak ağasının binlerce hektar toprağa sahip olduğundan söz edebiliyorsak, Aydın'daki kapitalist toprak sahibinin binlerce hektar toprağa sahip olduğunu da görmemiz gerekiyor.

Çok kısaca şunu özetleyeyim: Bu ülkenin sorunlarına bizim vermemiz gereken yanıt; doğaya efendilik taslamadan, doğayla dost üretim yapıları içinde, ülke insanını besleyebilecek bir üretim yapısı tasarlamak; bu yapı içerisinde üretici gücün köylü olmasını sağlamak; üretim araçlarının tanımlanan üretici güçlere devrini planlamak -bu toprak tanımının üzerinde bir tanımdır; üretim araçlarından bahsediyoruz- bu yapı içinde köylüyü, sorununu tanımlayan, çözümünden yana örgütlü tutum alabilen bir dönüşüm süreci içine sokmak; girdiden çıktıya dışa bağımlılığı kıran, tarımsal üretimini işleyerek pazarlayan, üretiminin katma değerine sahip çıkan, üreticiden tüketiciye olan zincirdeki araçları kovan bir sosyolojik ve ekonomik yapıdır.

ZMO, önümüzdeki dönemde, bu yapıyı da ısrarla ve inatla kovalamaya devam edecektir.

Saygılarımla. (Alkışlar)

PANEL YÖNETİCİSİ- Panelin konuşmalarından sonra, aslında son iki yıldır Türkiye'de çok tartıştığımız bir başka konuyla toprak reformu meselesinin ne kadar iç içe geçtiği ortaya çıktı.

Biliyorsunuz, iki yıldır kamu yönetimi reformu üzerine çok tartışmalar yaşadık. Son çıkan tasarıları değerlendirdiğimizde, en tanımlayıcı özelliklerinden birinin yönetimde ölçek büyüme olduğunu görüyoruz. Mesela, “Köylerin ölçeği çok düşük, optimum yönetim değil, kamu kaynakları heba oluyor” denildiği için, belediyelerin sınırlarına 50 kilometre, 10 kilometre yakın olan köyler o belediyeyle birleştirildi ve onun mahallesi yapıldı, köyün tüzel kişiliği ortadan kalktı. İl özel idareleri, il ölçeğinde iş yapan birimler. Tarım Bakanlığı içinde olmak üzere, Bayındırlık Bakanlığı, Ulaştırma Bakanlığı, çok sayıda bakanlık, merkezi işleri il ölçeğinde görmek üzere üstlendi. Ama il ölçeğinin yeterli olmadığı düşünülerek, bu sefer, Avrupa Birliği'nin isteği doğrultusunda, Türkiye'nin gündemine, Bölge Kalkınma Ajansı adı verilen bir yeni bölgesel, 26 nehir havzasına oturan, aslında havza yönetimi üzerine yükselen bir yeni yönetim ölçeği getirildi. Türkiye Büyük Millet Meclisi, şimdi bu yeni yönetim ölçekleri temelinde, ülkenin genel ve yerel yönetimini yeniden dizayn ediyor. Ölçek meselesi, öyle görünüyor ki, transnasyonal şirket, yerli şirket ve büyük toprak sahipliği temelinde

üretimin örgütlenmesi düzenlenirken, aynı anda gündeme getirilendir. Tarihte hep öyle oldu. Şimdi de, demek ki olması gerektiği gibi oluyor; neo-liberal politikalar yeni dönemin reformlarını yürütüyorlar. Bu yeni ölçek tartışmaları ya da büyüyen ölçek, yönetilmesi gereken şey olduğuna göre, yönetim de bu ölçeğe uygun hale getiriliyor.

Sanıyorum, toprak reformuna bakışımızı, bir de ülkenin genel ve yerel yönetim sorunlarına ilişkin ölçek tartışmalarıyla birleştirmemiz gerekiyor. O zaman, değişik konuşmacılar, değişik boyutlarıyla, toprak reformu nedir, kapsamı nedir, hangi unsurlardan oluşur; bunlara değindiler. Bunları yönetim meselesiyle de birleştirdiğimizde dışarıda kalan bir konu kalmamış oluyor. Bunun çok büyük bir memlekete yeniden yön verme hareketi anlamına geldiğini görmek gerekiyor ve sanıyorum, tüm tartışmalarımızdan ortaya çıktı ki, bu yeni yön, halk karşıtıdır. Bu yeni yöne halkın ve halkın aydınlarının itirazı vardır. Türkiye'nin ihtiyacı olan yönü çok net olarak ortaya koymak da boynumuzun borcudur.

Zaman bakımından çok hovarda gitmedik. Saat 18.00'de Sonuç Bildirgemizi dinlememiz gerekiyor. Biraz daha zamanımız var. Eğer salondan son sözleri söylemek isteyen katılımcılar varsa, buyursun.

Prof. Dr. GÜROL ERGİN- Ben bir şey ekleyebilir miyim?

PANEL YÖNETİCİSİ- Tabii, buyurun.

Prof. Dr. GÜROL ERGİN- Birincisi, öyle sanıyorum ki, konuşmama başlarken, dalgınlığıma geldi; Sayın Bakan buradaydı ve Sayın Rektörüm buradaydı, onları selamlamayı sanıyorum o dalgınlıkla unuttum. Şimdi, özür dileyerek selamlamak isterim. Bunu özellikle söyleyeyim.

İkincisi, Sayın Günaydın, Sayın Yardımcı Doçent Doktor Bahadır Aydın'ın burada olduğunu söyledi. Ben, kendisini tanımadığım için, fark etmedim. Sayın Bahadır Aydın, arkadaşım Mustafa Aydın'ın da oğlumuş; ama kendisini tanıtmadığı için fark etmedim.

Benim size bir sorum var.

2001 Tarım Sayımına göre, işletme sayısının yaklaşık 3 milyon kadar olduğunu haklı olarak yazıyorsunuz. Yalnız, izninizle şöyle bir ifadede bulunmak istiyorum: Bu 3 milyon işletme sayısı, nüfusu 5 binin altında olan yerler için söz konusu. Ben, konuşmamda da ona özel vurguda bulundum. Normalde, işletme sayısı 3 milyonun üstünde. 90'daki sayı 4 milyon 100 bin kadardı. Evet, düştüğü doğru da, 3 milyona düştüğü doğru değil. Ben, kendim de bunu çok dikkatli inceleyerek, biraz da bu kadar büyük miktarda düşme olmaması gerektiğini düşünerek, Devlet İstatistik Enstitüsünden özel olarak sordum ve özel olarak yanıt aldım. Türkiye'de 3 milyon dolayında tarım işletmesi var. Bu 3 milyon rakamı nüfusu 5 binin altında olan yerleşim yerleri içindir. Bunu özellikle vurgulamak ve arkadaşımın, kardeşimin düşüncesini de almak istiyorum.

Teşekkür ederim.

Yrd. Doç. Dr. BAHADIR AYDIN- Devlet İstatistik Enstitüsünün verilerine de baktım, 1997 ve 2001 yılı Tarım Sayımındaki verilere de baktım; rakamlar aynı. Bizim yaptığımız çalışmanın sadece şöyle bir farkı var: İl bazında iki bölgenin tarımı birbirine karşılaştırılarak bu

rakamlar çıkartıldı. Yani eğer yaptığımız bu çalışmada gerçekten yanlış veriler ortaya koymuşsam, bunu bilemem; ama bizim ortaya koyduğumuz verilerle 2001 Tarım Sayımındaki veriler karşılaştırıldığında görülür ki, rakamlar aynı. Buna göre, yaklaşık 1 milyon işletme 10 yıllık bir dönemde tasfiye edilmiş görünüyor.

PANEL YÖNETİCİSİ- Buyurun.

Dr. NECAT ŞENGÜN- Sayın Başkan, teşekkür ediyorum.

Zaten, Gürol hocama, bu konuyla ilgili olarak bir açıklayıcı soru hazırlamıştım. Kendileri her zaman çok önde giderek, bize değerli bilgiler aktarır. Bu arada, Ziraat Mühendisleri Odası Başkanım da istatistikle ilgili çok güzel bir ifadesi oldu. Zaten dün de bu konu gündeme geldi, tartışıldı; bizim hazırlamış olduğumuz tebliğde de bu rakamlar çelişkili olarak ortaya çıkmıştı. Biz, zaten aylardır bunun sıkıntısı yaşayan insanlar olarak, tartışmayı gerçekten çok yararlı görüyoruz.

Yalnız, bir de, Gürol hocam, dün, Plan Bütçe Komisyonunda yapmış olduğu konuşmanın özetini bize verdi. Bu arada da, Tarım Reformu Genel Müdürlüğü'nün Bakandan aldığı oluru gündeme getirdi ve bu olurun içeriğinde önemli maddelerden bir tanesinin, ülkemizdeki işletme sayısının Avrupa Birliğinden kabul etmeyeceği oranda yüksek olduğunu ve Avrupa Birliği'nin isteği doğrultusunda işletme sayısını azaltmaya yönelik olarak da bir eğilim olduğunu ifade etti. O zaman, sorum şu: Acaba, 2001 yılında yayınlanmış olan istatistiki değerler, belli yerlere birtakım mesajlar vermek üzere, gerçekten doğru olarak mı yayınlanmıştır; yoksa üzerinde birtakım manipulasyonlar mı yapılarak yayınlanmıştır? Hocama, bunu, bahsettiği o olur çerçevesinde soru olarak yöneltmek istiyorum. Kendisi zaten belli ölçüde açıklama yaptı; ama yine de yalnızca 5 binden daha küçük ölçekteki yerleşimleri kapsadığı şeklindeki açıklamanın bu şekilde yeterli olmayacağını; daha başka değişikliklerin de, manipulasyonların da devreye girmiş olabileceğini düşünüyorum. Çünkü son 10 yıldır, işletme büyüklükleri ve işletme parçalılığı konusunda yoğun çalışma yapan bir insan olarak, işletmelerin sayısının 4 milyondan 3 milyona düşmesini hiçbir şekilde izah edemeyen bir arkadaşınız olarak; bu konunun tartışılmasının, değerlendirilmesinin, değişik boyutlarıyla ele alınmasının yararlı olacağını düşünüyorum. Gürol hocamın herhalde bu konuyla ilgili olarak son bir diyeceği vardır.

Prof. Dr. GÜROL ERGİN- Hemen yanıtlayayım.

Tabii, benim, kalkıp, bu kürsüden, "Devlet İstatistik Enstitüsü manipulasyon yapmıştır" diyebilmem çok zor, diyemem. Ama ben de kuşkular olduğu için, zaten ben bunu özellikle istedim. "Bu bana yanlış geliyor; 3 milyona inmesi mümkün değildir" dedim. İlgili Bakandan, Sayın Beşir Atalay'dan istedim. O da bana, resmi yazıyla bunu bildirdi. Şimdi tam aklımda değil; ama 3.5 milyon dolayında işletme olduğunu; bu 3 milyon rakamının yalnızca 5 binin altındaki yerleşim yerlerine ilişkin bir rakam olduğunu söyledi. Ama sizin söylediğinizi şu şekilde son bir cümleyle tamamlayayım: Hepimiz biliyoruz ki, gerçekten, Avrupa Birliği'ne bir şekilde şirin görünmek için, bir kısım varolmayanı var gibi gösterme anlayışı bugünkü iktidara zaten egemen; ama bu Devlet İstatistik Enstitüsü çalışmaları çerçevesinde olur, ama Başbakanın ağzından bir ifade olarak olabilir

Teşekkür ederim.

İLHAMİ BAYRAMİN- Hocam, ben bir sosyal bilimci değilim; ama biz, öğrencilere coğrafi bilgi sistemleri konusunda şöyle bir şey söylüyoruz: Türkiye, elindeki teknolojileri muhakkak kullanmak zorunda. Çünkü zengin bir ülke değiliz.

Bu işletme sayıları iki gündür çok konuşuldu. Bizim bir tabirimiz vardır; elimizdeki girdi neyse, çıktı da odur. Ben, kendi mesleğimle ilgili olarak biliyorum; bütün rakamlarımız 1960'lardaki, 70'lerdeki verilere dayanıyor. Siz, bu işletme sayılarını okuyorsunuz; ama acaba elinizde veriler, "Hangi kalitedeki arazilerin üzerinde ne kadar işletme dağılımı var; su kaynakları ne kadardır, sulama imkanları var mı?" gibi güncel bir bilginin üzerinde daha anlamlı ve yararlı olmaz mı? Yani işletme sayısı düşmüş, artmış; bu o kadar önemli değil. Mesela, ben, size, Konya'da kurak bir toprağın üzerinde 20 bin dönüm arazi vereyim, tek bir parça; ne olacak, ne ifade edecek?! Yani acaba bu işletme sayılarını, istatistikleri böyle bir veri tabanı üzerine inşa etsek çok daha doğru bir değerlendirme yapamaz mıyız? Toprak reformu açısından da bu önemli diye düşünüyorum. Yani galiba bizim Türkiye'de hiçbir zaman doğru, güncel, bilimsel veriler üzerinde konuşma şansımız olmayacak. Bunu belirtmek istedim.

Teşekkür ederim.

MEHMET ALİ CANDAS- Avrupa Birliği sürecinde bizden istenen bazı istemler var. Bunarın içinde birisi de, kırsal nüfusun % 40'tan % 10'lara, daha sonra da % 5'lere indirilmesi. Fakat kırsaldan kentlere gelecek olan nüfusun, kentte ne yapacağı konusunda bir çözüm önerisi yok. Avrupa Birliği sürecinde Türkiye'deki kamu çalışanlarının sosyal haklarından, ücretlerinden hiç bahsedilmiyor. Avrupa Birliği böylesi bir süreç.

Fakat ben, burada daha çok şehirdeki durumu izah etmek için söz aldım. Şu anda İstanbul'da, Maltepe'de, iki mahallede yeni yapılan imar planlarında, 5 binlik planlarda, iki mahalleden 70 bin nüfusun dışarıya çıkartılması gerekiyor. Avrupa Birliği sürecinde kırsal nüfusun kentlere taşınması isteniyor. Aynı dönemde, merkezi hükümet tarafından alınan karar bu yönde. Ama yerel yönetimlerin aldığı kararlarla bu karar birbiriyle çatışıyor. Burada planlamanın ne kadar zayıf olduğu ortaya çıkıyor. Birbirinden habersiz, altyapı yapılmadan bu sürecin yürütüldüğü ve üç gündür burada tartıştığımız toprak reformunun ne kadar gerekli olduğu konusunda bir katkı yapmak istedim.

Teşekkür ederim.

FAHRİ ÖZTEN- Benim sorum, CHP Temsilcisi Sayın Gürol hocama.

Gürol hocam; topraksız veya az topraklı köylüler için CHP'nin hedefledikleriyle ilgili açıklamanızda, Hazine arazilerinin dağıtımından bahsettiniz. Ama burada iki gündür yapılan konuşmalarda kamulaştırmadan bahsedildi. Gerçi kamulaştırmanın belli zorlukları var; ama o yönde ifadeler kullanıldı. Ancak, sizin açıklamanızda bu yok sayıldı gibi algıladım. Eğer sadece Hazine arazilerinin dağıtımıyla sorun çözülecekse, o zaman Türkiye'deki toprak ağalığının, büyük toprak sahipliğinin devam etmesini kabul ediyorsunuz gibi bir sonuç ortaya çıkıyor. Bunu biraz açıklarsanız sevinirim.

Bir de, Gökhan beye bir sorum olacak.

Yine yanlış anlama olmasın diye başta belirtmek istiyorum. Mayınlı arazilerle ilgili 180 bin

hektar alandan bahsedildi, işletme sayılarından bahsedildi. Yine bu alanın temizlenmesi için gereken 500 milyon dolardan bahsedildi. Bunu ortalama ölçekte işletme sayısına böldüğümüzde 40 bin dolar gibi bir rakam çıkıyor. Ama bu 40 bin dolar topraklı köylüler için çok büyük bir rakam. Yoksa ben mi yanlış hesapladım? İşletme bazında baktığımızda, doğrudur; ama topraksız köylülere dağıtım alanında sanki böyle bir ifade çıktı. Onu biraz açıklarsanız sevinirim.

Teşekkür ederim.

VASFİ ORAL- Diyarbakır'dan katılıyorum.

Reform yapılmazsa bile, benim köyümde 8 bin dönüm Hazine arazisi mevcut ve şimdiye kadar ağaların işgali altındaydı. Bundan sonra fakir ve fukaralar faydalanacaktır. Çünkü biz, o toprakların üzerinde doğduk, o toprakların üzerinde büyüdük. Ayrıca, Anayasanın 44. Maddesine dayanarak bunları dile getiriyorum.

Bence AKP Hükümeti, nasıl ki ağaların, beylerin arkasındaysa, onlarla bir dayanışma içerisindeyse; CHP de aynı şekilde onlarla beraber ve onlarla aynı dayanışma içerisinde.

Teşekkür ederim.

SALONDAN- Sayın Başkan, ben, Sayın Günaydın'ın konuşmasının en sonunda belirttiklerine ilişkin bir görüşümü açıklayacağım ve Sonuç Bildirgesinde de bunun yer alması gerektiğini düşünüyorum.

Elbette, toprak sorunu sadece Doğu ve Güneydoğu Anadolu'nun sorunu değil; Anadolu'nun başka bölgelerinde bu sorun var. Fakat bu bölgenin son dönemde bu denli öne çıkmasının ve kanımca bu Toprak Reformu Kongresinin de burada yapılmasının özel bir nedeni var. Birincisi, bu bölgede ayağa kalkmış köylüler var; topraksız köylüler ayağa kalmış. Biz, iki gündür niye burada toplanıyoruz; çünkü böyle bir sorunsal var ve bunun çözülmesi gerekiyor. Çözmek için ayağa kalkmış bir köylülük var. Bundan daha değerli bir şey olabilir mi?! Bu, bir.

İkincisi, bu bölgenin meselesi sadece toprak meselesi değil; özgürlük meselesi. Kürt meselesi, son derece önemli ve şu anda bu ülkenin geleceğini doğrudan ilgilendiren ve emperyalizmin de boylu boyunca elini soktuğu bir mesele olarak ortada duruyor. Demokratik haklar meselesi olmanın da ötesine geçmiş ve Büyük Ortadoğu Projesini uygulamanın bir aracı haline getirilmiş olan bir Kürt meselesi var. Bu ülke, kendi köylüsünü kazanmadan, Kürt köylüsünü kazanmadan buna karşı nasıl direnebilir?! Toprak ve özgürlük meselesini çözerek ve bu ülkenin aydınları, demokratik kitle örgütleri ve siyasi partiler, bu bölgenin toprak ve özgürlük meselesine el atarak, çözerek, ayağa kalkmış olan köylüyle birleşerek, aynı zamanda emperyalizmin oyunlarını da boşa çıkaracaklardır.

Bu noktaya dikkat çekmek istedim.

Bir son nokta daha belirteyim.

Avrupa Birliği süreci şu anda Türkiye'nin tarımının ve toprak sorununun yaşandığı bütün problemlerin arkasındaki süreçle birleşmiş durumda. En son, Sayın Ergin de konuşmasında belirtti; toprak toplulaştırılması, büyük toprak sahiplerinin Hazine arazilerine el koyması

Avrupa Birliğine dayandırılarak gündeme getirilmeye çalışıyor. Bunu isteyen de Avrupa Birliği. Tarımın yıkıma uğratılması; tütünün, pamuğun yıkıma uğratılmasını isteyen de Avrupa Birliği. Süt ürünleri adı altında bugün Türkiye'de piyasada ne varsa, hepsi yabancı marka, Türkiye'ye ait değil. Hepsinin arkasında Avrupa Birliği var. Ben, Avrupa Birliği süreci içerisinde Türkiye'nin tarımının daha büyük sıkıntılara uğrayacağını düşünüyorum. Onun için, bu Kongreyi hazırlayan değerli katılımcılardan dileğim, ki bunun Sonuç Bildirgesinde de yer almasını istiyorum; “Avrupa Birliğine hayır” demeden, Türkiye'nin tarımına ilişkin de en ufak bir atılım yapılamaz.

Teşekkür ederim.

ŞEHMUZ KARAHAN (İKK Sekreteri)- İki gündün beri bilim adamlarını, düşünce adamlarını ve oda fikirlerini çok net dinledik. Ama ben, Urfa'da oturan bir insan olarak, bunu çok açık ve net söylüyorum; yapmış olduğumuz bu Kongre'de, dikkat ediyorum, bir tane Urfalı köylü yok.

Siz, köylüyü buraya çekmeden, buradaki köylünün isteklerini ve arzularını dile getirmeden, burada yapacağınız bütün kongrelerin hiçbir anlamı olmaz. Biz, en iyi neyi yapıyoruz; en iyi konuşmayı beceriyoruz. Ama iş icraata geldiği zaman, o icraatın nasıl yapılacağı konusunda bir türlü realiteyi yakalayamıyoruz. Bakın, Urfa'da, toprak reformuyla ilgili bir kongre yapıyoruz; ama Urfa'da toprak reformunun 1973'te nasıl yapıldığı konusunda şimdiye kadar net, açık bir görüş ortaya konulmadı.

Urfa'da yapılan toprak reformunda dağıtılan topraklar Harran'dadır. Neden Harran'dadır; bunun sosyolojik ve psikolojik araştırmasını bilim adamlarının yapması lazım; bu bana düşmez. Burada yapılan toprak reformu, Harnan'da dağıtılan toprakların ana nedeni, oradakilerin toprak sahibi olmasıdır; yani toprak efendisi olmasıdır. Orada feodal yoktur. Dağıtılan toprakların büyük oranda Harran'da dağıtıldığı bir vakıdır, bir gerçektir. Ama neden Siverek'te bir metrekare dağıtılmadı, neden Viranşehir'de bir metrekare toprak reformu yapılamadı, neden Hilvan'da bir metrekare toprak reformu yapılamadı? Çünkü orada feodaller vardı, o feodalleri aşamadılar. Aşamadıkları için de, toprak reformunu orada gerçekleştirmek mümkün olmadı. Ama Sayın Genel Başkanım diyor ki, “Burada, Diyarbakır'da, Urfa'da, Ağrı'da, Muş'ta mutlaka toprak reformunun yapılması lazım.” Ama bence, önce bu sosyolojik nedenlerin araştırılıp, bununla feodaliteye karşı mücadelenin hayata geçirilmesi lazım. Siz burada yaşamadığınız için belki bilmeyebilirsiniz; ama bir ağanın köyünde, onun yanında yaşayan insanın 50 dönümlük bir araziye sahip olabilmesinin imkan ve ihtimali yoktur. Bunları mutlaka bilmemiz lazım.

PANELYÖNETİCİSİ- Teşekkür ederim.

Öncelikle ben burada bir açıklamaya yapayım. Aynı fikirde değilim. Şu açıdan değilim: Elbette, keşke Kongrede Urfa'dan, konunun içinde olan köylü olsaydı, söyleyeceğim o boyutta değil; ama 70'li yıllarda Urfa'da gerçekleştirilen reformun sözde reform olduğunu pek çok konuşmacı söyledi. Benim aklamda kalan, örneğin bugün son konuşmacı olan Muzaffer beyin söyledikleriydi. Muzaffer hoca dedi ki, “Toprak reformu denilen şey, toprak sahibini, serf gibi çalışan köylüden, onu da toprak sahibine bağımlılıktan kurtaran tarzda toprak dağıtmaktır.” Bu

yapılmamıştır; 70'li yıllarda yapılan bu değildir. Sanırım siz de o konuşmayı hatırladınız. Yani bu vurgulandı. Yapılan şeyin söylendiği; ama hep engellendiği ve gerçekleştirilmediği doğru. Yanlıca içerik itibarıyla bu saptamaya katılmadığımı belirtmek istiyorum.

Buyurun.

METİN YEĞİN- Korkut Boratav hocanın söylediklerinde en azında bir yanlış anlama olabilir diye burada bir vurgu yapmak istiyorum. Hocam, Samir Amin'den bir alıntı yaparak, “Gelişmiş ülkelerin birkaç yüz bin çiftçisinin 2 milyar köylüyü tasfiye ediyor” dedi. En azından yanlış anlaşılmasın diye bir şey söyleyeyim.

Dünyada bütün küçük çiftçiler tasfiye ediliyor. Yani sadece bizim gibi az gelişmiş ülkelerde ya da gelişmiş ülkelerde değil; örneğin, dün biraz bahsetmiştim, Güney Kore'de küçük çiftçilerin hepsi yok olma eşiğinde. 35 milyon nüfusun içinde 4 milyon Güney Koreli çiftçi yok olma eşiğinde ve bu yüzden Güney Kore'li bir çiftçi, Kantum'da, bu durumu protesto etmek için harakiri yaparak kendini öldürdü. Ayrıca, haydi biraz daha başka örnekler verelim. Mesela, Asya'nın gelişmiş olan ülkelerinden biri olan Malezya'da, çiftçiler, ihracata yönelik satış yapmak için çok ucuza ürün satmak zorunda kalıyorlar. Yine bir başka çelişki, Hindistan'da, bilişimle yeni bir sanayi devrimi olacak denilen Hindistan yurtdışına pirinç ihraç ederken, aynı zamanda Hindistan'da, pirinç olmadığı için açlıktan ölenler var. Esas gelişmiş ülkelere bakarsak; mesela, Amerika Birleşik Devletlerinde, Seattle'da, küresel karşı çıkışta çiftçiler bu gösterilerin en önemli öğelerinden birini oluşturuyorlardı. Avrupa'ya bakarsak, Jose Bove ile geçen yıl Paris'te konuşurken; Jose Bove, bir yıl önce yaklaşık % 30 küçük çiftçinin işini kaybettiğinden söz ediyordu. İspanya'da yine aynı şekilde, aynı durum söz konusu. Bu nedenle de, küçük çiftçi hareketi uluslararası tekelere; yani esas olarak Cargill'e, Bonsante'ye, Bayer'e falan karşı mücadele ediyorlar. Esas olarak bu uluslararası tekel küçük çiftçileri yok ediyorlar. Bu anlamda, burada bir yanlış anlamayı ortadan kaldırmak istiyorum. Zaten bu nedenle de, Fransız çiftçiler, mesela Jose Bove, traktörle Mc Donolds'a girdi ve bu nedenle Fransız küçük çiftçiler kendilerini “tırpanıcılar” diye adlandırıp, GDO'lu ürünleri yok ettiler ve daha geçen hafta da bu nedenle hüküm giydiler ve cezaevine giriyorlar. Esas tasfiye edenler büyük neo-liberal şirketlerdir. Bunu belirtmek istedim.

Yrd. Doç. Dr. BAHADIR AYDIN- Sayılara çok düşkün olduğum gibi bir yanlış anlama olmasın; ama yine sayılarla ilgili olarak Gürol beye ve Gökhan beye bir-iki soru daha yöneltmek istiyorum.

Sanırım bu son iktidarın ikinci yılıydı; Bakanlıkça, Yeter Gelirli Asgari İşletme Ölçekleri Yönetmeliği şeklinde bir yönetmelik yayınlandı. Burada işletme ölçeklerine bölgesel olarak baktığımızda, hem 91, hem de 2001 Sayımı da geçerli olmak üzere, mevcut işletme ölçeklerinin hemen hemen tamamı, Tarım Bakanlığı tarafından belirlenen ölçeklerle örtüşüyor. Yani bir anlamda, Tarım Bakanlığı, Türkiye'de ölçek belirliyor. “Aşlında düşük olmadığı, mevcut ölçeklerin son derece optimum olduğu” gibi bir tespit yapılıyor. Fakat, Avrupa Birliği tarama sürecinde bunun çok önümüze çıkacağı söyleniyor. İnanın, benim kafam çok karışıyor; hangisi doğru? Burada biri beni dövüyor; ama benim haberim mi yok?!

Teşekkür ederim.

PANELYÖNETİCİSİ- Peki, teşekkür ederim.

Toplam 6 soru var. Bu bölümü burada kapatmadan önce, son birkaç soru ve yorum daha alacağım.

Buyurun.

Prof. Dr. TAYFUN ÖZKAYA- Rekabet konusuna değinmek istiyorum. Biz, eğer çalışırsak, tarıma gerçekten bir rekabet gücü kazandırabiliriz. Fakat bu yeterli olmaz. Çünkü ne yaparsak yapalım, Batılı ülkelerin endüstriyel tarımla üretilmiş ürünleriyle rekabet edemeyiz. “Besin egemenliği” denilen bir kavram var. Bu, her ülkenin kendi besinini kendisinin üretme hakkı oluyor ve çokça kullanılan “besin güvencesi” kavramından çok farklı. O yüzden, “besin egemenliği” kavramını kabul etmeliyiz diye düşünüyorum.

Teşekkür ederim.

HAKAN ÖZKAYA- Gürol hocaya sormak istiyorum.

Gürol hoca, anladığım kadarıyla, toprak reformu için kamulaştırmanın ciddi sorunlar doğuracağını; o nedenle Hazine arazilerinin paylaşılması gerektiğini falan söyledi. ZMO Genel Başkanı arkadaşımızın da belirttiği gibi, bu sorun sonuçta iktidar sorununa gelip dayanıyor. Dünya Ticaret Örgütü, Avrupa Birliğinin yayınladığı raporların TÜSİAD'ın son raporlarıyla örtüştüğü görülüyor. TÜSİAD, Dünya Ticaret Örgütünün yayınladığı rapor referans yaparak, 168 sayılı kararıyla bir rapor hazırladı. Bu raporda diyor ki, “Türkiye'de küçük köylü, şehirlerde hizmet sektörüne, sanayide kalifiye olmayan sektörlerle gitmelidir.” Yine küçük köylünün toprak almaması gerektiği, hatta tüm köylü kadınların okuryazarlık oranlarının son derece düşük olduğu yorumları yapılarak, böyle bir rapor sunuyor. Bu konudaki görüşlerinizi almak istiyorum.

Yine mayınlı araziler konusunun Türkiye'nin Irak Savaşına sokulmak istendiği 1 Mart Tezkeresiyle bağlantısı var diye düşünüyorum, Bu konudaki düşüncelerinizin de almak istiyorum.

Ayrıca, son bir haftadır, Şemdinli'de meydana gelen olayları da sormak istiyorum. Diyarbakır'ın bazı köylerinde ortaya çıkan Topraksızlar Hareketinin Cumhuriyet ve Lozan'a sahip çıkma hareketi olduğu ortadadır. Nitekim, Kemalist ideolojinin yoğun bir saldırıya uğradığı, Mustafa Kemal'in resimlerinin brövelerden çıkartılmak istenmesinin gündemde olduğu bir dönemde, Şemdinli'deki olayların tamamen dış odaklı bir tezgaah olup olmadığı konusunda görüşlerinizi rica ediyorum.

Teşekkür ederim.

ÖZKAN YURDUM- Ziraat Mühendisleri Odası üyesiyim.

Sayın Genel Başkanım, değerlendirme yaparken, 1970'den bugüne doğru bir geçiş yaptı, bazı açıklamalarda bulundu, bazı belirlemeler yaptı. Bugün geldiğimiz noktada, biliyoruz ki, 1970'den bu yana, Türkiye Cumhuriyetinin siyasal anlamda ve diğer anlamlarda başını ağrıtan bir sorun söz konusu. 30 yıldır süren ve Genel Kurmay Başkanlığının söylediği ifadeyle “düşük yoğunluklu bir savaş” söz konusu. Bugünkü Başbakanın isimlendirmesiyle ve eski bir Cumhurbaşkanı'nın da söylediği gibi, adı Kürt sorunu olarak konuldu. Böyle bir sorun söz

konusu ve Türkiye tarımının, Türkiye toprak reformunun siyasal ve ekonomik anlamda birbiriyle bütünlüklü olduğunu da varsayarsak; bu sorunun çözümü olmadan, Kürt sorununa herhangi bir çözüm yaklaşımı sergilemeden, Türkiye'de tarım politikalarını belirleyebilir miyiz, Türkiye'de toprak reformunu gerçekleştirebilir miyiz? 74'te çıkarılan 1753 sayılı Yasanın yaptığı çok cüzi bir şey, gösteriye dönük bir şey olduğunu hepimiz biliyoruz. 1984'te çıkarılan 3083 sayılı Yasanın yaklaşım olarak farklı olmadığını 23 yıllık uygulama sonuçlarından hepimiz görüyoruz. 30-40 kilometre ötedeki bir çiftçiye 30-40 kilometre aşağıdaki bir toprağı vermeye kalkarsanız, kullanamayacağı nettir ve burada yapılan da küçük işletmeleri kağıt üzerinde mülk sahibi yapmadır; bu, gerçek anlamda bir toprak reformu değildir.

Kısaca, özetlemek gerekirse, Kürt sorununu görmeden, biz, Türkiye'nin tarım politikasını belirleyebilir miyiz, toprak reformunu gerçekleştirebilir miyiz?

Biliyoruz ki, 1923'ten beri çeşitli dönemlerde bir başkaldırı söz konusu. Hatta zamanında, dönemin Cumhurbaşkanı şey demişti; "22 tane isyanı bastırdık, 23.üncüye de bastırabiliriz." 30 yıldır süren bir çatılmalı ortam var. Bu sorun çözülmeden, diğer sorunların çözümü mümkün mü?

Teşekkür ederim.

RAMAZAN BOZDAĞ (ZMO Şanlıurfa Şubesi Yönetim Kurulu Üyesi)- Ben de, Karaömerlioğlu'nun yapmış olduğu konuşmadan bir alıntı yaparak, "Acaba yanlış mı anladım?" şüphesinden hareketle, bir-iki soru sormak istiyorum.

Karaömerlioğlu, konuşmasında şunu ifade etti: "Kimine göre Güneydoğu, kimine göre Kürt realitesi, kimine göre Kürt meselesi olarak değerlendirilen; bana göre Kürt realitesi olarak değerlendirilmesi gereken bu konunun toprak reformuyla birlikte düşünülmesi gerektiğini düşünüyorum." Ancak, bu toprak reformuyla birlikte düşünülmesi gerektiği ifadesinin altında, altını çizerek söylediği bir şey var. Çok dikkat çekiciydi. Dedi ki, "Köyün birinde toprak reformu yapılmış, dolayısıyla orada okullaşma oranı fazlalığından kaynaklı olarak, insanlar daha fazla Türkçe öğrenmişler ve böyle bir problemlerinin olmadığı ortaya çıkmış." Diğer tarafta da, bu problemin ortaya çıkabilmesi için de, toprak reformunun yapılmaması gerektiği gibi bir ifade kullandı. Demek istediği, bu bir asimilasyon politikasıdır. Oysa, ben, toprak reformunun bu gerçeklikle birlikte düşünülmesi gerektiğini düşünerek, acaba sayın hocam da, Karaömerlioğlu gibi mi düşünüyor; onu öğrenmek istiyorum.

Teşekkür ederim.

YÜCEL ÇAĞLAR- Ben de, işletme ölçeği büyüklüğünün artırılması gerektiğini düşünüyorum; ama bu o kadar önemli değil. Sayın Gökhan Günaydın'ın, konuşmasında belirttiği çok önemli bir şey var, bunun üzerinde özellikle durmak gerektiğini düşünüyorum. Kendisi, özellikle, "Küçük üretim ölçeğinde bilinçli bir tarım uygulayabiliriz" dedi. Bu nokta çok önemli. Bir de, Anayasanın 45. Maddesinde özellikle çiftçinin üretiminin değerlendirilmesi konusu ayrıca ele alınıyor.

Teşekkür ederim.

PANEL YÖNETİCİSİ- Biz teşekkür ederiz.

Şimdi, son değerlendirmeleri yapmak üzere, sözü tekrar hocalarıma veriyorum.

Buyurun.

Prof. Dr. GÜROL ERGİN- Bana o kadar çok soru geldi ki, 5 dakikada bunları yanıtlamak ne kadar mümkün olur, bilmiyorum.

Birinci sorudan başlayayım. “Cumhuriyet Halk Partisi, yalnız Hazine arazilerini mi dağıtmayı düşünüyor?” diye soruldu. Demek ki, söylediklerim yanlış anlaşılmış.

Bakın, şöyle söylemişim: “Cumhuriyet Halk Partisi, toprak-insan ilişkilerini hukuksal, ekonomik ve toplumsal önlemlerle düzenleyerek; bu bozuk mülkiyet yapısını değiştirmeye...” Burada Sayın Gökhan Günaydın'a da bir atıfta bulunayım; “Öncelikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da gerçekçi, uygulanabilir ve adil bir toprak reformu yapmaya karardır.” Biz, bunu yalnızca Doğu ve Güneydoğu Anadolu olayı olarak düşünmüyoruz; ama önceliğin bu yöreye verilmesi gerektiğini düşünüyoruz. Sonra devam ediyoruz: “Çok büyük ve çok küçük işletmelerin topraklarını, gerektiğinde, ama hoşnutluk durumunda, devletçe satın alacağız.” Zorla almak diye bir olay yok. Bunu da şöyle sağlayacağız; nasıl sağlayacağımızı şöyle açıklıyoruz: “Çok büyük veya çok küçük toprağa sahip işletmelerin ekonomik ölçekli işletmelere dönüşmesi sürecinde öncelikle ekonomik araçları kullanacağız.” Burada kullanacağımız araçları sayıyoruz: “Vergileme ya da vergi bağışıklığı.” Yani bir kere, toprağa müterakki vergi getirmeyi düşünüyoruz. Toprak miktarı arttıkça vergi artacak. Böylece, büyük toprak sahiplerinin hoşnutluk durumunda topraklarını devlete satmalarını mümkün kılacak. Şöyle tamamlıyorum: “Ülke düzeyinde arazi üretimi ve birikimi yaparak, bu arazilerin, oluşturulacak işletmelere, tarımsal amaçla kullanılmak üzere dağıtım görevini yürütecek, katılımcı ve özerk yapılı Arazi Edindirme Ofisi kuracağız.” Yani biz, elbette ki Hazine arazilerinin bu konudaki önemini biliyoruz. Ama yalnız Hazine arazileri konusunda işlem yapacağız demiyoruz. Ayrıca, bu konuda yalnızca Güneydoğu ve Doğu Anadolu sorunludur da demiyoruz. Ama öncelik Güneydoğudadır; bu, hepimizin de bildiği bir şeydir. Zaten arkadaşlarımız da bu toplantıyı da bu nedenden ötürü Şanlıurfa'da düzenlemiş bulunmaktadırlar.

“Urfa'daki toprak reformu çalışmalarından söz edilmedi” denildi; sonra, Sayın Erdost'un bu konudan söz ettiği söylendi.

Değerli arkadaşlarım; bakın, benim elimde ta 1997'de hazırladığım bir bildiri var. Diyorum ki: “Şanlıurfa'da toprak dağıtımında neler oluyor?” Burada, özellikle Siverek'te yaşananlar çok ayrıntılı olarak var. Fakat sınırlı bir süre içinde bunlara değinme şansım yoktu; çünkü o zaman asıl söylemek istediğim şeyler kaybolacaktı. Yani o konuları ciddi olarak araştırdık ve biliyoruz.

Bahadır Aydın, “Asgari İşletme Ölçekleri Yönetmeliği” belirlendi demiş; ama buradaki sorusunu tam olarak not alamamışım. Onu Gökhan bey cevaplayacak.

Yücel beye teşekkür ederim; Anayasanın 45. Maddesinde özellikle çiftçinin üretiminin değerlendirilmesi konusu ayrıca ele alınıyor. Onun için, bu maddeler birbiriyle bağlantılı. Onu tabii ki dikkate alacağız, daha doğrusu almalıyız.

“Bu yapılacakları işçi ve köylü sınıfıyla birlikte oluşturulan iktidar ancak yapabilir” düşüncesine “Hayır” demek mümkün değil. Yani eğer siz, o sınıflarla birlikte hareket etmiyorsanız, bu şansınız yoksa; siyasi görüşünüz ne olursa olsun, siyasetin neresinde olursanız olun, başarı şansınız son derece azalır. Çünkü o köylü lehine yapılacak çalışmalar yine birileri tarafından ve her şeyden önce de o köylüler eliyle baltalanır. Bunu biliyoruz. Onlarla birlikte olmadıktan sonra bu işlerin olmayacağını biliyoruz.

Bir arkadaşım, “CHP de, aynen AKP gibi, ağalar ve beylerle dayanışma içerisinde” dedi. Bu düşüncüyü şiddetle reddediyorum. Eğer arkadaşım, benim söylediklerimi dinlediyse; ben, burada, Cumhuriyet Halk Partisinin Genel Başkanı tarafından görevlendirilen bir kişi olarak bunları konuşuyorsam, benim söylediklerimi AKP'nin düşünceleri, sözleri, söylemleri ve eylemleriyle bağdaştırmayı, eğer iyi niyetli değilse, çok haksız bir benzetme olarak görüyorum. Asla ve hiçbir şekilde bunu kabul etmeyiz. Aslında arkadaşımın da normalde böyle düşünmemesi gerektiğini; ama onu böyle düşünmeye sevk eden nedenlerin ne olduğunu da bilmediğimi belirtmek istiyorum.

Bu arada, Ramazan bey kardeşimin bir soru var; tabii bu daha çok Kürt realitesini öne çıkaran bir söylem oluyor. Sayın Karaömerlioğlu'nun sözleriyle bağlantılı olarak konuştu. Eğer Karaömerlioğlu'nu yanlış anlamadıysam, eğer Ramazan beyin söylediklerini de yanlış anlamadıysam; o arkadaşımız orada şöyle bir şey söyledi, ki söylediklerinin çoğuna karşı olduğumu zaten söyledim: Dedi ki, “Bir yerde toprak dağıtıldığı zaman, oradaki insanlar artık Kürtçülükle, ırkla fala uğraşmıyorlar.” O anlama gelen bir söylemde bulundu. “Böylece o sorun da kendiliğinden ortadan kalkıyor” demeye getirdi. Değil mi; galiba sen de böyle anladığın için bana sordun.

Değerli arkadaşlarım; Güneydoğu Anadolu'nun sorunları biliniyor, sorunları var. Buna ister şu adı takın, ister bu adı, fark etmez. Ama çözümü anlamında niyetiniz şu olabilir, bu olabilir. Bizim, Cumhuriyet Halk Partisi olarak, açık, net, kesin söylüyoruz; Güneydoğu Anadolu'muz ve Kürt ırkından gelen, Türk'ün kardeşi olan, Çerkez'in de kardeşi olan, Türkiye'de yaşayan diğer ırkların da kardeşi olan insanlarla ilgili olarak söyleyeceğimiz bir tek şey vardır: Bu ülke, şu anda yaşayan 73 milyonun hepsinin ülkesidir; hepsinin kendi özel değerlerini koruma ve geliştirme hakları vardır. Bu konudaki eksiklikler kesinlikle giderilmelidir. Ama sonuçta, bizim, Cumhuriyet Halk Partisi olarak düşüncemiz şudur: Türkiye'miz, bugünkü Türkiye Cumhuriyeti sınırları içerisinde bir bütünlük arz eder. Bunun içerisinde ayrılmaya, parçalanmaya kesinlikle karşıyız ve bunun ne Kürt insanı için, ne Kürtler dışındaki diğer ırklar için doğru, haklı bir sonuç vermeyeceği düşüncesindeyiz. Bu konuda bu kadarını söyleyeyim. Bundan ilerisini belki Partimin yöneticileri söylerler.

Teşekkür eder, saygılar sunarım. (Alkışlar)

PANEL YÖNETİCİSİ- Korkut hocam, buyurun.

Prof. Dr. KORKUT BORATAV- Ben, üçüncü dünya tarımında çalışan 2 milyarlık üretici kitlenin tasfiyesiyle ilgili olarak Samir Amin'den bir aktarma yaptım. Bir arkadaşım da beni tamamladı. Haklıdır; küçük mülkiyet, aile çiftliği her yerde, Batı'da, Doğu'da, ve Güney'de tehlike altındadır. Hatta size ek bir bilgi vereyim. 1997-2002 arasında, Amerika Birleşik Devletlerinde 90 bin aile çiftliği tasfiyeye uğramış; yani yaklaşık 10 bin dönümün altında

büyüklik taşıyan işletmelerde 90 bin daralma olmuş. Buna mukabil, 10 bin dönümün üstündeki işletmelerdeyse 4 bine yakın artış olmuş. Yani sürecin aynı olduğu ortada. Ama üçüncü dünya çiftçisi daha büyük tehdit altındadır, onu söyleyeyim. Tropik ürünler, çay, kahve, kakao gibi ürünler dışında, özellikle hububatta üçüncü dünya çiftçisi daha büyük tehdit altındadır. Çünkü pazarlama ve üretim düzleminde çeşitli mekanizmalarla, sübvansiyonlarla ve damping yöntemleriyle düşürülen piyasa fiyatları, üçüncü dünyada hububat üretimini külliyen çökertecek özellikler taşıyor. Onu vurgulamak istiyorum. Ama neticede temerküz etme, uçlarda birikme; yani küçüğün tasfiyesi, büyüğün güçlenmesi süreci her yerde aynı. Bu anlamda, sizi teyit ettiğimi söylemek istiyorum.

PANEL YÖNETİCİSİ- Buyurun Hüseyin bey.

HÜSEYİN ÜLKÜ- Değerli katılımcılar; biraz önce belirtmiştim; onlar için kadastro sona eriyor, ama bizim için, kadastro sonsuz. Odamızın, “Kadastro 2023”te belirttiği gibi, biz, kadastroyu tek boyutlu değil, çok boyutlu ele alıyoruz. Bu arada, sayın katılımcılar da belirtti, zaten TMMOB'de de hep konuşuyoruz; Türkiye'de mutlaka bilgi sistemleri kurulmalıdır. Nitekim, bugün hem il özel idarelerinin, hem de belediyelerin yasal olarak görevleri arasına alınmıştır. Bu bilgi sistemlerinin temel atlığını oluşturabilecek yeni kadastronunsa yeni teknolojilerle üretilmesi ve artık üç boyutu değil, zaman boyutunun da katıldığı biçimiyle ele alınması gerekli. İşte, bunlara ekleyebileceğimiz çok farklı meslek disiplinlerinin bilgilerini o sisteme aktarabilme ve sistemin bilgilerini güncel tutabilme, bu bilgileri Türkiye'nin kalkınmasına yönelik mühendislik projelerinde kullanma temel hedeflerimizden biri olmalıdır. Bu, TMMOB'nin de bugüne kadar söylediği ortak görüşlerden biridir. Biz, burada bu görüşün altını şu nedenle çizmek isteriz:

Önümüzde çok tehlikeli bir devre vardır. Sayın Birgül Ayman Güler de belirtti. Ben, bu arada son önerilerimizi de söyleyip, kısaca bitirmek istiyorum. O da şu: Toprak reformu için, kır ve kent yoksullarının ve emekçi kesimlerin ittifakını öneriyorsak; o zaman, TMMOB, burada kendisine bir görev üstlenmeli ve görev tanımını da yapmalıdır. Zaten yapıyoruz da. Odalar olarak ve TMMOB olarak, bizim iki görevimizin olduğunu hep söyledik. Biri şu: Biz, demokratik kitle örgütüyük; dolayısıyla, halkı aydınlatma, kendi bilgilerimizi, bilimi onların hizmetine sunma görevimiz var. Ayrıca, bu bilgi ve birikimlerimizi, bilimi halkın yararına sunabilmek için, her şeyden önce, başkalarına önerdiğimiz ittifakı kendi içimizde hayata geçirme gibi temel bir sorunumuz var. Bu, neden temel sorun? Biraz önce belirtildiği gibi, İl Özel İdareleri Yasası, Belediyeler Yasası yeniden düzenlenirken, “kamunun küçültülmesi” adı altında, kamuda çalışan mühendis, mimar ve şehir plancılarının tasfiye edilmesi söz konusu. Bu tasfiye, mühendis ve mimarların, pazar ekonomisiyle bütünleşmelerini de sağlama noktasına itilmesi demektir. İşte böyle bir süreçte odalarımızın ve meslektaşlarımızın, mesleki alan kapma, çıkar kavgasından öte; toplumun ve ülkenin sorunlarının çözümü için birlikte hareket etme ilkesini bugüne kadar nasıl hayata geçirmeye çalışmışsak, bundan sonra da bu birlikteliğimizi özenle korumak gibi bir görevimiz olduğunu özellikle vurgulamak istiyorum. Bu birlikteliği böyle bir etkinlikte de sergileyebildiğimiz için gerçekten ne kadar onur ve gurur duysak azdır.

Değerli arkadaşlar; başta da söylemiştim, sonda da söylemiş olayım: Bilgi sizden, bilgi bizden; sevgi sizden, sevgi bizden. Ben, sizlerden çok şey öğrendim. Biz, Oda olarak, sizlerden

çok şey öğrendik. Daha çok şey öğreneceğimizi düşünüyorum. Bu nedenle, hepimize tekrar sevgiler sunuyorum, teşekkür ediyorum. (Alkışlar)

PANEL YÖNETİCİSİ- Biz teşekkür ederiz.

Buyurun Gürol bey.

Prof. Dr. GÜROL ERGİN- Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Burada çok önemli bir konu olarak, bu küçük üreticilik konusu gündeme geldi. Gerçekten de, gerek Avrupa Birliğine uyum anlamında, gerek Dünya Bankasının getirdiği dayatmalarla, Türkiye'de küçük çiftçilik ortadan kaldırılmak isteniliyor. Biz, Cumhuriyet Halk Partisi olarak, küçük çiftçiliği asla bir handicap olarak görmüyoruz. Ama küçük çiftçilerin yalnız bırakılmaları sonucunda, hem üretimde, hem kendileri için kazanç sağlamada büyük sorunlar yaratıldığını biliyoruz. Onun için, biz, burada Sayın Erdost'un da üzerinde durduğu gibi, özellikle kooperatifçilik hareketi içerisinde, küçük çiftçileri, birlikte çok daha iyi üretir, çok daha rahat pazarlar durumuna getirmemiz gerektiği inancındayız. Yoksa biz, asla küçük çiftçiliği tasfiye etmeyi doğru bulmuyoruz. Çünkü biz, Türkiye'de, hele Türkiye'nin geldiği bu noktadan sonra, milyonlarca insanın kırsal alandan kentsel alana gönderilmesinin olanaksızlığını, bunun yaratacağı sorunları çok iyi biliyoruz. Onun için, biz, o insanları, daha insanca yaşayacak bir şekilde o alanlarda tutmak istiyoruz.

Son söz olarak da, Sayın Yardımcı Doçent Doktor Bahadır Aydın'a bir şey söylemek istiyorum.

Eğer sözlerim anlaşıldıysa, herkesin önünde, sizden özür dilerim. Ben, asla, “Siz, yanlış yapmışsınız” falan anlamında söylemedim. Onu özellikle belirtmek isterim. Yaptığımız çalışmanın değerini de herhalde ölçebilirim diye düşünüyorum. Sizin de böyle düşünmenizi istiyorum.

Hepinizi tekrar saygıyla selamlıyorum. (Alkışlar)

Prof. Dr. KORKUT BORATAV- Efendim, ben, haddim olarak bir şey düzelmek istiyorum.

Sayın Ergin'in cevap verdiği bu Güneydoğu Anadolu'da toprak ve Kürt sorunu üzerine bir yanlış algılama oldu. Karaömerlioğlu, bildirisinde, iki ayrı Kadro'cu yazara referans verdi. Bunlardan birinci referansın doğru olduğunu düşünüyorum; İsmail Hüsrev'e referans verdi. İsmail Hüsrev şunu söylüyor, muhtemelen Kürt isyanlarından sonra yazılmış bir metin; diyor ki: “Güneydoğuda feodal yapı çökertilirse, Kürt sorununun da nesnel dayanağı kalmaz.” Bu görüşe şahsen katılıyorum. Katılan olur, katılmayan olur, o ayrı. Ama ikinci söylediği, Şevket Süreyya'dan yaptığı bir alıntıydı. Otuz yıl sonra yazılmış bir metinden bir alıntı. Şevket Süreyya da aynı şeyi söylüyor; diyor ki, “Doğu ve Güneydoğu Anadolu'daki feodal yapı çökertilirse, insanlar Kürtçe değil, Türkçe konuşmaya başlar.” Bu yanlış bir şey. Bu iki ifade aynı değil. Dolayısıyla, Karaömerlioğlu, bana göre, belki hızlı okumadan, belki de bir bilim adamının yapmaması gereken bir savrulukla, bu iki şeyi aynı kefeye koyarak sizlere aktardı. Bu ayrımın yapılması gerektiğini düşünüyorum. Herhalde bu farkı sizlere gösterebilmişimdir.

Teşekkür ederim. (Alkışlar)

PANEL YÖNETİCİSİ- Buyurun Gökhan bey.

GÖKHAN GÜNAYDIN- Teşekkür ederim.

Ben de soruları kısaca yanıtlamaya çalışayım.

Birincisi, Fahir beyin sorduğu soru; “40 bin dolar, üreticiler için çok büyük bir paradır” dedi. Bir yanlış anlaşılma var. 500 milyon dolarlık bir toplam mayın temizleme maliyetinden bahsediliyor. Eğer mayınları temizleyip de, o toprağı 10 bin köylüye dağıtır, 2 500 ziraat mühendisini de her bir işletmeye bir kişi olmak üzere işlendirirseniz; 12 500 kişi orada işlendiriliyor, devletin ödeyeceğı para 500 milyon dolar oluyor ve devletin kişi başına istihdam maliyeti 40 bin dolar oluyor. Bu da Türkiye'nin ortalama istihdam maliyetlerinin çok altında bir bedeldir. Bunu söyledim. Yoksa, üreticiden talep edilmesi gereken bir para falan değildir. Umarım bunu bu şekilde netleştirmişimdir.

İkincisi, üç değerli konuşmacı bir konuda bana bir şeyler söylediler. Bunlardan bir tanesi, Mehmet Bedri bey. Demiştim ki, toprak reformu sorunu sadece bu yörenin sorunu değildir; Türkiye'nin toprak dağılımında adaletsizlik bulunan, büyük işletmeler bulunan, feodal ağı ve kapitalist toprak işletmesine sahip olan illerin tümünün sorunudur. Mehmet Bedri bey dedi ki, “Bunu böyle düşünmemek lazım. Burada ayakta olan köylü var.” Anladığım kadarıyla, buraya öncelik verilmesi üzerinden bir şey söyledi. Sonra, Şeyhmus bey dedi ki, “Hayır, siz sadece bu yöreye dediniz.” Halbuki, ben, hiç öyle bir şey demedim. Üçüncüsü de, hoca da dedi ki, “Ben de, Gökhan beyin konuşmasına bir atıf yapayım.” Hangi tarafa atıf yaptı; onu da hâlâ düşünüyorum.

Net olarak, fikrimi şöyle söyleyeyim: Bir sorun varsa, Türkiye'nin geneline ilişkin bir sorundur ve Türkiye'nin genelinin birbirinden hiçbir farkı yoktur. Türkiye'nin geneli üzerinde çalışmak lazımdır. Bu görüşün doğru olduğuna inanıyorum.

Şeyhmus beyin söylediğine gelince; “Siz, Urfa'yı bilmezsiniz” demeye getirdi. Öncelikle şöyle bir yanıt vereyim: İkinci Dünya Savaşı yıllarındaki Türkiye'nin durumunu incelemesini tavsiye ediyorum. Feodal yapıdan bahsediyoruz; buradaki feodal yapı, bölgenin illerinde bile farklılaşan bir yapı. Sadece aşiret üzerinden yürüyen değil; coğrafyayla biçimlenen bir yapısı bile var. Dolayısıyla, buralarda biraz daha farklı davranmamız lazım. Ama bence en önemlisi şu: Sizi kırmak istemem; ama bir lafı düzeltmek istiyorum.

Burada iki gün boyunca gerçekten son derece nitelikli bir kongre gerçekleştirdik. Bu Kongrede, Sayın Erdost'u çok takdir ederim; fakat, “Erdost hariç, bütün bildirimler kötüydü” deme hakkı yok kimsenin. Burada bunu hep beraber düzeltmemiz lazım. Çünkü bu Kongreye çok emek verildi ve bu kongrede, katılımlım, katılmayalım, hepsi birbirinden değerli bildirimler verildi. 20 yıl sonra da bu bildiri kitabı okunacak ve pek çok insan burada verilen bildirimlerden birçok şey öñerecek.

Hemen yine bu konuyla bağlantılı bir küçük açıklama yapayım; çünkü Volkan bey iki gündür bir şey söylemeye, bir şey anlatmaya çalışıyor ve ben de şunu söylüyorum: Bu, bizim yetkili kurullarımızın aldığı karardır. “Bunu bizimle paylaşmak zorundasınız; demokrasi vardır, paylaşacaksınız” diyorsanız; hayır, böyle konularda demokrasi yoktur. Kurallar karar alır; ben, onu paylaşıyorum. Çünkü kurulların yetki alanları vardır. Ancak, şunları söylemeyi

yararlı görüyorum; çünkü artık söylemesem sanki saklanacak bir şey varmış gibi algılanacak. Net olarak açıklamak istiyorum.

Buranın en başından beri, bu salona, sorunu olan bütün köylüleri toplamak için, elimizin yettiği kadar, kafamızın yettiği kadar bir açılım getirmeye çalıştık. Sinan Köylüsünü de buraya davet ettik, gelmek isteyen bütün arkadaşlara da burayı açık tuttuk. Ama eğer talep şöyle gelirse; “Siz, para verirsiniz; burada otobüs tutulacak ve gelinecek” denirse; yetkili kurullar toplanır, buna karar verirler. Buradan karar, “Hayır, bir finansman sağlanmayacak” şeklinde çıktı. Bu karar, “Burası köylüye kapatılmıştır” şeklinde bir karar mıdır; yani buraya girerken, “Sen, hangi köydensin?” diye kimseye sorulmuş mudur?! İsteyen herkes bu Kongreye girer, isteyen herkes el kaldırır, Kongreye katkısını sunar. Hiç kimseye de kapatılmadığını hep beraber görüyoruz. Ancak, kurulların, kendi düzenlediği işlerle ilgili karar alma yetkisi de kendisine aittir.

Son bir söz söyleyeyim; bunu çok gerekli görüyorum. Hayatta hiç kimse ZMO'ya ev ödevi ve yükümlülük yükleyemez. ZMO, kendi yapabileceğinden çok daha fazla ev ödevini zaten kendisine yüklüyor ve kendisi bunları yapıyor.

Bahadır hocanın söylediği yeter gelirli asgari işletme ölçeği meselesine gelince; birçok insan, toplantılarda şunu söyler: ”Yahu, miras hukukunda gerekli düzeltme yapılmadı. Onun için, arazilerimiz bölünüyor.” Arkadaşlar, Türk Medeni Yasasında, bununla ilgili düzenleme yapıldı ve hâkime, önüne çekişme geldiğinde, Tarım ve Köy İşleri Bakanlığının hazırlayacağı Yeter Gelirli Asgari İşletme Ölçeği Yönetmeliğine bakarak, o ölçekten daha küçük araziye bölmeme konusunda bir takdir yetkisi verildi. Maalesef, bir bağlayıcı karar değil; takdir yetkisi verildi. Türkiye'deki çekişmelerin kaç hukuk önüne geliyor; temel soru budur. İkincisi, hâkim, birkaç şeyi değerlendirdikten sonra, yapamıyorsa, yine araziye bölebiliyor. Dolayısıyla, hiçbir sorun ortadan kalkmış değildir. Benim her zaman bir teorim vardır; hayati hukukla düzenleyemezsiniz. Temel olan sosyoekonomik yapıdır. Burada da bir kez daha görüyoruz ki, kanun çıkartmak hiçbir işe yaramıyor; araziler bölünmeye devam ediyor.

Yeter gelirli asgari işletme ölçeğiyle ilgili saptadığınız sorun son derece doğrudur. Aslında, Tarım Bakanlığı, bir açıdan, şu genelgenin oluruna yazdığı şeyi yalanlamış oluyor ve yeter gelirli asgari işletme ölçekleriyle Türkiye'nin verili işletme ölçeklerini koyarsanız, birbirleriyle örtüşüğünü görürsünüz.

Tayfun hocanın söylediği konu, besin egemenliği konusuna gelince; hocam, eğer ben bu ülkeyi yönetiyor olsaydım, aynen sizin dediğinizi yapardım. Fakat besin egemenliği; yani “Her ülke, kendi besinini kendisi üretmekte özgürdür” demek; “Ben, gümrük vergisini dilediğim gibi kaldırıyorum ve sen, içeriye mal sokamazsın; ben, önce yerli ürünü bitiririm” demek anlamına gelir. Başka türlü uygulanma şansı yoktur. Bu da DTÖ'den çıkmak anlamına gelir. Yani verili kapitalist ilişkiler içinde, şu anda uygulanabilir bir şey değildir; ama yapılırsa pek güzel olur, bunun da altını çizmek istedim.

Özkan beyin sorusu; “Kürt sorununu çözmeden, tarım sorununu çözebilir miyiz?”

Arkadaşlar; çor net bir şey söyleyeyim: Kapitalizm, insanları, ırkına, diline, dinine göre böler. Eğer hiçbir şey bulamazsa, bakın, bunu kara mizah olsun diye söyleyemiyorum, hiçbir şey

bulamazsa, omuz genişliğine ve göz rengine göre böler. Mutlaka bölecek bir şey bulur. Ben, Kürt'ün ağasıyla Türk'ün ağası arasında en ufak bir fark görmüyorum. Tıpkı Kürt'ün amesiyle Türk'ün amesi arasında en ufak bir fark görmediğim gibi. Eğer soruna böyle sınıfsal ilişkiler açısından bakarsak; kurtuluşun, bu ülkede yaşayan herkesin ortak kurtuluşu olabileceğini görürüz. Yöreyle ilişkin, yöreye özgü özel sorunları hep beraber konuşur, hep beraber tartışır; çözmek için ne kadar omuz omuza vermek gerekiyorsa, veririz.

Son soru ve son yanıt; iyi tarım uygulamaları konusu: Yücel hocam; siz, buna bana bir yıl evvel falan da söylediniz; fakat karşılıklı bir konuşma olanağı bulamadık. Burada, belki sizin düşündüğünüzden farklı düşündüğümü söylemek için, şöyle bir şey söylemek istiyorum: Avrupa Birliği müktesebatının tarımla ilgili bölümlerinin çok büyük bir kısmı emperyalist ilişkiler taşıyor. Ancak, öyle bölümleri var ki -gıda güvenliğine ilişkin bölümler gibi- Avrupa'nın kendi yurttaşına sağlıklı ve temiz ürün yedirmeye yönelik hükümler. AB'nin konuyla ilgili tüzüğü 18 tane öncelik belirlemiş. Bu 18 önceliğe uymayan insanların doğrudan gelir desteğinin % 10'unu kesiyor, modülasyonla kırsal kalkınmaya atıyor. Bu 18'ine uymak için de -ki bu 18 nedir; kullandığın nitrata sınırlamaktan, atık yönetmeliğine kadar, GDO'ya kadar birçok şey- tarım danışmanlığı sistemi getiriyor ve Avrupalı işletmelere ziraat mühendisi çalıştırma zorunluluğu getiriyor. Çünkü ziraat mühendisi olmadan bunu aşamayacağını biliyor. Onunla beraber aşmasını ve parasının modülasyona gitmemesini sağlıyor.

Şimdi, biz, iyi tarım uygulamalarına “Hayır” mı demeliyiz; yoksa iyi tarım uygulamalarına, yani sağlıklı, doğayla dost, doğaya efendilik taslamadan, tüketiciye bir gram kalıntı ulaştırmadan yapılacak bir üretim modelini çiftçinin organize edebilmesi için gerekli altyapıyı ve tarımsal danışmanlığı ona sağlamalı mıyız? İkinci yanıtın doğru olduğunu düşünüyorum. Ziraat Mühendisleri Odası da, bu konuda yeni bir tavır geliştirmek üzere.

Son sözüm şudur: İki gündür, Türkiye'nin böylesine önemli ve yakıcı bir sorununun yetkinlikle ele almamıza vesile olan, dayanak teşkil eden, bize yardım eden, bize öncülük eden ne kadar dostumuz varsa; başta tebliğ verenler olmak üzere, Kongre eş başkanları olmak üzere; sevgili Levent Özmüş burada mı bilmiyorum, çalışmalarıyla inanılmaz bir eforu hepimize sergileyen arkadaşımız, Harita ve Kadastro Mühendisleri Odasının sevgili Başkanı ve sizlerle iki günü paylaştığım tüm dostlarım; hepinize içten saygılar sunarım.

Teşekkür ederim. (Alkışlar)

PANELYÖNETİCİSİ- Biz teşekkür ederiz.

VOLKAN TÜRKYILMAZ- Bir şey söyleyebilir miyim?

PANELYÖNETİCİSİ- Buyurun.

VOLKAN TÜRKYILMAZ- Ben, “Burada köylü yok” derken, “Bu organizasyonu yapan arkadaşlarımız bu konuda yetersizdir, onları eleştiriyorum” anlamında bir şey söylemek istemedim. Ben, Türkçe'yi 7 yaşımdan sonra öğrendiğim için, merakımı anlatırken zorlandım.

Şunu söyledim: 32 sene önce burada uygulanan bir toprak ve tarım reformu vardı. Eğer bu toprak ve tarım reformu gerçekten bu toplum tarafından algılanmış olsaydı, bugün köylü burada olurdu. 32 seneden beri burada uygulanan bu uygulamadan köylü korktuğu için buraya

gelmemiştir. Yani bu uygulamanın buradaki arkadaşlarla, buradaki organizasyonla kesinlikle ilgisi yok. Ben, o köylünün buraya gelmemesinin mantığını izah etmeye çalıştım.

PANEL YÖNETİCİSİ- Bu düzeltmeye teşekkür ederim; bu hakikaten güzel oldu.

Muzaffer İlhan Erdost hoca, hiç aklımıza gelmeyen tarzda yanlış anladı. O, açığa çıktı. Konuşmacılarımızdan biri dedi ki, “Muzaffer İlhan Erdost'un bildirisi hariç, öbür bildirimlerde iş yoktu.” Onun üzerine, ZMO Başkanı dedi ki, “Yapmayın; o çok güzeldi, ama diğer bildirimler de çok önemli bilgiler verdi.” Konu böyle bir konuydu.

Efendim, Kongrenin son oturumunu gerçekleştiriyoruz. Böyle bir çalışmanın özetini yapmak gibi bir görev hiç kimseye verilemez. Büyük acımasızlık olur. Her toplantının sonunda, herkes, kendine göre tortularla gider. Değişik alanlar itibarıyla tortularımız var. İzinizle, yalnızca katılımcılardan biri sıfatıyla, bendeki tortuyu aktarmak isterim.

Diğerlerinin yanında, özellikle iki tortu önemli. Burada, toprak reformu üzerine konuşurken, Türkiye'de 6 büyük düşünme çizgisi olduğu izlenimi doğdu bende. Katılırsınız, katılmazsınız, bilmiyorum. İlk günah gibi, ilk sorun üzerinden cümleleri kurduğumda, tümünün burada temsil edilmediği 6 siyasal çizgi var sanki. Birisi tüm meselelere şu gözle bakıyor: “Temel sorun dünyaya eklenmektir. Küreselleşmenin gereklerini yerine getirmektir.” İkinci bir çizgi şöyle bakıyor: “Temel sorun, insan hakları sorunudur. İlmli İslam ile beraber, laisizm ve sekülerizmden nerede kurtulabiliriz?” diye düşünmekte. Üçüncü çizgi, “Temel sorun, vatanın birliği sorunudur” diye bakıyor; Türkçü yaklaşım. Dördüncüsü, “Temel sorun, Kürt sorunudur. Önce onu söyle, ondan sonra ya beraberiz, ya değiliz” diye bakıyor. Beşincisi, “Temel sorun, kapitalizmdir. Anti-kapitalistsen, seninle beraberim” diyor. Altıncısı, “Temel sorun, bağımsızlık sorunudur; dolayısıyla, çözüm, anti-emperyalizmdir” diyor. Bu temel sorunlardan sonra, diğerleri bire, ikiye, üçe, beşe yerleşiyor. O yüzden, birbirimizle yakın, birbirimizle uzak salınan bir düşünce ikliminde yol alıyoruz.

Toprak reformunu tartışırken bunlar ortaya çıkıyor. Kamu reformunu tartışırken de bu 6 çizginin argümanlarıyla yüz yüzeyiz. Öyle görünüyor ki, Türkiye, gerçekten çok yüksek dinamizmle düşünüyor ve düşünceleri için mücadele ediyor. Bu, 12 Eylül sonrasında bizde çok fena kırdıkları bir özellikti. Bu özellik, bu dinamizm varsa, bizde çok umut var, bizde çok iş var demektir.

Saygılar sunuyorum. (Alkışlar)

SUNUCU- Şimdi, Kongre Sonuç Bildirisini okumak üzere, Kongre Sekreteri Levent Özmüş arkadaşımızı kürsiye davet etmeden önce, eş başkanları davet ediyoruz. Profesör Doktor Hüseyin Erkan ve Profesör Doktor Sayın Duran Taraklı.

Buyurun. (Alkışlar)

Prof. Dr. HÜSEYİN ERKAN- Biz, Düzenleme Kurulu ve Yürütme Kurulu olarak, Sonuç Bildirgesini hazırlamak üzere, daha çalışmaların başında bir ekip görevlendirdik. Bu ekibin görevi, hem odalarımızın genel kurulları, özellikle Birliğin genel ilkeleri ve genel kurullarının aldığı kararlar doğrultusunda, hem de burada yapılan konuşmaların, görüşmelerin, aktarılan bilgilerin, bildirimlerin ışığında bir taslak hazırlamaktı. Ekibin görevini bugün tamamladığını

tespit ettik. Bugün öğlene doğru bize bir taslak getirdi. Hem eş başkanlar, hem oda başkanları olarak, taslak tümüyle gözden geçirildi. Emin olun, birkaç saatlik bir çalışmadan sonra, eksikliği ve fazlasıyla bir taslak oluşturuldu.

Şimdi, izin verirseniz, son olarak, bazı arkadaşlarımız, bildiriye eklensin isteminde bulundular, ona cevap vereyim. Maalesef, bu taslak daha önce çıktığı için bu isteği yerine getirmemiz mümkün olmayacak. Bu biçimde hazırlanan ve genel olarak oda yöneticilerimizin de onayladığı bir taslağı sizlere sunmuş olacağız. Tabii, konuşmaların, görüşmelerin, dileklerin özenle bildiriye aktarılmaya çalışıldığını biliyoruz. Size de bunu özellikle aktarmak istedim.

“TMMOB TOPRAK REFORMU KONGRESİ 2005”

SONUÇ BİLDİRGESİ

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB) tarafından, Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası ile Ziraat Mühendisleri Odası sekreteryalığında ortaklaşa düzenlenen “TOPRAK REFORMU KONGRESİ 2005” oturumları, 11-12 Kasım 2005 günlerinde Şanlıurfa'da gerçekleştirilmiştir.

Üretim yapıları kadar demokratik yaşamı da yakından ilgilendiren ve egemen güçlerce unutturulmaya çalışılan toprak reformu konusunu, küreselleşmenin yıkıcı etkilerinin açıkça görüldüğü 2005 yılında yeniden kamuoyunun gündemine taşıyan Kongre'de, şu saptamalar yapılmıştır:

Toprak reformu, ekonomik, toplumsal ve siyasal boyutları olan ve çok boyutlu bir yaklaşımla çözülebilecek bir sorunsaldır. Sorunun özünü oluşturan toprak mülkiyeti, tarımsal yapıdan soyutlanarak değerlendirilemez. Cumhuriyeti kuranların, toprak dağılımındaki adaletsizliğin ve tarımsal yapıdaki geriliğin aşılmasına yönelik olarak siyasal, toplumsal ve ekonomik gerekçelerle 1930'lu yıllarda gündeme getirdikleri “toprak reformu”, henüz gerçekleştirilememiştir. Aksine, çok partili dönemden günümüze kadar, siyasal yapıya egemen olan güçlerin etkisiyle, halkımız, sorunu çözmeden “tarım reformu” programlarıyla oyalanmıştır. Küreselleşme sürecinde ise, ulusötesi şirketlerin istemlerini içeren ve toprağı bir meta olarak piyasanın ve sermayenin hizmetine sunan “tarım reformu” programları yürürlüğe konulmuştur. Toprak üzerindeki güç paylaşımı sürecinde topraksız ve az topraklı köylü sorununun devam etmesi, kır emekçilerinin ekonomik ve siyasal anlamda sömürülmesine yol açmaktadır. Toprağına sahip olanlar, sözleşmeli tarımla gıda ve tohum tekellerinin çıkarlarına uygun üretimde bulunarak sömürülmektedir. AB'ye uyum amacıyla işletme ölçeklerinin artırılması ve kırsal nüfusun % 5'lere indirilmesi isteğinin gündeme geldiği günümüzde sermaye şirketlerine ait büyük tarım işletmelerinin kurulmasına yönelik girişimler yoğunlaşmaktadır. Yoksullaşan ve üretim aracından yoksun kalan köylünün tek seçeneği durumuna gelen göç olgusu; çarpık kentleşme, marjinalleşme ve yabancılaşmayı arttırmakta ve kent emekçilerinin işsizliğine veya ucuz işgücüne dönüşmesine yol açmaktadır.

Gelinen noktada:

- Tarım sektörü yapısal sorunlarını aşamamıştır,
- Araziler çok küçük, çok parçalı ve dağınık durumdadır,
- Halen bir çok yörede topraksız ya da az topraklı yurttaşımız yaşam mücadelesi vermektedir,
- Kiracılık-ortakçılık ve yarıcılık düzeni belli kurallara bağlanmamıştır,
- Toprak reformu hedefleri ile tutarlı biçimde tapu ve kadastro sorunları çözülememiştir,
- Toprak kaynaklarımız, erozyonla, tarım dışı amaçlı kullanım ve yanlış uygulamalarla yok olmaktadır,
- Toprak reformu kapsamında değerlendirilmesi gereken hazine arazileri satılmaktadır,

- Yabancılara arazi satışı Anayasa hükümleri zorlanarak yaşama geçirilmektedir,
- IMF ve Dünya Bankası odaklı “Tarım Reformu” projeleri, tarım sektörünün sosyo-ekonomik yapılarında yıkıcı sonuçlar üretmektedir.
- Birçok tarım ürününde dışalımçı konuma gelinmiştir,
- Toprak-insan ilişkilerinin toprak mülkiyeti temelinde çözülmemesi, insanlarımızın sosyal ve katılımcı toplumun bir bireyi olmasını engellemiş, bu yapı demokratik yaşamın özünü zedelemiştir.

Bugünkü koşullarda, mevcut siyasal iktidarların yaklaşımlarıyla, ülke çapında bir toprak reformu yapılması şansı yitirilmiş gözükmektedir. Topraksız ve az topraklı çiftçilere toprak dağıtımını gündemine almayan siyasal iktidarlar, sermayenin kamu arazilerine yönelik taleplerini koşulsuz karşılamaktadır. Tarımsal yapıdaki bozukluklar ve toprak mülkiyetindeki dengesizlikler ise, ülke çapında günümüz koşullarını göz önüne alan bir toprak reformunu gerekli kılmaktadır.

Toprak-insan ilişkileri açısından ülkemizdeki mevcut durumun, dünyadaki değişim de dikkate alınarak ortaya konulduğu ve önceki uygulama sonuçlarının değerlendirildiği Kongre'de; TMMOB'nin Toprak Reformuna ilişkin şu istemlerinin kamuoyuna duyurulması kararlaştırılmıştır:

- Yeryüzünde üretilemeyen ve kolayca yok edilebilen tek kaynak olan toprakla ilgili tüm çalışmalar, öncelikli olarak belirlenen stratejik hedefler doğrultusunda yürütülmelidir.
- Anayasanın özellikle 35., 44., 45. ve 166. maddelerine uygun yasal ve kurumsal yapılanma sağlanmalıdır.
- Tarım, gerçek ve stratejik bir sektör olarak yeniden planlanmalı, üretimi ve üreticiyi destekleyen politikalarla yaşanan olumsuz süreç durdurulmalı, ulusal tarım politikaları uygulamaya konmalıdır.
- Dünya Ticaret Örgütü, IMF, Dünya Bankası ve AB'nin halkımızın çıkarlarını gözetmeyen dayatmaları kabul edilmemeli, bağımlılık yaratan anlaşmalar yürürlükten kaldırılmalıdır.
- Tarımda toprak mülkiyet yapısı yoksul halkın çıkarları doğrultusunda yeniden ele alınmalıdır.
- Toprak sahipliğinde tekelleşmeyi önleyici düzenlemeler yapılmalı, toprağın ekonomik sömürü ya da nüfuz aracı olarak kullanılmasına izin verilmemelidir.
- Ülkemizde zorunlu durumlardan dolayı boşalan ya da zorla boşaltılan köylerimizdeki insanlarımızın yerinden ve topraklarından göç ederek üretimden ve doğal yaşamdan koparılmasının önüne geçilmeli, köye dönüş süreci sorunsuz yürütülmelidir.
- Kırdan kente göç sorunu bağlamında, tarım sektörü kalkındırılmalı ve tarım nüfusunun refahı artırılmalı, iç ticaret hadlerinin tarım aleyhine gelişmesinin önüne geçilmeli, çiftçi ailesine yerinden olmaksızın sanayi ve hizmet kesiminde iş ve gelir olanakları sağlanmalı ve kırsal alandaki fiziki yerleşim deseni ve ulaşım şekli bu amaca uygun duruma getirilmelidir.
- Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu kaldırılmalıdır.

- Köy Yasası ve Tapu Yasası'nda yapılan değişiklikler ve diğer yasalarla yabancılara tanınan mülk edinimi olanağı ortadan kaldırılmalıdır.
- Toprak reformu, yalnızca arazi dağıtım ile sınırlı kalmamalı, yaşayabilir ve yarışabilir işletme yapıları kurulmalı ve desteklenmelidir.
- Hazineye ait tarım arazileri kullanımı öncelikle topraksız ve az topraklı çiftçilere verilmelidir.
- Mayınlı araziler temizlenerek topraksız ve az topraklı çiftçilerin kullanımına açılmalıdır.
- Belirli büyüklüğün üstündeki topraklar kamulaştırılmalı, kamulaştırılmayan arazileri ise artan oranda vergilendirilmelidir.
- Zilyetlik hükümleriyle toprak mülkiyeti edinme uygulamasına son verilmelidir.
- Ülke kadastro, arazi yönetimi kavramı içinde değerlendirilmeli; kentsel ve kırsal arazi kullanımının planlanması ve çevre sorunlarının çözümü, ekonomiye gerekli katkının sağlanması, sosyal yapının iyileştirilmesi hedeflerine yönelik, çağdaş, parsel bazlı bir bilgi sistemi oluşturulmalı ve güncel tutularak yaşatılmalı ve tek elden yönetilen bir konuma getirilmeli, kadastro çalışmalarının tamamlanması ve güncelleştirilmesi bir master plana bağlanmalı ve gerekli ödenekler sağlanmalıdır.
- Orman kadastro çalışmaları ülke kadastro içinde değerlendirilmeli ve bitirilmeli, ormanlarımızın amaç dışı kullanımına ve yağmalanmasına yol açacak hukuki düzenlemelerden vazgeçilmelidir.
- Meralarımızın tespiti çalışmaları ülke kadastro içinde değerlendirilmeli ve hızla bitirilmeli, meralarımız iyileştirilerek amacına uygun kullanılmalıdır.
- Türk Medeni Kanununda değişiklik yapılarak, tapu kütüklerinde aleniyet sağlanmalı, arazi parçalanmasını önleyecek mirasın geçişi ile ilgili hükümler uygulanabilir şekilde düzenlenmelidir.
- Kırsal ve kentsel toprak düzenlemelerinde halkın sürece katılması için demokratik bir yönetim anlayışı benimsenmelidir.
- Üreticilerin demokratik kooperatiflerde ve üretici sendikalarında örgütlenmesi özendirilmelidir.
- Bölgelerarası dengesizliklerin giderilmesine yönelik sosyal, ekonomik, siyasal ve kültürel politikalar, demokratik bir planlama ile yaşama geçirilmelidir.
- Devletin küçültülmesi çabalarının aksine, toprak-insan ilişkileri düzenlenirken daha az değil, daha çok devlet müdahalesine olanak sağlanmalı, kamu yönetimi güçlendirilmelidir.
- Toprak, orman ve mera gibi doğal kaynaklarımızla ilgili hukuksal düzenlemelerde af niteliğindeki maddelere yer verilmemelidir.
- Toprağı koruma, geliştirme ve planlı kullanma çalışmalarını merkezi düzeyde yürütecek özel bütçeli, taşra örgütü olan bir Genel Müdürlük hemen kurulmalıdır.
- Sulama, arazi toplulaştırma ve tarla içi geliştirme hizmetleri eşzamanlı planlanmalı, gerekli ödenekler ayrılarak hızla tamamlanmalıdır.

- 3083 sayılı Sulama Alanlarında Arazi Düzenlemesine Dair Tarım Reformu Kanununda değişiklik yapılarak kamu adına kesinti yapılması sağlanmalıdır.
- AB'ye uyum sürecinde gündeme gelen “Tarımın Kapitalistleştirilmesi” ve “Köylülüğün Tasfiyesi” politikası yaşama geçirilmemeli, ülkemizin ve halkımızın çıkarları ön planda tutulmalıdır.

Mesleki demokratik kitle örgütü olmanın sorumluluğuyla hareket ederek çağdaş, bağımsız, demokratik ve sanayileşen bir Türkiye özlemiyle üyelerinin sorunlarının toplumun sorunlarından ayıramayacağı bilinciyle halktan ve emekten yana tavır alan, bu doğrultuda politikalar üreten ve mücadele veren TMMOB; “Başka bir Türkiye, Başka bir Dünya, Başka bir Yaşam mümkün” demektedir.

TMMOB; toprak reformu sorunsalının, kırsal ve kentsel alanı kapsayacak şekilde, toprağı ve insanı korumak ve geliştirmek için doğadan ve emekten yana bir sistem değişikliği şeklinde ele alınmasını zorunlu görmektedir.

resimlerle
tmmob
toprak reformu
kongresi 2005
11-13 kasım

resimlerle
tmmob
toprak reformu
kongresi 2005
11-13 Kasım

resimlerle
tmmob
toprak reformu
kongresi 2005
11-13 kasım

resimlerle
tmmob
toprak reformu
kongresi 2005
11-13 kasım

resimlerle
tmmob
toprak reformu
kongresi 2005
11-13 kasım

resimlerle
tmmob
toprak reformu
kongresi 2005
11-13 kasım

